

Jyväskylän yliopiston
kauppakorkeakoulu

N:o 193 / 2013

TIINA JOKINEN

Case: Ammattikorkeakoulun yrityslähtöisen opetussuunnitelman käyttöönoton
kuvaus ja toimintamallin kehittäminen

Yrittäjämäisten valmiuksien lisääminen projektioppimisella

lisensiaatintutkimus

Jyväskylän yliopiston
kauppakorkeakoulu
PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto
jsbe-info@jyu.fi

ISBN 978-951-39-5260-0 verkkoj.
ISSN 1799-3059
Jyväskylä 2013

TIIVISTELMÄ

Tiina Jokinen

Case: Ammattikorkeakoulun yrityslähtöisen opetussuunnitelman käyttöönoton kuvaus ja toimintamallin kehittäminen - Yrittäjämäisten valmiuksien lisääminen projektioppimisessa
Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto, 2013, 106 s.
Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan HAAGA-HELIAn ammattikorkeakoulun Porvoon yksikön suomenkielisen koulutusohjelman yrityslähtöisen opetussuunnitelman käyttöönottoa ja ratkaisujen kehittämistä käytännön opetustyössä opettajien yhteiskehittelyn tuloksena. Tutkimus on toimintatutkimus, jonka tavoitteena on arvioida yrityslähtöisen opetussuunnitelman toteutumista ja kehittää yksi toimintamalli yrityslähtöisen opetussuunnitelman täytäntöönpanolle. Prosessikuvauksessa käytetään Engeströmin (2004) kehittävää työntutkimuksen lähestymistapaa. Uuden opetussuunnitelman täytäntöönpanossa on ollut mukana opettajat, opiskelijat ja yritykset sekä yhteistyökumppanit, jolloin voidaan puhua ekspansiivisesta oppimisesta, jossa organisaatio yhteistyössä eri toimijoiden kanssa rakentaa uuden toimintamallin ja ottaa sen käyttöön. Opetussuunnitelma korostaa ammattikompetenssien lisäksi metakompetensseja, jotka kehittyvät projektityöskentelyssä. Tässä tutkimuksessa metakompetenssit yhdistettynä ammattikompetensseihin nähdään yleisinä yrittäjämäisinä valmiuksina.

Tutkimus käsittää opetussuunnitelman käyttöönoton mallintamisen, opiskelijoiden 1. lukuvuoden yritystutkimusprojektin käytännön toteutuksen kuvauksen ja analysoinnin sekä opiskelijoiden valmiuksien kehittymisen arvioinnin. Keskeisiä käsitteitä ovat ekspansiivinen oppiminen, tutkiva oppiminen opiskelijoiden oppimismenetelmänä, yrittäjämäiset valmiudet oppimisen tavoitteena sekä projektioppimisen välineenä. Tutkimuksen pääongelma on tarkastella yrityslähtöisen opetussuunnitelman käyttöönottoa ja arvioida opetussuunnitelman tavoitteiden toteuttamista. Arvioinnin kohteet ovat mm. opiskelijoiden valmiuksien kehittyminen sekä projektin tavoitteiden toteutuminen HAAGA-HELIAn, opiskelijoiden ja toimeksiantajien kannalta.

Opiskelijat kokivat, että ensimmäisen lukuvuoden aikana ammattikompetensseista kehittyivät erityisesti yritystoiminnan tuntemus, juridiikan ymmärrys sekä markkinoinnin ja laskentatoimen osaaminen. Yleisistä työskentelytaidoista kehittyivät suullinen ja kirjallinen viestintätaito sekä ICT -osaaminen. Metataidoista kehittyivät eniten projektiosaaminen ja tiimityötaidot.

Opiskelijoiden yritystutkimusprojekti tuotti vuosina 2010-2012 laajan 159:ää pk -yritystä koskevan tutkimusaineiston paikallisten yritysten toiminnasta. Opiskelijat käsitelivät aineiston ja tuottavat tietoa yhteistyökumppaneille ja toimeksiantajille. Tutkimuksen pohjalta syntyi myös uusia jatkokysymyksiä kuten yrityksen elinkaaren keskivaiheessa olevien yritysten mahdolliset ongelmat ja kipupisteet, sukupolvenvaihdon ajankohtaisuus ja kasvuyritysten haasteet.

Avainsanat: Valmiudet, kompetenssit, ekspansiivinen oppiminen, projektioppiminen, tutkiva oppiminen, yrityslähtöinen opetussuunnitelma, Yrityksen elinkaari-malli

ABSTRACT

Tiina Jokinen

Case: The introduction and developing the Business-Oriented Curriculum at the University of Applied Sciences - Increasing students entrepreneurial competences with project learning

Jyväskylä, University of Jyväskylä, 2013, 106 p

Jyväskylä University School of Business

This study examines the business-oriented curriculum implementation and development at the HAAGA-HELIA University of Applied Sciences in Porvoo. The study is an action research, the aim is to assess the one model of the curriculum implementation. The frame of reference is used Engeström (2004) developmental work research approach.

Curriculum work has been involved teachers, students and partners and we can talk of expansive learning in which the organization in collaboration build a new working model. The new curriculum emphasizes professional skills, but also meta-skills which is developing in project work and them are regarded as entrepreneurial skills.

Research will include the introduction of the curriculum modeling, description of the students research project and evaluating the development of students' competencies. Key concepts are expansive learning, inquiry-based learning as a method for students' learning, entrepreneurial skills and the project as a learning tool. Main problem of the study is to examine the business-oriented curriculum implementation and evaluate the development of students' competencies.

The students felt that the first academic year of professional competencies developed especially business knowledge, understanding of the law, as well as marketing and accounting skills. General work skills developed oral and written communication skills and expertise in ICT. Meta skills the most developed project management and teamwork skills.

Students interviewed 159 entrepreneurs in the academic years 2010-2013. Students analyzed data and produced information on the partners. The students research-project produced a new follow-up questions, such as what kinds of problems there are on the different ages of the companies, what kind challenges faces growing companies, what kind of employees and training companies are needed.

keywords: competencies, expansive learning, project-based learning, inquiry-based learning, business-oriented curriculum, company's life cycle

Tekijä	Tiina Jokinen
Ohjaaja	Professori Matti Koiranen, Jyväskylän yliopisto Dosentti MMT Tarja Römer-Paakkanen, Jyväskylän yliopisto
Tarkastajat	Rehtori KTT Jussi Halttunen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu Vararehtori FT Saara Lampelo, Turun ammattikorkeakoulu, (dosentti Itä-Suomen yliopisto)

ESIPUHE

Tämä lisensiaatintutkimus on syntynyt HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun tohtoriohjelman innostamana sekä HAAGA-HELIAN Porvoon liiketalousohjelman opettajatiimin yhteiskehittelyn tuloksena. Uuden opetussuunnitelman täytäntöönpanossa ovat olleet mukana opettajat, opiskelijat ja yritykset sekä yhteistyökumppanit, jolloin voidaan puhua ekspansiivisesta oppimisesta, jossa organisaatio yhteistyössä eri toimijoiden kanssa rakentaa uuden toimintamallin ja ottaa sen käyttöön. Koska kyseessä on ollut kehittämishanke toimintatutkimuksen tuloksena, on ollut järkevää ottaa välitavoitteeksi lisensiaatintutkimus ennen varsinaista väitöskirjaa.

Tämä opinnäytetyö on oiva esimerkki siitä, kuinka ammattikorkeakoulun opettajana olen pystynyt yhdistämään tutkimuksen tekemisen, oman työn että itseni kehittämisen. Koen, että viimeisen kolmen vuoden aikana olen tutkimuksen tekemisen tuloksena saanut paljon eväitä omaan työhön joutuessani dokumentoimaan toimintaprosesseja ja kehittynyt sekä kirjoittajana että opiskelijoiden ohjaajana. Tutkimuksen tekeminen on opettanut analyttistä ajattelua sekä antanut myös konkreettisia työkaluja opetustyöhön. Työssä käytetty yritystutkimusaineisto on syntynyt opiskelijoiden keräämänä viimeisen kolmen vuoden aikana.

Suuri kiitos työn valmistumisesta kuuluu ohjaajilleni professori Matti Koiraselle Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulusta sekä yliopettaja, dosentti Tarja Römer-Paakkaselle HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulusta. Matti Koiraselta olen saanut nopeat ja terävät kommentit ohjauksissa, ja Tarja Römer-Paakkanen on auttanut saamaan työstäni sisällöllisesti loogisen. Kiitos kuuluu myös opettaja kollegoilleni, jotka ovat olleet mukana prosessissa. Erityisesti haluan kiittää lehtori Helena Vennosta, jonka koen olevan opiskelijoiden yritystutkimuksen äiti. Haluankin todeta, että ilman hänen sitkeyttään viedä läpi opiskelijaprojekteja suuressa muutospaineessa myöskään tätä tutkimusta ei todennäköisesti olisi syntynyt. Myös esimieheni Heljä Mäntylä on tukenut omaa opiskelua ja näin edistänyt työni valmistumista. Kiitän myös kaikkia HAAGA-HELIA Porvoon yksikön lukuvuosien 2010 – 2012 liiketalouden opiskelijoita, jotka ovat keränneet yritystutkimusaineiston osana opiskeluaan. Kiitos myös tarkastajilleni rehtori KTT Jussi Halttuselle Jyväskylän ammattikorkeakoulusta sekä vararehtori FT Saara Lampelolle Turun ammattikorkeakoulusta hyvistä kommentteista, joista on suuresti hyötyä väitöskirjatyötäni ajatellen.

Lopuksi kiitos kotijoukoilleni, jotka auttavat ylläpitämään tasapainoa (balanssia) elämän eri osa-alueilla. Erityisesti mieheni Timo Jokisen omintakeinen huumori opiskelua koskevilla kommentteillaan on auttanut pitämään hyvää fiilistä yllä ja opettanut suhteuttamaan asioita. Lisäksi vanhempani Leila ja Asko Salmimaa ovat aina kannustaneet ja tukeneet opiskelua ja arvostaneet akateemista koulutusta, mikä on tarjonnut eväät myös jatko-opiskeluun.

Porvoossa 27.5.2013

Tiina Jokinen

KUVIOT

KUVIO 1 Tutkimuksen rakenne	6
KUVIO 2 Valmius-käsitteen määrittely (Westerholm 2007, 21)	7
KUVIO 3 Järjestelmännovaatio toimintajärjestelmässä (Engeström 2004, 30)	11
KUVIO 4 Ekspansiivinen oppimissykli ja oppimisteot (Engeström 2004, 61).....	12
KUVIO 5 Osaamisen ja oppimisen johtamisen keskeiset oppimisalueet ja tiedon lähteet.....	14
KUVIO 6 Oppimisen tasot ammattikorkeakoulun luomissa verkostoissa	16
KUVIO 7 Tutkivan oppimisen osatekijät ja opiskelijoiden tutkimusprojekti Porvoon suomenkielisessä koulutusohjelmassa	20
KUVIO 8 Liiketalouden koulutusohjelman opintojaksot Porvoon Campus opetussuunnitelmassa	23
KUVIO 9 Ammatillisen kasvun prosessi	25
KUVIO 10 Tutkimuskysymysten välinen riippuvuus	31
KUVIO 11 Opetussuunnitelman ja oppimisen tavoitteiden sekä projektin toteutuksen kytkytyminen toisiinsa ja teoreettisiin lähtökohtiin.....	34
KUVIO 12 Projektien integroituminen opintokokonaisuuksiin (1. ja 2. lukukausi)....	36
KUVIO 13 Ammatillinen kasvuprosessi projektityöskentelyssä Porvoon suomenkielisessä liiketalousohjelma.....	40
KUVIO 14 Kyselylomakkeen kysymysten teemoittaminen PESTEL - analyysin mukaisesti teemoihin	43
KUVIO 15 Järvisen ja Järvisen (2004) tutkimusmetodien taksonomia	47
KUVIO 16 Tutkimusprojektin kulku ja haastattelulomakkeen tema-alueet.....	50
KUVIO 17 Pk - yrityksen, pienyrityksen ja mikroyrityksen määritelmä.....	54
KUVIO 18 Haastatellut yritykset henkilöstömäärän mukaan	56
KUVIO 19 Haastateltujen yritysten liikevaihdon jakautuminen yrityksissä.....	56
KUVIO 20 Yritysten ikäjakauma	57
KUVIO 21 Haastatellut yritykset toimialoittain.....	57
KUVIO 22 Millaisia tuotteita yritykset tarjoavat asiakkailleen	58
KUVIO 23 Millaisia palveluja yritykset tarjoavat	59
KUVIO 24 Yritysten syntytaapa	59
KUVIO 25 Liikevaihdon kehitysennuste	60
KUVIO 26 Kilpailuaseman kehittyminen päämarkkina-alueella.....	60
KUVIO 27 Poliitiikan vaikutus yrityksen toimintaa.....	61
KUVIO 28 Yritysmyyntin tai sukupolvenvaihdon ajankohtaisuus yrityksissä	61
KUVIO 29 Suunnitelmat toiminnan kehittämiseksi lähitulevaisuudessa sukupuolen mukaan	62
KUVIO 30 Yritysten henkilöstötarve 2 - 3 vuoden tähtämellä.....	62
KUVIO 31 Yritysten henkilöstötarve toimialoittain	63

KUVIO 32 Työntekijöiden rekrytoiminen.....	63
KUVIO 33 Henkilökunnan koulutustarve.....	64
KUVIO 34 Ulkopuolisen asiantuntija-avun ja yritysneuvonnan tarve.....	64
KUVIO 35 Uuden teknologian vaikutus yritystoimintaan.....	65
KUVIO 36 Tuotteiden ja palveluiden sähköinen myynti	65
KUVIO 37 Vastanneiden osuus sukupuolen mukaan eri-ikäisissä yrityksissä.....	66
KUVIO 38 Yrityksen ikä ja toimiala.....	67
KUVIO 39 Yrityksen ikä ja koko.....	67
KUVIO 40 Yritysten liikevaihto eri-ikäisissä yrityksissä	68
KUVIO 41 Mielipiteet yrityksen koon kasvattamisen helppoudesta	69
KUVIO 42 Yrityksen liikevaihdon kehitysennuste seuraavalle vuodelle	69
KUVIO 43 Yritysten arvio liikevaihdon kehityksestä seuraavien 2 – 3 vuoden aikana	70
KUVIO 44 Mielipiteet työnantajana toimimisesta.....	70
KUVIO 45 Tuotteiden ja palveluiden kysyntä eri-ikäisissä yrityksissä	71
KUVIO 46 Kysynnän arvioitu kehitys.....	71
KUVIO 47 Yrityksen päämarkkina-alue eri-ikäisissä yrityksissä.....	72
KUVIO 48 Mielipiteet pätevän työvoiman saannin vaikutuksesta yrityksen kasvuun	73
KUVIO 49 Mielipiteet byrokratian vaikutuksesta yritystoimintaan yrityksen elinkaaren eri vaiheissa	73
KUVIO 50 Mielipiteet yrittäjäksi ryhtymisestä eri-ikäisissä yrityksissä	74
KUVIO 51 Mielipiteet yritystoiminnan epäonnistumisesta eri-ikäisissä yrityksissä ..	75
KUVIO 52 Sukupolvenvaihdoksen ajankohtaisuus eri-ikäisissä yrityksissä	76
KUVIO 53 Yrityksen myynnin harkitseminen eri-ikäisissä yrityksissä	77
KUVIO 54 Oppimisen tasot ammattikorkeakoulun luomissa verkostoissa	83
KUVIO 55 Yleisten työskentelytaitojen lisääntyminen 1. lukuvuonna	86
KUVIO 56 Yleisten työskentelytaitojen kehittyminen 1. lukuvuonna.....	86
KUVIO 57 Omien ammattikompetenssien lisääntyminen (väittämien keskiarvo)	87
KUVIO 58 Ammattikompetenssien lisääntyminen	88
KUVIO 59 Yleisten taitojen (metataitojen) kehittyminen 1. lukuvuonna	89
KUVIO 60 Yleisten taitojen (metataitojen) lisääntyminen.....	90
KUVIO 61 Kuinka projektit tukevat lukukausien työskentelyä ja oppimistavoitteiden saavuttamista	91
KUVIO 62 Työskentely- ja oppimisympäristö	92
KUVIO 63 Keskeisimmät 1. lukuvuonna opitut valmiudet.....	92
KUVIO 64 Omien ammatti- ja metakompetenssien kehittyminen opiskelijoille tehdyn kyselyn mukaan.....	93

KUVIO 65 Ammattikompetenssien kehittyminen Campusopetussuunnitelman rakenteiden mukaan	94
KUVIO 66 Metataitojen kehittyminen opetussuunnitelman rakenteiden mukaan.....	95
TAULUKKO 1 Muuttujien luokittelu tutkimuksessa	50

Sisällys

1	JOHDANTO.....	3
1.1	Tutkimuksen taustaa	3
1.2	Tutkimuksen tavoite	4
1.3	Tutkimuksen rakenne	5
2	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	7
2.1	Työelämässä vaadittava osaaminen ja yrittäjämäiset valmiudet lukuvuoden oppimisen tavoitteena	7
2.2	Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely työssä	10
2.3	Oppiva organisaatio muutosprosessin edellytyksenä	13
2.4	Ongelmaperusteinen oppiminen ja projektityöskentely oppimista ohjaavina menetelminä.....	16
2.5	Tutkivan ja kehittävän oppimisen osatekijöiden integrointi oppimisprojektiin.....	18
3	CAMPUS - OPETUSSUUNNITELMA HAAGA-HELIA:N PORVOON YKSIKÖSSÄ	21
3.1	Suomenkielisen liiketalouden koulutusohjelman opetussuunnitelma	22
3.2	Liiketalouskoulutusohjelman tuottama osaaminen	24
3.3	Kompetenssisalkku	25
3.4	Perinteisestä yrittäjyyskasvatuksesta yrittäjämäiseen oppimiseen.....	26
4	TUTKIMUSMETODOLOGIA JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	29
4.1	Kehittämishankkeen toteuttaminen toimintatutkimuksena	29
4.2	Toimintatutkimuksen luotettavuusarviointi.....	32
5	UUDEN OPETUSSUUNNITELMAN KÄYTTÖÖNOTTO JA TOIMINTAMALLIN KEHITYMINEN YHTEISKEHITTELYN TULOKSENA	34
5.1	Opetussuunnitelman ja oppimisen tavoitteiden sekä projektin toteutuksen kytkeminen toisiinsa ja teoreettisiin lähtökohtiin.....	34
5.2	Yrityslähtöisen opetussuunnitelman käyttöönotto ja toimintamallin kehittyminen	37
6	OPISKELIJOIDEN 1. LUKUVUODEN TUTKIMUSPROJEKTI.....	41
6.1	Omaksumisen taso - perusopinnot ensimmäisenä lukukautena.....	41
6.2	Opiskelijoiden yritystutkimuksen teoria ja keskeiset käsitteet.....	42
6.2.1	PESTEL - analyysi tutkimusprojektin lähestymistapana	42
6.2.2	Liiketoiminnan ja yrityksen perustekijät	44
6.2.3	Yrityksen elinkaarimalli	44
6.3	Opiskelijoiden tutkimusprojektin tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset.....	46
6.4	Opiskelijoiden tutkimusprojektin tutkimusmetodi.....	47
6.4.1	Survey- eli kyselytutkimus	49
6.4.2	Opiskelijoiden tutkimusprojektissa käytettävät mittarit.....	51
6.4.3	Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti.....	52
6.5	Itä-Uudenmaan Pk - yrittäjät ja mikroyrittäjät opiskelijoiden tutkimusprojektin kohteena.....	53
6.6	Opiskelijoiden tutkimusprojektin tuloksia.....	55
6.7	Tulokset suhteessa yrityksen elinkaarimalliin	66
6.8	Yhteenveto opiskelijoiden tutkimusprojektista	77
6.8.1	Tutkimusprojektin hyöty opiskelijoille	77
6.8.2	Tutkimusprojektin hyöty toimeksiantajalle, alueelle ja HAAGA-HELIALLE	78
6.9	MUUT LUKUKAUSIPROJEKTIT	80
6.9.1	Omaksumisen taso - markkinointisuunnitelmat	80
6.9.2	Soveltamisen taso - ammattiopinnot toisena lukuvuotena	80
7	TOIMINTATUTKIMUKSEN ARVIOINTIA	82

7.1	Opetussuunnitelman käyttöönoton ja toteutuksen arviointia.....	82
7.2	Opiskelijoiden valmiuksien kehittyminen ja opetussuunnitelman oppimistavoitteiden saavuttaminen 1. lukuvuonna	84
7.3	Opettajan työnkuvan muuttuminen uudessa toimintatavassa	96
7.4	Projektioppimisen hyöty paikallisille toimijoille aluekehitystyön näkökulmasta.....	97
8	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	98
	LÄHTEET	102
	LIITTEET	

Liite 1 Kyselylomake 2011-2012 – Yritykset elinkaaren eri vaiheissa

Liite 2 Kyselylomake – Ammatti- ja metakompetenssien toteutuminen

Liite 3 Liiketalouden koulutusohjelman opetussuunnitelma

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Tämän toimintatutkimuksen taustalla on ammattikorkeakouluja koskevat muutospaineet kehittää toimintaa yrityslähtöisemmäksi ja vaatimukset työskennellä enemmän yhteistyössä paikallisten yritysten kanssa.

Suomen ammattikorkeakoulujen lain (2003/351) mukaan ammattikorkeakouluopetuksen tulee tukea ammatillista kasvua, suorittaa soveltavaa tutkimusta ja kehittämistä joka palvelee ammattikorkeakouluopetusta, tukea työelämää ja aluekehitystä ottaen toimintaympäristön elinkeinorakenne huomioon. Toteuttaessaan näitä tehtäviä, ammattikorkeakoulujen tulee edistää elinikäistä oppimista. Toteuttaessaan tehtäväänsä, ammattikorkeakoulut toimivat yhteistyössä paikallisen elinkeinoelämän kanssa, mutta tekevät yhteistyötä myös ulkomaisten oppilaitosten kanssa.

Ammattikorkeakoulun ja työelämän välille rakentuva tutkimus- ja kehittämishankkeisiin rakentuva verkostoituminen ylittää perinteisiä koulun ja työelämän yhteistyön rajoja. Samalla opettajien rooli laajentuu opiskelijaohjauksesta työtoimintojen tutkimiseen ja kehittämiseen ja haastaa uudenlaisen osaamisen rakentamisen, jossa korostuvat yhteistyö- ja viestintätaidot sekä tutkimus- ja kehittämisosaaminen. (Auvinen 2004, 350 - 352)

Mäki (2012) on tutkinut omassa tuoreessa väitöksessään ammattikorkeakoulun opettajien työnkuvan moninaisuutta. Varsinkin tällä hetkellä osaamisen kehittäminen yhteisöllisenä prosessina on tärkeää, kun koulutusorganisaatioihin kohdistuu paljon muutospaineita. Opettajan haasteena on löytää oppimisen muotoja, jotka edistävät työelämälähtöisyyttä sekä kehittävät opettajien teoreettiskäytännöllistä ja verkostomaista osaamista. Opettajien työ on laajentunut ammattikorkeakoulujen alusta lähtien opetussuunnitelmien kehittämiseen ja koulun toiminnan arviointiin, jota tehdään yhdessä kollegojen kanssa. Ammattikorkeakoulussa opettajat joutuvat yhdistämään koko ajan enemmän omassa työssään tutkimuksen, kehittämisen, perusopetuksen ja työelämälähtöisyyden.

HAAGA-HELIAssa käynnistettiin mittava opetussuunnitelmien uudistus-työ eri koulutusohjelmissa vuosina 2007 - 2010. Uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön portaittain eri yksiköissä.

Tämän tutkimuksen päätavoite on kuvata HH:n Porvoon yksikön suomenkielisen liiketalouden koulutusohjelman yrityslähtöisen opetussuunnitelman käyttöönottoa ja ratkaisujen kehittämistä käytännön opetustyössä opettajien yhteiskehittelyn tuloksena. Tutkimus on toimintatutkimus, jonka tavoitteena on arvioida 1. lukuvuoden toteutumista ja kehittää yksi toimintamalli HH:n Porvoon yksikön Campus - opetussuunnitelman täytäntöönpanolle suomenkielisessä liiketalouden koulutusohjelmassa. Prosessikuvauksessa käytetään Engeströmin (2004) kehittävää työntutkimuksen lähestymistapaa. Uuden opetus-

suunnitelman täytäntöönpanossa on ollut mukana opettajat, opiskelijat ja yritykset sekä yhteistyökumppanit, jolloin voidaan puhua ekspansiivisesta oppimisesta, jossa organisaatio yhteistyössä eri toimijoiden kanssa rakentaa uuden toimintamallin ja ottaa sen käyttöön. Lisäksi tutkimuksen osaksi on otettu opiskelijoiden tutkimusprojektin kuvaus, koska se on keskeinen osa 1. lukukauden toteutusta ja tarjonnut pohjatietoa jatkoprojekteille eri lukukausille ja näin tukenut opetussuunnitelman kehitystyötä. Opiskelijoiden tutkimusprojektin tulokset nostavat esille Itä-Uudenmaan pk -yritysten kehittämistarpeita, joiden pohjalta suunnitellaan seuraavien lukukausien oppimisprojekteja.

Uusi opetussuunnitelma on rakenteeltaan yhteinen kaikille Porvoon yksikön kuudelle koulutusohjelmalle. Se korostaa ammattikompetenssien lisäksi metakompetensseja, jotka kehittyvät projektityöskentelyssä. Tässä tutkimuksessa pidetään metakompetensseja yhdistettynä ammattikompetensseihin yleisinä yrittäjämäisinä valmiuksina.

Uuden opetussuunnitelman käytännön toteutusta pohdittaessa oli otettava huomioon niin ammattikorkeakoululain kuin HAAGA-HELIAN strategiasta nousevat vaatimukset. Laki edellyttää opiskelijan kannalta laadukasta koulutusta, mutta samalla esitetään vaatimus aluekehitystä tukevasta toiminnasta ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavasta tutkimus- ja kehitystyöstä. HAAGA-HELIAN strategiassa ovat keskeisellä sijalla käsitteet oppiminen yhdessä työelämän kanssa ja jaettu asiantuntijuus.

Itäinen Uusimaa on talousalueena poikkeuksellinen: jättimäisen petroke-mian teollisuuden keskittymän ja ydinvoimalan lisäksi alueella on vain kourallinen keskisuuria yrityksiä ja loput ovatkin lähinnä mikroyrityksiä. Yritysyhteistyötä suunniteltaessa elinkeinorakenne koettiin haasteelliseksi, koska suuret yritykset tuntuivat liian suurilta yhteistyökumppaneiksi ja mikroyritysten epäiltiin taas olevan niin pieniä, ettei yrittäjillä ole opiskelijoille aikaa. Toteutus-suunnittelussa pyrittiin kuitenkin löytämään sellaisia ratkaisumalleja, jotka palvelisivat hyvin sekä alueen mikroyrityksiä että opiskelijoiden oppimista. Toteutuksen keskiöön nostettiin syvälinen alueen yrityksiin tutustuminen haastattelututkimuksella, mikä on keskeinen osa ensimmäisen lukukauden opintoja. Haastattelujen yhteydessä yrittäjiltä kysyttiin heidän halukkuuttaan lähempään yhteistyöhön uusien projektien muodossa.

1.2 Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen päätavoitteena on selvittää opiskelijoiden, yhteistyökumppaneiden ja koulutusorganisaation kokemuksia yrityslähtöisen opetussuunnitelman käyttöönotosta ja tavoitteiden toteutumisesta sekä mallintaa uutta opetussuunnitelmaa näiden kokemusten kautta.

Tutkimuksessa arvioinnin kohteena ovat seuraavat alaongelmat:

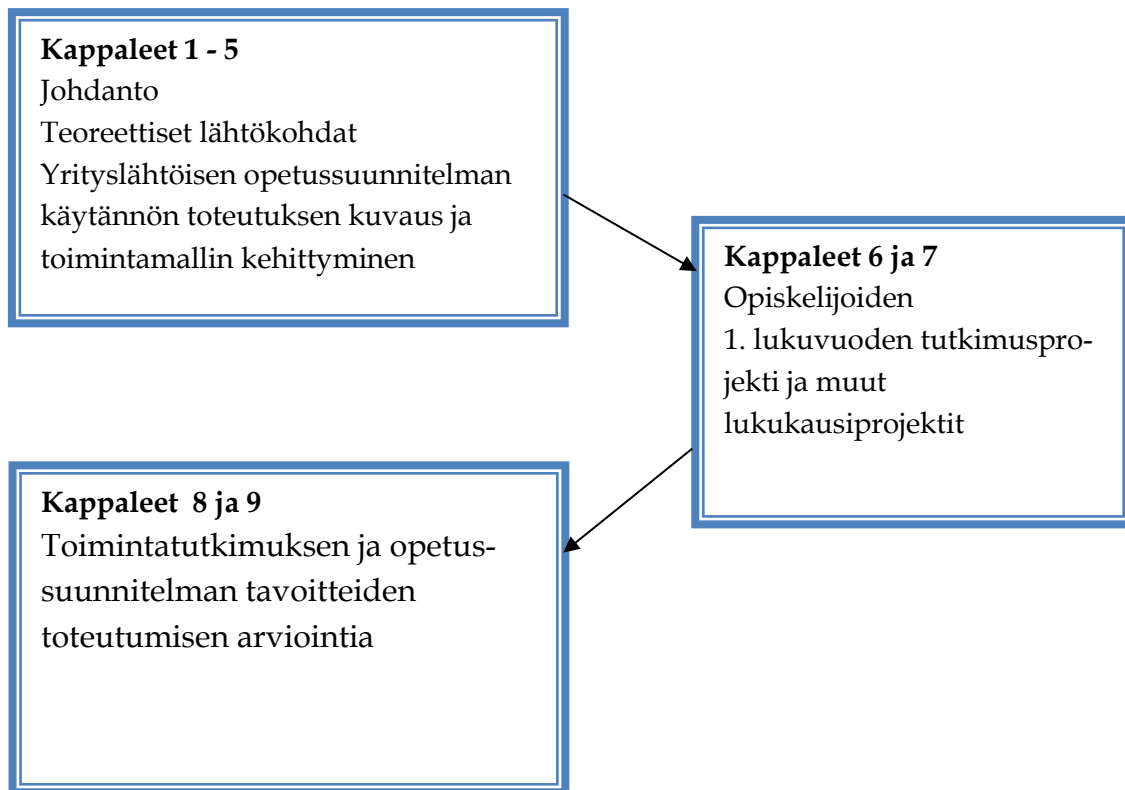
1. Miten opettajatiimin yhteiskehittelyn tuloksena syntynyt uusi opetus-suunnitelma on toteutunut?
2. Miten opiskelijoiden tutkimusprojektin tavoitteet on saavutettu ja mitkä ovat Itä-Uudenmaan pk -yritysten kehittämistarpeet tulevia oppimisprojekteja ajatellen?
3. Kuinka opetussuunnitelman tavoitteet on saavutettu?

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tämä tutkimus jakautuu kolmeen osaan: opetussuunnitelman käyttöönoton mallintamiseen, opiskelijoiden 1. lukuvuoden tutkimusprojektin käytännön toteutuksen kuvaukseen ja opiskelijoiden valmiuksien kehittymisen arviointiin. Varsinaista toimintatutkimusta ovat kappaleet 1 - 5 ja 8 - 9. Lisäksi kappaleissa 6 ja 7 on kuvattu opiskelijoiden 1. lukukauden haastattelututkimus, joka on oleellinen osa opetussuunnitelman kehitystyötä eri lukukausiprojekteja suunniteltaessa. Perustelut opiskelijoiden tutkimusprojektin mukaan ottamiseksi on se, että lukukausiprojektien suunnittelun pohjana käytetään 1. lukukauden tutkimusprojektista saatavia tuloksia.

Keskeisiä käsitteitä ovat ekspansiivinen oppiminen yhteiskehittelyn tuloksena, tutkiva oppiminen opiskelijoiden oppimismenetelmänä, yrittäjämäiset valmiudet oppimisen tavoitteena sekä projekti oppimisen välineenä.

Tutkimuksen rakenne on kuvattu kuviossa 1. Kappaleet 1 - 5 sisältävät teoreettiset lähtökohdat, uuden opetussuunnitelman käytännön toteutuksen ja toimintamallin kehittymisen kuvauksen, kappaleet 6 ja 7 opiskelijoiden tutkimusprojektin ja muiden lukukausiprojektien kuvauksen ja kappaleet 8 ja 9 toimintatutkimuksen ja opetussuunnitelman tavoitteiden toteutumisen arviointia.

KUVIO 1 Tutkimuksen rakenne

2 TEORETTISET LÄHTÖKOHDAT

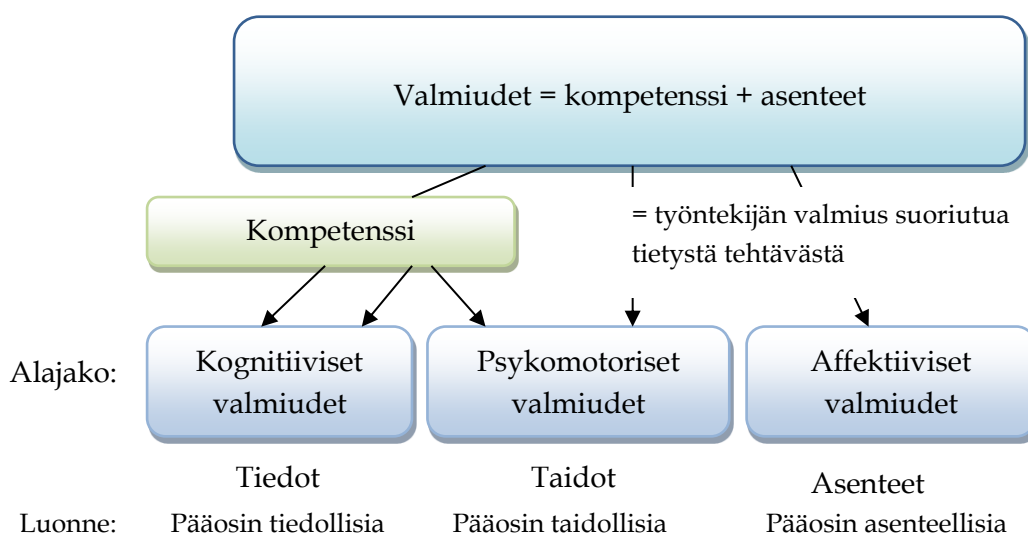
2.1 Työelämässä vaadittava osaaminen ja yrittäjämäiset valmiudet lukuvuoden oppimisen tavoitteena

Poikelan (2009, 12) mukaan koulutuksen tulisi yhdistää sekä ammattiin liittyvän teoreettisen tietämyksen kasvattaminen että tulevassa ammatissa keskeisten taitojen kuten ongelmanratkaisu-, tiimityö- ja neuvottelutaitojen omaksuminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2009;7) ohjeiden mukaan myös merkittäviä kehittämisen kohteita ovat oppijan tiedolliset, taidolliset ja asenteelliset valmiudet sekä toimintatapa, jotta hän pystyy toimimaan yrittäjämäisesti toisten kanssa. Yrittäjämäisessä toimintakulttuurissa aktivoidaan jokainen oppija ottamaan vastuuta itsestään ja tekemisistään. Häntä myös rohkaistaan epäonnistumisen riskillä ottamaan uusia askelia.

Tässä tutkimuksessa *valmiudet* on määritelty *tietojen, taitojen ja asenteiden* kokonaisuutena, jossa yhdistyy sekä ammatti- että metakompetenssit.

Westerholm (2007)(KUVIO 2) käyttää valmiuksia yläkäsitteenä, joka pitää sisällään kompetenssit (tiedolliset ja taidolliset valmiudet) ja affektiiviset (asenteelliset) valmiudet.

KUVIO 2 Valmius-käsitteen määrittely (Westerholm 2007, 21)

Monesti valmiuksien sijaan puhutaan kompetensseista. Kompetenssi käsitteenä on moninainen. Arkikielessä kompetenssista käytetään seuraavia tulkintoja: ammatissa tarvittavan työn tekemisen *osaaminen*, *pätevyys* eli kvalifikaatio, *kelpoisuus* ja *toimivalta*. Osaamista näin ollen pidetään yläkäsitteenä, joka tarkoittaa ihmisen käyttäytymiseen liittyviä kykyjä ja valmiuksia. Se pitää sisällään ns. hiljaista tietoa (tacit knowledge), joka on usein tiedostamatonta ja subjektiivisiin kokemuksiin perustuvaa ymmärrystä ja tulkintaa, jota ei voi ulkoistaa. Ammattitaito ja asiantuntijuus ovat alakäsitteitä. Ammatillinen osaaminen muodostuu ammatissa tarvittavista tiedoista ja taidoista, mutta toisaalta persoonallisuuden eri puolista. Osaamisen ja ammattitaidon perustana on *kyvykyys*, joka on seurausta lahjakkuudesta ja toisaalta koulutuksen ja kokemuksen kautta opitusta. Yhteenvetona voidaan todeta, että *kompetenssi* eli *pätevyys* tarkoittaa työntekijän omaamia valmiuksia suoriutua tietyistä tehtävistä. On myös erotettava muodollinen kompetenssi (koulutus, todistus) todellisesta kompetenssista. (Westerholm 2007, 24–25)

Ruohotie ja Honka (2003) kuvaavat kompetenssia yksilön tai kollektiivin kapasiteettina käsitellä tiettyjä tilanteita tai suoriutua tietyistä tehtävistä tai työstä. Kapasiteettia määrittävät motoriset taidot (esim. näppäryys), kognitiiviset tekijät (tieto ja älylliset taidot), affektiiviset tekijät (asenteet, arvot ja motivaatio) sekä persoonallisuuden piirteet (itseluottamus) ja sosiaaliset taidot (kommunikaatio- ja ihmissuhdetaidot). Juceviciene ja Lepaite (2005) sisällyttävät myös kompetenssikäsitteeseen affektiiviset tekijät kuten persoonallisuuden, asenteet ja arvot.

Kun puhutaan yrittäjämäisistä valmiuksista, niitä voidaan pitää yleisinä yrittäjän valmiuksina. Gibb (2005) määrittelee yrittäjän valmiuksiin yrittäjämäiset käyttäytymisvalmiudet (behaviours), yrittäjämäiset ominaisuudet (attributes) sekä yrittäjämäiset taidot (skills). Gibb (2002) tarkastelee yrittäjämäistä oppimista kolmesta näkökulmasta: mitä tulisi oppia ja opettaa, millainen oppimisympäristön tulisi olla ja kuinka tieto tulisi esittää. Hän korostaa kulttuurin muutosta sekä toiminnassa että ympäristössä. Muodollisen ja ohjatun toiminnan rinnalla käytetään enemmän intuitioon perustuvaa itsenäistä työskentelyä ja tekemällä oppimista. Tämä pitää sisällään henkilökohtaiset tavoitteet ja päämäärät, ongelmanratkaisua, projektinhallintaa sekä oman ajan käytön suunnittelua.

Roodt (2005, 1-14) toteaa omassa tutkimuksessaan, että myös yrittäjän valmiudet nähdään yhä kokonaisvaltaisemmin. Tutkimuksen mukaan myös yrityksen elinkaaren vaihe asettaa omat vaatimuksensa yrittäjän valmiuksille. Yrittäjän persoonallisten piirteiden (sinnikkyys, sosiaaliset taidot) lisäksi mm. tuotetta ja palvelua koskeva tekninen tieto on olennaista yrityksen aloitusvaiheessa kun taas yrityksen kasvaessa tarvitaan johtamistaitoja. Roodtin (2005) mukaan yrittäjän valmiuksiin kuuluvat tekniset valmiudet, kommunikaatiovalmiudet, johtamisvalmiudet, innovaatiovalmiudet, tiedonhankintataidot, taloushallinnon valmiudet sekä persoonallisuuteen liittyvät valmiudet.

Westerholmin (2007) mukaan *Tekniset valmiudet* ovat kykyä soveltaa erityistietoja, -tekniikoita ja -resursseja menestyksekkäästi eri työtehtävien suorittamiseen. Liiketoimintaosaamisen ohella vaaditaan enenevästi teknisiä valmiuksia liiketoimintaympäristön teknisen kehityksen ja muutoksen vuoksi.

Asiakkaan kanssa tapahtuva vuorovaikutteinen *kommunikointi* on elintärkeää markkinoiden tarpeiden tyydyttämiseksi. Sitä tarvitaan myös johtamisprosessissa ja yritystoiminnan verkostoitumisessa. Tietoyhteiskunnan myötä kommunikointiin yhdistyy myös teknologinen kehitys ja globalisaatio. (Westerholm 2007, 60)

Tyypillinen yrittäjä omaa paljon *luovuutta* ja *johtamisvalmiuksia*. Johtaminen muuttuu yrityksen kasvun myötä. Usein leader - johtajat (ihmisten johtajat), joilla on yrittäjäyysasennetta, voivat aloittaa menestyvän yrityksen, mutta kun yritys kasvaa, he muuttuvat manager - johtajiksi (asioiden johtaja). (Westerholm 2007, 60 - 62)

Innovatiiviset valmiudet ovat edellytys muutokselle ja luovuus tuo mukanaan jotakin, mitä ei koskaan ole ollut olemassa. Innovointi ilmenee myös eri muodoissa, eikä niiden aina tarvitse olla uusista ideoista johtuvia vaan se voi olla erilainen lähestymistapa jollakin tietyllä toimialalla, mikä synnyttää kilpailullista etumatkaa. Yhteenvetona voidaan todeta, että nykyajan haasteet edellyttävät älykkäitä, eläviä organisaatioita, joissa on siirrytty rutiinitehtävistä innovatiivisuuteen ja välittämiseen, yksilötyöstä tiimityöskentelyyn, kapea-alaisuudesta monitaitoisuuteen, ylhäältä koordinoinnista kollegojen väliseen koordinointiin sekä esimiesten vallasta asiakkaiden valtaan. (Westerholm 2007, 63)

Informaatiota tarvitaan liike-elämän jokaiseen prosessin eri vaiheeseen: markkinamahdollisuuksien löytämiseen, asiakkaiden tarpeiden tyydyttämiseen, muutokseen, jne. Tämä edellyttää liikemiehiltä ja naisilta *tiedonhankinta- valmiuksia*. (Westerholm 2007, 64)

Yrityksen omistaminen vaatii perusymmärtämistä laskentatoimesta ja kirjanpidosta. Vahva taloudellinen pohja eli *taloushallinnon valmiudet* mahdollistavat suuremman vapauden strategisissa valinnoissa ja auttaa liiketoimintasuunnitelman tekemisessä. (Westerholm 2007, 65)

Edellisissä määritelmässä ammatti- ja metakompetenssit kulkevat käsi kädessä ja niitä ei varsinaisesti eroteta toisistaan. Jos määritelmiä peilataan uuteen Porvoon yksikön Campus - opetussuunnitelmaan, voidaan kognitiivisia valmiuksia pitää lähinnä tiedollisina ammatillisina kompetensseina kun taas psykomotorisia (taidollisia) ja affektiivisia (asenteellisia) valmiuksia yleisinä metakompetensseina. Toteutetussa opetussuunnitelmassa tiedolliset, taidolliset ja asenteelliset valmiudet integroituvat toisiinsa eri menetelmin. Tiedollisten valmiuksien eli ammattikompetenssien oppimisessa korostuu luennot, harjoitustyöt ja tentit, kun taas taidollisissa valmiuksien (kommunikointi- ja tiimityötaidot, oman työn suunnittelu- ja organisointi, tiedonhankintataidot) oppimisessa korostuvat projektityöskentely. Projektien tuloksena saatava tulos pakottaa yh-

distämään eri valmiuksia, joista kokonaisuudessaan voidaan puhua yrittäjämäisistä valmiuksista.

2.2 Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely työssä

Engeström toteaa teoksessa *Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely työssä* (2004) seuraavasti: *Yhteiskunta laitteineen ja laitoksineen on hirvittävän monimutkainen ja vaikeasti tajuttava järjestelmä. Kuitenkin ihmisen pitää elää siinä. Eläminen edellyttää, että ihminen jotenkin käsittää elämäänsä ja pitää sen ohjaksia käsissään. Mitä monimutkaisemmaksi yhteiskunta kehittyy, sitä hankalampaa tämä on. Toisin sanoen iso osa oppimista on kuin potkimista tutkainta vastaan: yksittäisen ihmisen hajanaisia yrityksiä pysyä kehityksen kelkassa. Usein se johtaa tietyn rajatun taidon tai tiedon omaksumiseen. Harvoin se johtaa laadulliseen muutokseen oman elämän ja yhteiskunnan käsittämässä ja hallinnassa – siis kehitykseen.* (Engeström 2004, 17)

Engeström (2004, 9) on kehittänyt muutosten hallitsemiseen kulttuurihistorialliseen toiminnan teoriaan pohjautuvan kehittävän työntutkimusotteen. Siinä toiminnan teoriaa sovelletaan työtoimintojen ja työyhteisöjen, organisaatioiden ja teknologioiden tutkimiseen ja ennen kaikkea työssä tapahtuvien muutosten hallitsemiseksi.

Engeström korostaa organisaatioiden kehittymisessä arjen innovaatioita ja näkee organisaation oppimisen mieluummin uuden luomisena kuin sopeutumisena. Tästä on syntynyt teoria organisaatioiden ekspansiivisesta oppimisesta. Ekspansiivisessa oppimisessa organisaatio ei ainoastaan erittele ja arvioi uudelleen toimintansa pohjana olevia arvoja ja normeja – se myös rakentaa itselleen uuden toimintamallin ja ottaa sen käyttöön. Organisaatio käytännössä oppii jotakin, mitä vielä ei ole. (Engeström 2004, 59)

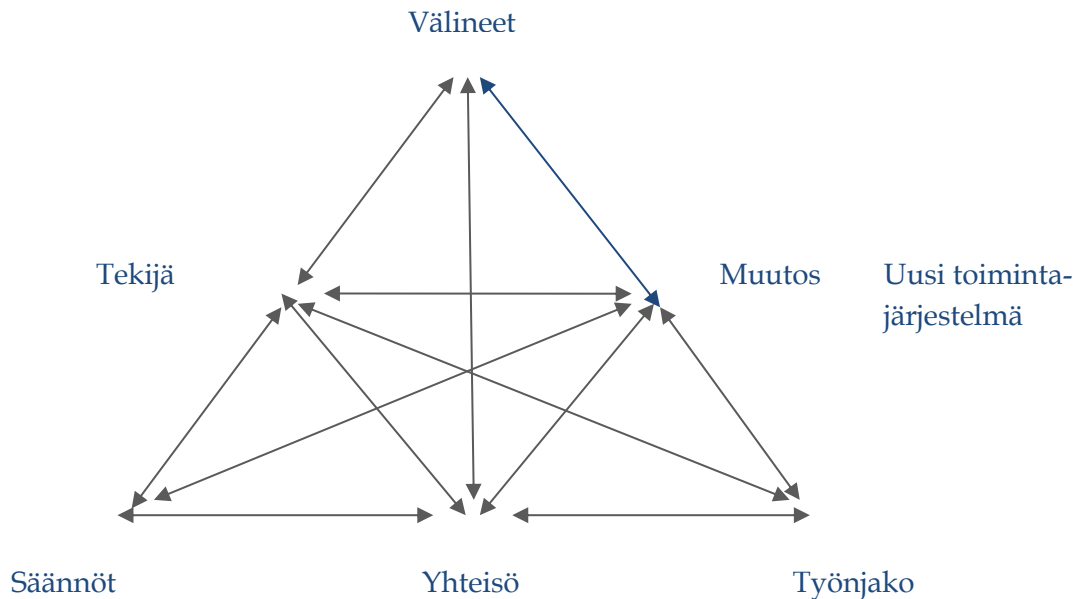
Toiminnan teoria (*Activity Theory*) on filosofinen ja monitieteinen viitekehys ihmisen toiminnan ja kehitysprosessien tutkimiseen sekä yksilön tasolla että sosiaalisesta näkökulmasta (Kuutti, 1995). Perusyksikkönä toiminnan teoriassa on ihmisen toiminta, jota tarkastellaan tekijän (yksilö tai ryhmä), kohteen ja motiivin, sekä välineiden ja sosiaalisten sääntöjen kautta. Toiminnalla on suhteellisen monimutkainen systeeminen rakenne, minkä vuoksi puhutaan nimenomaan toimintajärjestelmästä (Engeström 1987, 78). KUVIO 3

Toiminnan teorian mukaan ihmisen toimintaa voidaan selittää viiden periaatteen avulla. Nämä periaatteet ovat *kohteellisuus (object-orientedness)*, *toiminnan hierarkkinen rakenne*, *sisäistäminen (internalization)*, *ulkoistaminen (externalization)*, *välittyminen (mediation)* ja *kehitys (development)*. Ihmisen toiminnan ymmärtämiseksi näitä periaatteita täytyy käyttää yhdessä, eikä niitä voi irrottaa toisistaan. (Roine J 2005, 100)

Kuutti (1995) on tunnettu tutkimuksistaan, joissa hän on soveltanut toiminnan teoriaa ihmisten ja teknologian vuorovaikutuksen kuvaamiseen.

Tässä toimintatutkimuksessa korostetaan organisaation innovatiivista oppimista. Tällöin tekijäryhmä muotoilee toimintajärjestelmälle uuden mallin ja siirtää uuden toimintamallin käytäntöön.

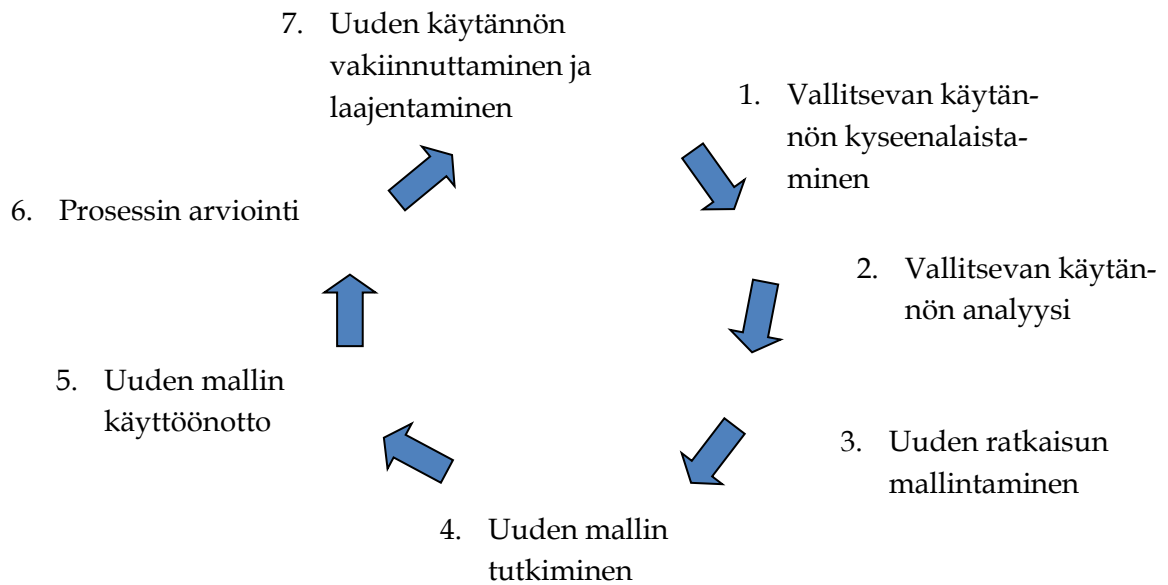
Engeström kutsuu tällaisia prosesseja *järjestelmännovaatioiksi*. Tällöin huomio siirtyy kohteesta toimintajärjestelmän välittäviin komponentteihin ja nuo komponentit eritellään ja käsitteellistetään uudella tavalla kokonaisuudeksi. Organisaation oppiminen hajautuu pitkälle aikavälille ja moniin erilaisiin sosiaalisiin kytkentöihin. Tällainenkin oppiminen ei etene mielivaltaisesti vaan noudattaa syklimäistä etenemislogiikkaansa, jota Engeström nimittää *ekspansioiviseksi oppimiseksi*. (Engeström 2004, 29 - 30) KUVIO 4

KUVIO 3 Järjestelmännovaatio toimintajärjestelmässä (Engeström 2004, 30)

Ekspansioivisen oppimisen tuntomerkki on, että siihen osallistuvien organisaatioiden toiminnan kohde laajenee. Ekspansioivinen oppiminen ei ole suoraviivaista, vaan se etenee oppimissyklinä. Siinä törmätään ajoittain yllättäviin esteisiin ja joudutaan ottamaan askelia taaksepäin. Merkittäviin toimintatavan muutoksiin johtavat oppimissyklit kestävät organisaatiossa kuukausia ja jopa vuosia. Oppimisteot ovat yhteisiä ja tapahtuvat dialogin, vuoropuhelun avulla. Ominaista ekspansioiviselle oppimissyklille on erilaisten näkökulmien törmäminen ja ristiriitojen kehkeytyminen. (Engeström 2004, 59–62)

Kyseenalaistamisvaiheessa ristiriidat ilmenevät osanottajille toiminnan häiriönä, epäonnistumisena ja tyytymättömyytenä. Analyysivaiheessa ristiriidat kärjistyvät. Kolmas vaihe ristiriitoineen johtaa uuden toimintamallin kehittämiseen ja käyttöönottoon. Tällöin vanhat työtavat ja rakenteet törmäävät yhteen uuden mallin kanssa. Neljäs vaihe on kun uusi toimintamalli otetaan käyttöön. (Engeström 2004, 59–62)

KUVIO 4 Ekspansiivinen oppimissykli ja oppimisteot (Engeström 2004, 61)

Spelts (2007) käyttää toiminnan teoriaa ja kehittävän työntutkimuksen lähestymistapaa yhdistävästä mallista myös määritelmää kehittävä siirtovaikutus. Sen mukaan useampi toimintajärjestelmä kuten esim. opiskelija, ammattikorkeakoulu ja työpaikka keskenään toteuttavat yhdessä kehittämishankkeen, johon jokainen osapuoli tuo oman panoksensa. Ekspansiivinen oppiminen on yhteisen kohteen rakentamista ja laajentamista. Kehittävä siirtovaikutus antaa välineet vaadittavan muutoksen tuottamiseen. (Spelts 2007, 12 - 14)

Ongelmaperustaisen opetussuunnitelman käytännön toteutuksessa käytetään sekä vaihe-, askel-, että syklimalleja. Syklimalleja on käytetty mm. Tampereen ammattikorkeakoulun ongelmalähtöisen opetussuunnitelman käyttöönotossa. Syklimalleissa korostuu oppimisen kokemuksellisuus ja prosessimainen luonne. Keskeistä on toiminnan jatkuva arviointi. (Kärnä 2011, 25)

2.3 Oppiva organisaatio muutosprosessin edellytyksenä

Myöhemmin käsiteltävässä metodologia kappaleessa käsitellään toimintatutkimuksen eroja verrattuna muihin tutkimuslähestymistapoihin. Toimintatutkimuksessa oleellista on tutkimusprosessin tuloksena tavoiteltu muutos. Muutos voi olla ongelman ratkaiseminen, toimintatavan muuttaminen, tms. Samoin tässä tutkimuksessa tavoitteena on muutoksen kuvaaminen ja arvioiminen sekä opettajien että opiskelijoiden työskentelytavoissa että oppimisen tuloksissa. Perinteisten tietojen ja taitojen rinnalle on tullut tekemisen kautta opittavat metataidot. Jotta muutosprosessi on mahdollinen, toimintaympäristön, mikä tässä tapauksessa on koulun organisaatio, on tuettava muutosprosessia.

Kotter (1996, 4) on kiinnittänyt huomiota nimenomaan suuriin organisaatiomuutoksiin, jossa organisaation perustoimintatehtävässä tapahtuu isoja muutoksia. Vaikka muutokset Kotterin mukaan ovat kompleksisia, ne voidaan toteuttaa onnistuneesti tietynlaisen johtamisen ja johtamisfilosofian avulla. Toisessa vaihtoehdossa muutos voi epäonnistua ja lopputuloksena on iso joukko loppuunpalaneita ihmisiä.

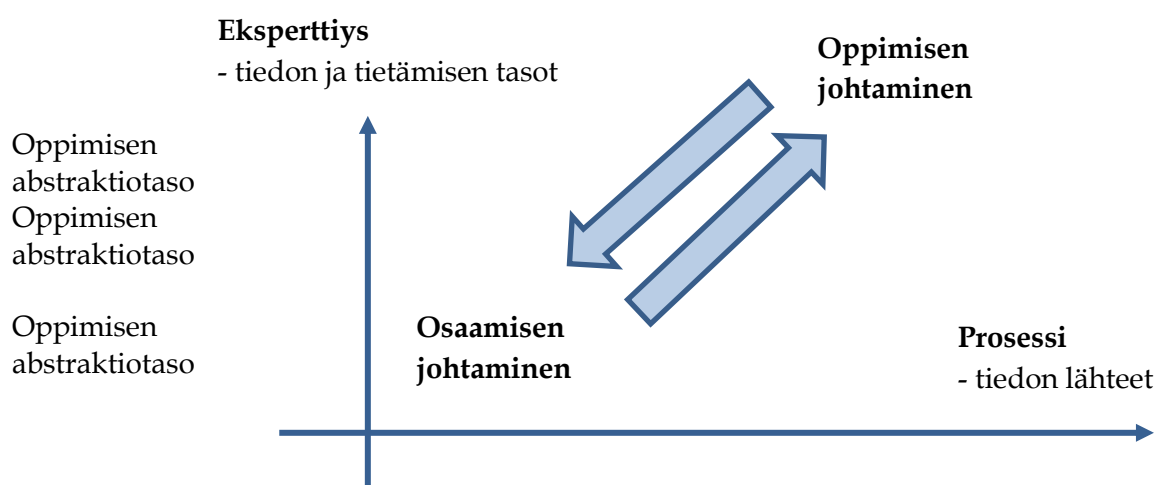
Kotter (1990, 4 - 5) toteaa, että nykyaika tarvitsee monenlaista johtamista. Viimeisen sadan vuoden aikana johtamiskirjallisuuden ytimen on muodostanut kolme johtamisen kulmakiveä; 1) suunnittelu ja budjetointi, 2) organisointi ja henkilöstön palkkaaminen, 3) kontrolli ja ongelmanratkaisu. Perinteistä johtamista hän nimittää management johtamiseksi. Ihmisten johtamista hän taas nimittää leadership johtamiseksi. Leadership johtaminen muodostuu kolmesta eri prosessista; 1) suunnan määrääminen ja vision luominen, 2) henkilöstön sitouttaminen, 3) työhön motivoiminen. Leadership johtamisen lähtökohtana on uuden näkemyksellisen tiedon hankkimiseen liittyvä oppimisprosessi.

Kotterin (1990, 49-52) mukaan liiketoiminnallisen uuden näkemyksen synnyttäminen ei ole organisaatiossa oppimisen kannalta itseohjautava prosessi vaan tiedon sisäistäminen edellyttää jatkuvaa systemaattista kommunikointia. Tämän vuoksi Kotter pitää onnistuneen muutoksen ehtona sitä, että yrityksen strategiset toimintatavoitteet on muotoiltu siten, että ihmiset pystyvät ymmärtämään muutoksen idean. Samoin heidän olisi pystyttävä hahmottamaan työnsä tavoitteet mielekkäällä tavalla. Mikäli tässä ei onnistuta, lopputuloksena on kaaos. Jos idea on epäselvä, ihmiset suuntaavat energiansa organisaation kannalta epäedullisella tavalla.

Suominen (2011) on omassa väitöstutkimuksessaan hahmotellut Kotterin teorioihin pohjaten oppivan organisaation ideaalimallin. Siinä organisaation oppiminen tapahtuu kolmessa eri abstraktiotasossa. Hän korostaa oppimisen disiplinaarista luonnetta ja organisaation oppimista koskevat tavoitteet muodostuvat ensin oppimisen kolmannella abstraktiotasolla. Tällöin muodostuu uusi näkemyksellinen tieto toiminnasta ja toiminnan tarkoituksesta.

Vasta organisaation perustoimintatehtävän määrittämisen jälkeen voidaan määrittellä muut organisaation oppimista koskevat konkreettiset tavoitteet (visio, toimintastrategiat ja suunnitelmat). Näin organisaatiossa muodostuvat oppimisen abstraktiotasot ovat toistensa suhteen alisteisia siten, että ylemmän tason oppimisprosessit määrittelevät alemman tason oppimisen tavoitteet. (Suominen 2011, 53 -56)

Oheisessa kuviossa (KUVIO 5) on yhdistetty sekä osaamisen että oppimisen johtaminen. Osaamisen johtaminen edustaa management -kulttuuria ja oppimisen johtaminen leader -kulttuuria.

Tiedon lähteet	Taloustieteet Insinööritieteet	Psykologia Yhteiskuntatieteet Sosiologia	Filosofiset tieteet Kasvatusfilosofia
Oppimisen tavoite	Tehokkuus Tuotannollisuus	Sosiaaliset taidot	Kokonaisuuksien hahmottaminen
Johtamisen tavoite	Resurssien tehokkaampi hallinta	Vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin osaaminen	Asioiden merkityksellistäminen Sitouttaminen

Management-johtaminen

Leadership johtaminen

KUVIO 5 Osaamisen ja oppimisen johtamisen keskeiset oppimisalueet ja tiedon lähteet

(Muokattu Suominen mallista 2011, 56-57)

Kotter ja Suominen käsittelevät muutosprosesseja organisaation tasolla ja johtamisen näkökulmasta. Jos mallia verrataan Porvoon campus opetussuunnitelman käyttöönottoon, organisaation perustoimintatehtävän määrittäminen on tapahtunut sekä HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun

strategiassa että Porvoon Campus - opetussuunnitelmassa. Oppimista koskevat konkreettiset tavoitteet ovat muotoutuneet opettajien käytännön työssä.

Oleellista muutosprosesseissa on myös työkulttuuri. Työkulttuuri on kollektiivinen ja osittain alitajuinen ajattelu-, toiminta- ja suhtautumistapa, joka työyhteisöön on vakiintunut. Työkulttuuri vaikuttaa siihen, kuinka tehtäviä suunnitellaan ja jaetaan eri ihmisten kesken, kuinka työyhteisöjen jäsenet kommunikoivat keskenään, ja kuinka heidän välillään yhteispeli sujuu. (Juuti 1998; 45-56, Koiranen 2012)

Työyhteisöissä ns. asiantuntijaorganisaatiot ovat yleistyneet, johon mm. ammattikorkeakoulun opettajat kuuluvat. Asiantuntijaorganisaatiot ovat Mäen (2012) väitöstutkimuksen mukaan joko kolloboraalisia yhteistyön kulttuureja tai liikkuvan mosaiikin kulttuureja.

Yhteistyön kulttuureissa työyhteisön jäsenet todella tekevät töitä yhdessä ja auttaminen on luontevaa. Auttamista pidetään normaalina kanssakäymisenä työpaikalla. Liikkuvan mosaiikin kulttuureissa yksilö hakee paikkaansa samanaikaisesti monista eri työyhteisöistä. Hän voi kuulua samanaikaisesti erilaisiin projekteihin ja hänen odotetaan pystyvän tiimiytymään moneen eri limittäiseen projektiin. Tiimit ovat joustavia ja dynaamisia, mutta ne voivat olla myös keskenään voimakkaasti kilpailevia. (Hargreaves 1999, 238; Koiranen 2012; Mäki 2012)

Jos ajatellaan ammattikorkeakouluja koskevaa muutosprosessia, näyttäisi opettajien ja muun henkilökunnan työympäristön yhä enemmän lähenevän liikkuvan mosaiikin kulttuuria, jossa oletetaan työskentelyä samanaikaisesti erilaisissa projekteissa.

Ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistyö edellyttää myös verkostoitumista eri tahojen kanssa, jossa haetaan ratkaisuja haasteisiin ja ongelmiin. Verkostoituminen on eri organisaatioiden välillä tapahtuvaa yhteistyötä ja tiimien ja asiantuntijoiden yhteistyöverkkoja. (Spets 2007, 19)

Verkostoissa tapahtuu eri tasoilla oppimista. Toiviainen (2003) on tutkinut väitöskirjassaan millä eri tasoilla verkostossa tapahtui oppimista. Tutkimuksen kohteena oli suomalaiset pienet teollisuusyritykset. Hänen mukaansa oppimista tapahtui neljällä eri tasolla: projekti-, kumppanuus-, tuotanto- ja työntekijätasolla. Verkostoaatteen tasolla kuvataan oppimishaasteet.

Spelts (2007, 22- 23) on hahmotellut ammattikorkeakoulun tarpeisiin soveltuvan mallin, jossa edetään verkostoaatteen tasolta työntekijätasolle. Oppimisen laajuuden ratkaisee se, kuinka eri tasot kommunikoivat keskenään. Oppimishaasteet kirjataan verkostotasolle. Tavoitteena on luoda uudenlainen toimintamalli tutkimusta, koulutusta, tutkimusta ja työtä yhteen kytkevästä ammattikorkeakoulupedagogiikasta. Lisäksi verkostotasolla tuetaan opettajien aloitusta työelämähankkeissa ja niiden käynnistämisessä. Projektitaso kuvaa yhteistyöverkoston rakentamista koulujen ja työpaikkojen välille. Kumppanuutta on määritelty toimijoiden, organisaatioiden ja henkilöiden uudenlaisen yhteistyön kautta. Tuotantotasolla operoidaan yhteistyössä

työpaikkojen kehittämishankkeiden kanssa, joissa pyritään esim. työntekijöiden työtoimintojen kehittämiseen. KUVIO 6

VERKOSTOTASO:

Tuottaa uudenlainen malli koulutusta, tutkimusta ja työtä yhteenkytkevästä ammattikorkeakoulupedagogiikasta.

Opettajien tukeminen työelämähankkeissa

PROJEKTITASO:

Yhteistyöverkostojen rakentaminen ammattikorkeakoulujen, yritysten ym. tahojen välille.

KUMPPANUUSTASO:

Yhteistyömallin rakentaminen ja hankkeiden kehittäminen

TUOTANTOTASO

Yhteisen kehittämiskohteen rakentaminen

TYÖNTEKIJÄ/ YRITYSTASO

Konkreettisten työtehtävien tai toiminnan kehittäminen

KUVIO 6 Oppimisen tasot ammattikorkeakoulun luomissa verkostoissa mukailtu Speltin (2007, 23) mallista

Jos mallia peilataan uuden Porvoon liiketalouskoulutusohjelman yritys- lähtöisen opetussuunnitelman käyttöönottoon (KUVIO 13), voidaan todeta, että verkoston oppimisen tasot toteutuvat jo ensimmäisen lukuvuoden aikana, joka etenee verkoston luomisesta pk-yritysten kehittämishankkeisiin.

2.4 Ongelmaperusteinen oppiminen ja projektityöskentely oppimista ohjaavina menetelminä

Projektilähtöinen ja ongelmalähtöinen oppiminen (PBL) ovat lähellä toisiaan. Kummassakin lähestymistavassa pyritään ongelmanratkaisuun, mutta niitä ei tulisi sekoittaa toisiinsa.

PBL:ksi kutsutaan hyvin erilaisia opetuksen lähestymistapoja. Akateemiset kulttuurit voivat myös muokata PBL -sovelluksia. Yhteistä erilaisille ratkaisuille on työelämälähtöisten ongelmien käyttö oppimisen lähtökohtana, opiske-

lijoiden aktiivisuus ja itseohjautuvuus omien oppimistavoitteiden asettamisessa ja tiedonhankinnassa sekä pienryhmätyöskentely. (Dahlgren 2000, 311; Kärnä 2011, 24)

Ongelmalähtöistä lähestymistapaa on menetelmänä käytetty Kanadassa jo kolmenkymmenen vuoden ajan erityisesti lääketieteen ja terveystieteiden koulutuksessa. 1980- ja 1990-luvulla se menetelmänä hyväksyttiin myös muualle lääketieteelliseen koulutukseen. Suomessa ensimmäiset PBL:ään liittyvät kokeilut aloitettiin lääketieteellisessä tiedekunnassa Tampereen yliopistossa vuonna 1994. Tämän jälkeen PBL lähestymistapana on laajentunut muille aloille sekä peruskouluihin ja toiselle asteelle. (Hakkarainen & Holmberg-Marttila 2001, 132; Savery 2006, 10 - 15)

PBL ongelmalähtöisenä lähestymistapana on opiskelijakeskeinen lähestymistapa, joka valtuuttaa opiskelijan itse etsimään ratkaisun tiettyyn ongelmaan. Keskeistä on itseohjautuva oppiminen ja opiskelijan suuri sisäinen motivaatio ja vastuu omasta oppimisesta. Lisäksi oppiminen vaatii yhteistyöskentelyä muiden kanssa. Ongelmaperusteisen pedagogiikan tehtävänä on ohjata sisältöjen käsittelyä siten, että oppija kykenee integroimaan tarvittavaa teoriaa ja käytännötietoa oppimisen prosesseissa. Oppiminen tapahtuu aikaisemman tiedon ja opitun kontekstissa. Näin oppiminen nivoutuu aikaisempaan tietorakenteeseen, mikä tekee oppimisesta pysyvämpää ja laaja-alaisempaa. (Leppänen 2011, 23 - 25; Poikela & Poikela 2005, 30; Savery 2006, 10 - 15)

Ongelmaperusteisessa oppimisessa korostuu oppijan omien tietorakenteiden lisäksi myös kokemustieto, johon liittyy reflektio. Pelkkä kokemus ei vielä luo uuden oppimista vaan se vaatii reflektiota, jolloin ilmiö tarkentuu ja muuttuu käsitteellisemmäksi. Ongelmaperusteinen oppiminen auttaa oppijaa siirtämään osaamistaan työn ja ammatin maailmaan siten, että oppiminen jatkuu asiantuntijuuden saavuttamiseen saakka. (Leppänen 2011, 24)

Ympäröivän yhteiskunnan muuttuessa tiimityön ja verkostoitumisen myötä sosiaalisemmaksi ollaan oppimisessa siirtymässä uudenlaiseen ajatteluun, jossa oppimisen ympäristönä voi toimia mikä tahansa oppimisen tila. (Kärnä 2012, 21 - 22).

Projektilähtöinen oppiminen on myös ongelma-keskeistä oppimista, mutta oppiminen on tällöin organisoitu yhteisen tavoitteen kuten projektin ympärille. (Savery 2006, 10-15) Projektilähtöinen oppiminen on enemmän opiskelijakeskeistä ja mahdollistaa opiskelijan syvällisen paneutumisen aiheeseen, koska oppimisen tavoitteet ja tulokset eivät ole niin valmiiksi määritellyjä (Harris & Katz 2001, Grant 2001).

Thomas (2000) määrittelee projektilähtöisen oppimisen monimutkaiseksi kokonaisuudeksi ongelmia ja kysymyksiä, jonka lähtökohtana on se, että opiskelija otetaan mukaan projektin suunnitteluun ja annetaan hänelle aikaa itsenäiseen ongelmanratkaisuun. Projektilähtöiseen oppimiseen kuuluu yleensä työskentely autenttisessa ympäristössä, opettajan vähäisempi rooli, yhdessä työskentely sekä kognitiiviset teknologiapohjaiset työkalut.

Oppiaineiden integrointi ja todellisesta työelämästä lähtöisin olevat ongelmat tarjoavat opiskelijoille mahdollisuuden tutustua ”todellisen elämän” ongelmiin ja todellisuutta stimuloiva toimintaympäristö vaatii heitä itsenäisesti etsimään keinoja ratkaista ongelmia pelkkien ohjeiden seuraamisen sijasta. (Kärinä 2011, 24)

Egenriederin (2007, 5 – 6) mukaan projektilähtöinen oppiminen on epävirallinen muoto tutkivasta oppimisesta. Hänen mielestään tutkiva oppiminen ei kuitenkaan korvaa kokonaan luentojen ja luokkakeskustelujen tehokkuutta. Parhaaseen tulokseen päästään, kun yhdistetään opettaminen ja oppiminen.

Kotila (2002) toteaa, että jotta opiskelijoista kehittyy ekspertejä projektityöskentelyssä, opiskelijoilla pitää olla vahva teoreettinen pohja löytääkseen itse tietoa, hyvä aloitekyky hyvät sosiaaliset ja metakognitiiviset taidot, vahva sitoutuminen ammatilliseen kasvuun ja työskentelyyn muiden opiskelijoiden kanssa. (Kotila 2002, 98 - 99)

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulussa on projektilähtöistä oppimista toteutettu jo monia vuosia. Työskentely on usein rakentunut jonkin konkreettisen projektin ympärille kuten erilaiset messutapahtumat, jne. Projektilähtöisen oppimisen elementit olivat yhtäläillä mukana, mutta niitä ei arvioitu ja määriteltä yhtä tarkasti. Uuden opetussuunnitelman myötä projektikäsité laajeni koskemaan kaikkia opiskelijoita ja opetus ja oppiminen pyritään suunnittelemaan osaksi projektia. Projekti toimii edelleen välineenä kuten ennenkin, mutta ohkeen on tullut enemmän projektityöskentelyssä tarvittavien taitojen arviointia.

2.5 Tutkivan ja kehittävän oppimisen osatekijöiden integrointi oppimisprojektiin

Edellisessä kappaleessa tarkasteltiin PBL käsitettä sekä ongelmakeskeisen oppimisnäkökulman että projektilähtöisen oppimisen näkökulmasta. Campus opetussuunnitelmassa niin kuin koko HAAGA-HELIAN strategiassa on mainittu tutkiva ja kehittävä lähestymistapa oppimista ohjaavana menetelmänä. Käytännön tutkivaa ja kehittävää oppimista voidaan toteuttaa monella tasolla. Käytännönläheiset oppimisongelmat voidaan integroida normaaliin substanssiopetukseen käytännön esimerkein. Pääperiaatteena on kuitenkin se, että opetuksen lähtökohtana on ongelma, jonka ratkaisemiseksi etsitään työvälineitä.

Hakkarainen & Lonka & Lipponen (2005, 298 - 306) ovat kehittäneet tutkivan oppimisen mallin, jossa kehittynyttä tiedonrakenteluprosessia on konkretisoitu jakamalla se osatekijöihin, jotka ovat keskeisiä tiedon rakentelun taitojen oppimisessa. Osatekijöiden ei tarvitse ilmetä tietyssä järjestyksessä, vaan tärkeämpää on, että kaikki tekijät ovat mukana prosessissa. Mallin lähtökohtana on ajatus, että oppiminen on parhaimmallaan tutkimusprosessi, joka synnyttää uutta ymmärrystä ja tietoa. Tutkivan oppimisen malli tähtää tutkimuksen ja tiedon hyödyntämisen yhdistämiseen. *Tutkimus* luo, kehittää ja keksii uusia aja-

tuksia ja innovaatioita. *Hyödyntämisessä* ihminen täsmentää, soveltaa ja käyttää tietojaan.

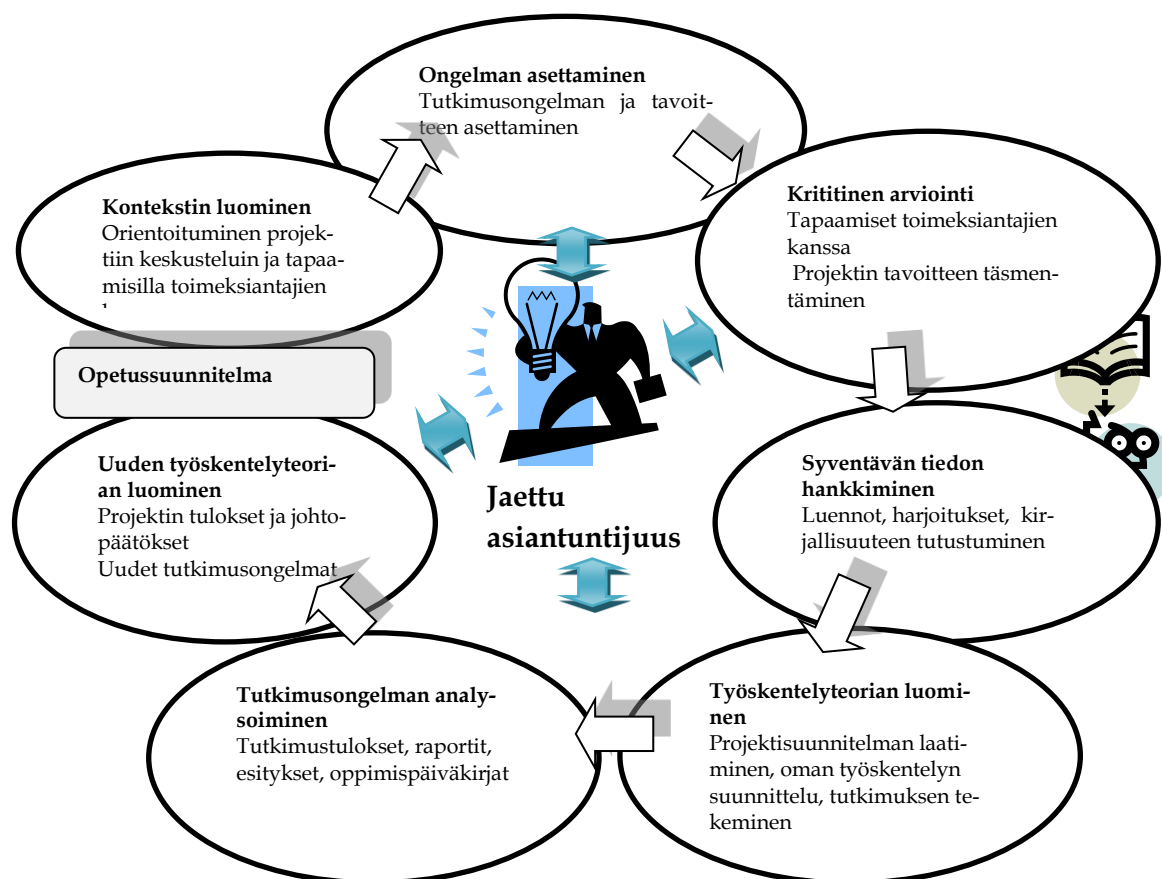
Tutkivan oppimisen prosessi voidaan jakaa yhdeksään eri keskeiseen osatekijään. (Hakkarainen & Lonka & Lipponen 2005, 299–306):

- Kontekstin luominen
- Ongelmien asettaminen
- Oppilaiden työskentelyteorioiden luominen
- Kriittinen arviointi
- Uuden syventävän tiedon hankkiminen
- Tarkentuvien kysymysten kehittäminen
- Asteittain tarkentuvien teorioiden luominen
- Prosessin jakaminen
- Tulosten julkistaminen

Kontekstin luomisessa opetus ankkuroidaan opiskelijan aikaisempiin kokemuksiin, tietoihin tai ongelmiin. Ongelman asettamisessa uutta tietoa ei suoraan sulauteta aikaisempiin tietoihin vaan sitä rakennetaan käyttämällä ongelmia ja kysymyksiä. Lähtökohtana on se, että opiskelija pitää asiaa ongelmallisena ja haluaa löytää siihen ratkaisun. Työskentelyteorioilla tarkoitetaan oletusten, hypoteesien, selitysten ja tulkintojen ja mallien kehittelyä. Kriittinen arviointi tähtää oppimisyhteisön luomien teorioiden kehittämiseen ja parantamiseen nostamalla esiin epäselvyyksiä ja asettamalla uusia kysymyksiä. Tutkivan oppimisprosessin tarkoituksena on uuden tiedon ja ymmärryksen ja tiedon synnyttäminen. Tämä liittyy opiskelijoiden työskentelyteorioiden testaamiseen. Oleellista koko prosessissa on asiantuntijuuden ja tiedon jakaminen oppimisyhteisön jäsenten kesken. Opettajalla ja tutorilla on ratkaiseva rooli tutkivan oppimisen onnistumisessa. Ilman opettajan ohjaavaa panosta opiskelijalla harvoin on mahdollisuus saavuttaa merkittävää edistystä oppimisprosessissa. Tavoitteena on kuitenkin se, ettei ohjaaja suoraan välitä opittavaa tietoa opiskelijalle vaan ohjaa heitä asettamaan ongelman, luomaan omia selityksiä ja etsimään uutta tietoa. Uuden luomista erilaisten tutkimusprosessien avulla voidaan pitää osana kaikkien asiantuntijoiden työtä. Toiminnan teorian kantavana ajatuksena on se, että kaikki arkielämästä ja työstä selviytyminen on innovatiivista ja uutta luovaa laajenevaa oppimista. (Hakkarainen & Lonka & Lipponen 2005, 299 - 306)

Porvoon suomenkielisessä liiketalousohjelmassa 1. lukuvuosi alkaa tutkimusprojektilla. Tutkimusprojektia työestetään yhdessä opiskelijoiden, opettajien ja toimeksiantajien kesken. Näin toteutuu tiedonjakaminen ja jaettu asiantuntijuus. Lukukauden alussa tutustutaan toimintaympäristöön, käydään keskustelua toimeksiantajien kanssa, mietitään uusia tutkimuskysymyksiä ja tutkimusprojektin tavoitetta. Ohessa teoriaosaamista syvennetään luentojen, harjoitustöiden ja kirjallisuuden avulla. Opiskelijat työstävät koko prosessin ajan projektisuunnitelmaa ja oppimispäiväkirjaa, jossa he kriittisesti arvioivat omaa oppi-

mista ja projektin etenemistä. Kun opiskelijat ovat valmiita kentälle he alkavat haastattelun työn hankkimissaan yrityksissä. He analysoivat esityksissään haastateltuja yrityksiä sekä tallentavat haastattelut, käsittelevät ja analysoivat tutkimustuloksia opintojaksoilla. Näin käytännön tutkimustulokset ja esimerkit voidaan tuoda mukaan opiskeluun liiketoimintatiedonhallinnan työkaluiksi yritysten toimintaympäristön analysoimiseksi. KUVIO 7

KUVIO 7 Tutkivan oppimisen osatekijät ja opiskelijoiden tutkimusprojekti Porvoon suomenkielisessä koulutusohjelmassa

3 CAMPUS - OPETUSSUUNNITELMA HAAGA-HELIA:N PORVOON YKSIKÖSSÄ

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun osastrategiat koostuvat seuraavista pääkohdista:

- Pedagoginen strategia - Oppiminen työelämän kanssa
- Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan strategia - Liiketoiminnan uudistaminen
- Palvelu-, myynti- ja yrittäjyysstrategia - Palvelun ja myynnin uudistaja
- Kansainvälistymisstrategia - Kilpailukyvyn vahvistaminen valittujen kumppaneiden kanssa
- Osaamisstrategia - Tulevaa ennakoiva työelämäosaaminen

Porvoon Campus – opetussuunnitelman tarkoituksena on antaa suuntaviivat ja isommat raamit eri koulutusohjelmien työskentelylle Porvoon HH:n yksikössä. Päävastuu suunnittelutyössä on ollut Porvoon Campus - opetussuunnitelmatyöryhmällä. Opetussuunnitelman käytännön toteutus ja ammattikompetenssien integroiminen Campus – opetussuunnitelmaan on jäänyt koulutusohjelmien opettajien vastuulle. (Porvoon Campus opetussuunnitelma)

Pedagoginen lähestymistapa ja uusi toimintatapa perustuvat tutkivaan ja kehittävään oppimiseen. Uusi toimintatapa ilmenee kehittämistehtävien soveltamisena mahdollisuuksien mukaan mielekkäissä oppimisprojekteissa yhdessä yritysten, eri yhteistyökumppaneiden, opettajatiimien ja opiskelijoiden kanssa tuottaen myös työelämässä tarvittavia metataitoja kuten projektiosaaminen, tutkimus- ja kehittämisosaaminen, valmennusosaaminen, arkielämäosaaminen ja innovaatio-osaaminen. (Campus – ops)

Opettajat suunnittelevat ja toteuttavat opiskelijoiden ja yhteistyökumppaneiden kuten esim. yritysten, yhdistysten tai julkisten organisaatioiden kanssa hankkeisiin sidotut opintokokonaisuudet. Oppiminen tapahtuu laajoissa kokonaisuuksissa ja oppimista edistetään monella eri tavalla: lukemalla kirjallisuutta, osallistumalla luentoihin, seminaareihin ja erilaisiin työpajoihin, etsimällä ratkaisumalleja itsenäisesti ja yhteisillä oppimisfoorumeilla.

Opintokokonaisuuden toteutuksessa on kuusi eri osatekijää:

1. Kehittämistehtävän ja -ongelman asettaminen
2. Tavoitteiden ja sisällön rakentaminen toteutussuunnitelmassa
3. Työskentelyteoriat
4. Työskentely ja tiedon rakentaminen yhdessä
5. Reflektointi
6. Osaamisen jakaminen

3.1 Suomenkielisen liiketalouden koulutusohjelman opetussuunnitelma

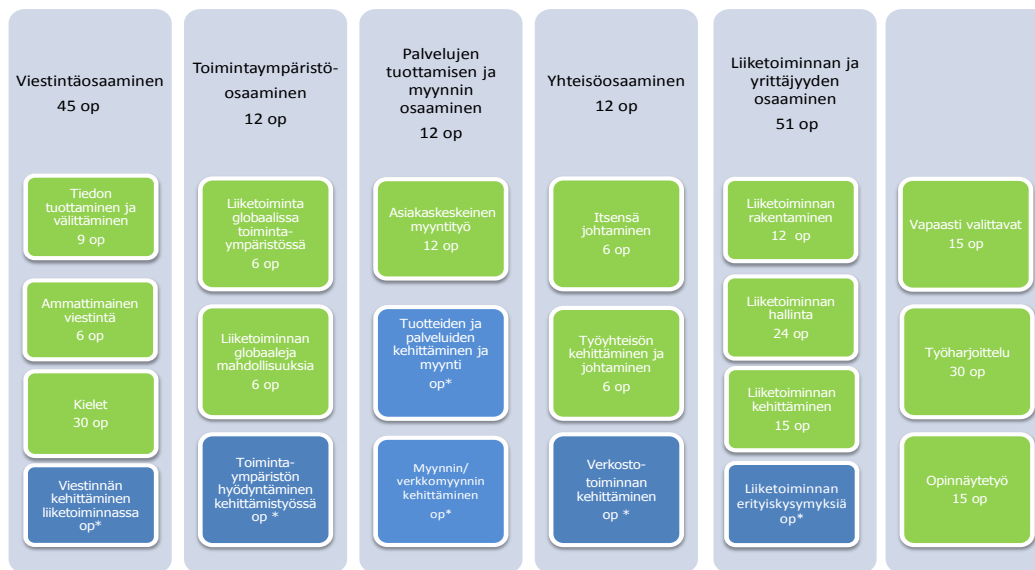
Tavoitteena on, että Porvoon suomenkielisestä Liiketalouden koulutusohjelmasta valmistunut tradenomi pystyy toimimaan työelämässä liiketalouden asiantuntijatehtävissä ja yrittäjänä. Tradenomi ymmärtää yritysten ja organisaatioiden toimintaprosesseja ja osaa soveltaa liiketalouden osaamistaan käytännössä. Hän toimii asiakaslähtöisesti, osaa verkottua ja toimia rakentavasti työyhteisön jäsenenä. Tradenomilla on myynti- ja palveluasennetta ja hän toimii yrittäjämäisesti. Tradenomi osaa toimia vuorovaikutustilanteissa kahdella kotimaisella ja vähintään kahdella vieraalla kielellä. (Campus - ops)

Ammatillisten opintojen painopistealueina ovat vaihtoehtoisesti kansainvälinen kauppa ja myynti tai yrityksen taloushallinto. Kansainväliseen kauppaan erikoistunut tradenomi on kielitaitoinen, ymmärtää kulttuurieroja ja pystyy toimimaan kansainvälisissä tehtävissä sekä viennin että tuonnin parissa. Yrityksen taloushallintoon erikoistunut tradenomi hallitsee yrityksen taloudellisen ohjauksen. Hän on perehtynyt syvällisesti niin yrityksen sisäiseen kuin ulkoiseen laskentatoimeen. Taloushallintoon syventynyt tradenomi kykenee kehittämään yrityksen toiminnanohjausta. (Campus - ops)

Liiketalouden koulutusohjelmasta valmistunut tradenomi pystyy toimimaan ammattimaisesti erilaisissa työelämän ja alueen kehittämiseen liittyvissä hankkeissa. Hän myös arvioi kriittisesti hankkeen tavoitteita, toimintatapoja ja tuloksia ja hyödyntää hankkeen ja sen käytäntöjen kehittämisessä saatua palautetta ja dokumentaatiota. Tradenomi osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida liiketoimintaan liittyviä tutkimus- ja kehittämistehtäviä itsenäisesti ja osana tutkimus- ja kehittämissyhmää. (Campus - ops)

Tradenomi osaa kehittää rakentavasti omaa työskentelyään ja ajanhallintaansa myös muutostilanteissa ja epävarmuudessa. Hän vahvistaa ammatillista osaamistaan ja ammatti-identiteettiään sekä ylittää oman osaamisensa. Hän osaa toimia vastuullisesti erilaisissa työryhmissä, kumppanuuksissa ja sidoryhmissä sekä suunnitella, organisoida ja kehittää niitä hyödyntäen arviointia ja palautetta. Hän pystyy verkottumaan ja kehittämään toimintaansa verkostoissa. (Campus - ops)

Kuviossa 8 on suomenkielisen tradenomiohjelman opetussuunnitelma. Campus opetussuunnitelma antaa raamit toteutukselle ja tämän sisällä opiskelija suorittaa ammattimoduuleja, joita ovat värilliset opintopisteytetyt laatikot. Ammattimoduulit ovat opintojaksokokonaisuuksia ja tarvittaessa opintojakso on jaettu vielä osaopintojaksoihin. Opinnoista on suoritettava 15 opintopistettä vieraalla kielellä. Opintokokonaisuudet ja -jaksot ovat laajoja, mutta vähintään 3 opintopistettä ja kolmella jaollisia.

Projekti-, tutkimus- ja kehittämis-, valmennus-, arkielämä ja innovaatio-osaaminen

KUVIO 8 Liiketalouden koulutusohjelman opintojaksot Porvoon Campus opetussuunnitelmassa

3.2 Liiketalouskoulutusohjelman tuottama osaaminen

Tavoitteena on, että valmistuneilla tradenomeilla on vahva ammattiosaaminen seuraavilla osaamisalueilla (Campus - ops; Liiketalouden koulutusohjelman opetussuunnitelma):

- viestintäosaaminen
- toimintaympäristöosaaminen
- palvelujen tuottamisen ja myynnin osaaminen
- yhteisöosaaminen
- liiketoimintaosaaminen.

Viestintäosaamisen opintokokonaisuudessa opiskelija kehittää taidon viestiä ammattimaisesti ja hyödyntää sopivia työvälineohjelmia. Kielten opinnot sisältävät äidinkielen, toisen kotimaisen kielen, englannin ja toisen vieraan kielen opintoja. Kielten opinnoissa painotetaan kirjallisen viestinnän lisäksi liiketoiminnassa tärkeää suullista kielitaitoa.

Toimintaympäristöosaamisen opintokokonaisuudessa painottuu toimintaympäristön tunteminen ja sen analysointi alueiden ja yritysten kehittämiseksi eri menetelmiä käyttäen. Opiskelija osaa hyödyntää taloudellisen, juridisen ja sosiaalisen toimintaympäristön tuomia uusia mahdollisuuksia myös globaalissa kontekstissa.

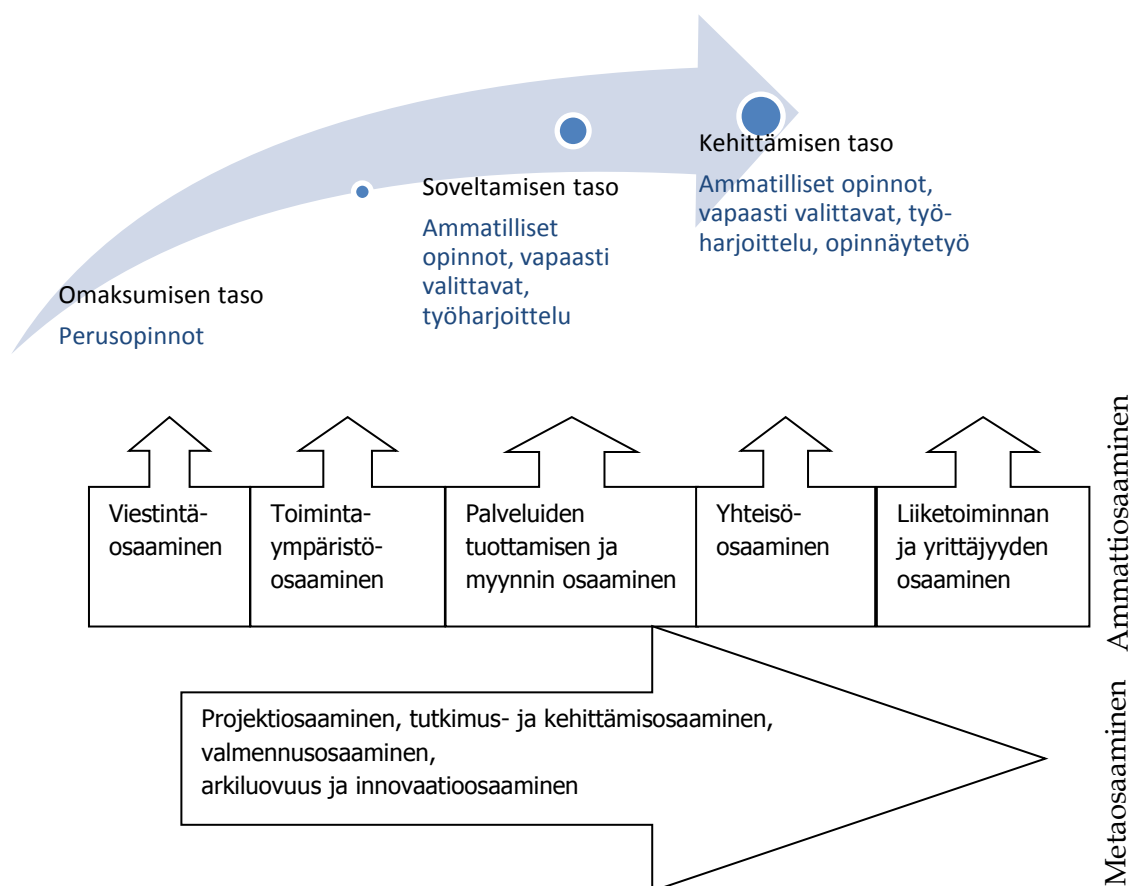
Palvelujen tuottamisen ja myynnin osaaminen sisältää käytännön myynti- ja palvelutyön periaatteet, asiakkuuksien hallintaa ja niiden kehittämistä sekä palvelujen tuottamista ja kehittämistä. Opiskelija ymmärtää sähköisen liiketoiminnan mahdollisuudet yritystoiminnassa.

Yhteisöosaamisen opintokokonaisuudessa opiskelija kehittää sekä itsensä johtamisen taitoja että esimiesosaamista toimimalla projekteissa eri tehtävissä. Hän osaa soveltaa johtamis- ja kehittämisteorioita toiminnan kehittämiseen. Opiskelija ymmärtää verkostoitumisen merkityksen liiketoiminnalle ja osaa kehittää verkostoja.

Liiketoiminnan ja yrittäjyyden opintokokonaisuudessa opiskelija ymmärtää, osaa analysoida ja rakentaa liiketoimintaa ja liiketoimintaprosesseja sekä kehittää ongelmiin ratkaisuja. Valitsemallaan syventävien opintojen osa-alueella, kansainvälisessä kaupassa ja myynnissä tai yrityksen taloushallinnossa, hän pystyy toiminnan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen.

Näiden osaamisalueiden sekä toimintatavan avulla opiskelijoille kehittyy yleisempiä työelämässä tarvittavia metataitoja, jotka ilmenevät projektiosaamisena, tutkimus- ja kehittämisosaamisena, valmennusosaamisena, arkielämäntaitona ja innovaatio-osaamisena. Opiskelija kehittää ammatillista osaamistaan ja työelämässä tarvittavia yleisiä metakompetensseja kolmen tason: omaksumisen, soveltamisen ja kehittämisen tason kautta. Toimiessaan projekteissa opiskelijan

osaaminen kehittyy integroituen kaikista osaamisalueista ja opintojen edetessä vaativuustaso muuttuu haasteellisemmaksi. KUVIO 9

KUVIO 9 Ammatillisen kasvun prosessi

3.3 Kompetenssisalkku

Porvoon yksiköstä valmistuvat tradenomit vievät mukanaan työelämään kompetenssisalkun, joka koostuu meta- ja ammattiosaamisesta. Opiskelijalla on koulutusohjelman ja omien tavoitteidensa pohjalta rakennettu kompetenssisalkku, jota täytetään pääasiassa laajoissa tutkimus- ja kehittämissuhteissa toimimalla.

Opiskelijan rooli eri hankkeissa on vaativuustasoltaan aina haasteellisempi sitä mukaa kuin opinnot etenevät ja osaamista tulee lisää. Opinnot etenevät ja arvioinnit tehdään omaksumisen, soveltamisen ja kehittämisen osaamistasoilla. Ensimmäisen vuoden jälkeen opiskelija siirtyy vaativampiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Kompetenssisalkkuun kerätään oleellisena osana myös kieliosaamista, ja kielten oppiminen tapahtuu hanketyöskentelyyn integroituen aina, kun se on mahdollista. Tutkimus- ja kehittämishankkeissa korostuvat

myynti- ja palveluosaaminen, liiketoiminnan uudistaminen, yrittäjämäinen asenne sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa tarvittava metodinen osaaminen. Valmennus- ja esimiestyöskentelyn osaamista opiskelija kerää toimimalla esimiestehtävissä (esim. tiiminjohtaja, projektipäällikkö). (Campus - ops)

Opetussuunnitelmatyön pohjana käytettiin paljon eri materiaalia. Porvoon yksikön opettajat toteuttivat mm. laajan jalkautumishankkeen yrityksiin, jonka tarkoituksena oli opettajaparin ja opiskelijan haastattelulla kartoittaa yritysten osaamistarpeita. Tuloksia saatiin yhteensä 35 yritykseltä. Opetussuunnitelman pohjaksi on valmistunut myös opinnäytetöitä koskien tradenomien osaamistarpeita.

Yhtä aikaa opetussuunnitelman kanssa Porvooseen valmistui tammikuussa 2011 moderni Campusrakennus, joka tukee uuden opetussuunnitelman mukaisia toimintatapoja. Uuteen Campukseen muuttivat HAAGA-HELIA:n suomen, englannin ja ruotsinkieliset opiskelijat sekä matkailun että liiketalouden koulutusohjelmista ja Laurea ammattikorkeakoulun terveydenhuollon opiskelijat. Luokkatilojen lisäksi opiskelijoilla on käytettävissä erilaisia neuvottelu- ja tiimityötiloja. Opiskelijat saivat käyttöönsä kannettavat tietokoneet ikään kuin työsuhde-etuna. Porvoon Campuksen rakennuksen suunnitteluun on haettu ideoita opintomatkoilta yrityksistä ja kansainvälisistä konferensseista.

3.4 Perinteisestä yrittäjyyskasvatuksesta yrittäjämäiseen oppimiseen

Opetusministeriön laatima työryhmä on julkaissut maaliskuussa 2009 esityksen korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämisestä. Esityksessä on esitetty linjauksia korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämiseksi ja korostetaan akateemisen ja korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden merkitystä Suomen kilpailukykyyn edistäjänä. Esityksen mukaan korkeakoulujen olisi tunnistettava nykyistä paremmin sellaiset opiskelijat, joilla olisi edellytyksiä ryhtyä yrittäjiksi. Lisäksi olisi yhä enemmän kehitettävä menettelytapoja, jotka tukevat innovaatioiden syntyä, kaupallistamista sekä yritysten kasvua. (Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistäminen 2009, 10)

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulussa on muiden korkeakoulujen tavoin panostettu useiden vuosien ajan yrittäjyyskasvatukseen. Yrittäjyysnäkökulma pyritään integroimaan kaikkiin opintoihin ja se otetaan huomioon näkökulmana erilaisissa projekti- ja harjoitustöissä. (HH:n strategia)

Yrittäjyyskasvatuksena suppeasti pidetään toimintaa, joka tähtää uusien yritysten perustamiseen. Yrittäjyyskasvatuksen päämäärä voidaan asettaa avarammin. Tavoitteena on yrittäjyydestä tehdä koulutuksen ja muiden oppimisen keinoilla osa oppilaiden elämää. Vastuu oppimisesta siirtyy tällöin enenemesisä määrin opiskelijalle itselleen ja henkisen kasvun osa-alueina ovat yrittäjyyteen liittyvien tietojen ja taitojen lisäksi ennen kaikkea asenteet. Koirasen ja Peltosen (1995) teoksessa nousee keskeiseksi käsitteeksi kiinnostus yrittäjyyteen, mutta "sisäinen yrittäjyys" on kasvatuksen lähtökohtana ja koulun tehtävänä

on edistää oppilaiden tiedollista, taidollista ja asenteellista kehittymistä yritteliäiksi ja itseohjautuviksi aktiivisiksi toimijoiksi. (Koiranen & Peltonen, 1995, 10)

Koiranen ja Peltonen (1995) ovat määritelleet yrittäjän ja yrittäjyyden käsitteitä yrittäjän lähimpien sukulaisuuskäsitteiden kautta ja erityisesti he ovat tutkineet yrittäjän persoonallisuuteen liittyviä piirteitä. Yrittäjän lähikäsitteitä ovat mm. itseensä uskoja, tilaisuuteen tarttuja, riskinottaja, vastuun ottaja, ahertaja, oman onnensa seppä, kehittäjä, ammattilainen. Yrittäjyyden lähikäsitteitä ovat taas aloitekyky, myönteinen työasenne, työhalu, määrätietoisuus, menestymishalu, vastuun kantaminen, halu ottaa riskejä, luovuus, kekseliäisyys ja aktiivisuus. Lisäksi Koiranen toteaa että yrittäjämotivaatiolla on ratkaisevampi merkitys kuin yrittäjävalmiuksilla. Valmiutta voidaan lisätä oppimalla, kun taas motivaatio lisää oppimista (Koiranen 1993, 17)

Yrittäjyyden ytimenä on, että yrittäjyys on ajattelu-, toiminta-, ja suhtautumistapa sekä tavoitteellista ja omavastuista itsensä johtamista (Koiranen & Peltonen 1995, 9).

Opetusministeriön esityksessä (2009) mainitaan, että korkeakoulut ovat siirtymässä korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämiseksi toiseen kehitysaaltoon Ensimmäinen aalto alkoi 1990 -luvulla ja on jatkunut tähän päivään saakka. Se sisälsi hyvien käytäntöjen luomista yritystoiminnan aloittamiseksi. Toinen aalto jatkaa tästä eteenpäin ja se on yrittäjyyden ja yritystoiminnan edistämisen systematisointia, kasvuyrittäjyyden edistämistä, yritystoiminnan kansainvälistämistä sekä korkeakouluosaamisen kaupallistamista.

Opetusministeriön esityksessä keskeiseksi käsitteeksi nousee korkeakoulun asema **yrittäjyydsmotivaation synnyttäjänä ja tukijana. Korkeakoulupohjaisen** yrittäjyyden edistämisen **tahtotilat** opetusministeriön työryhmä rakensi kolmen pilarin varaan (Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistäminen 2009, 10 - 13)

1. **Intentiolla** tarkoitetaan toimintatapaa, jossa kannustetaan yrittäjäuralle ja jossa ideoita jalostetaan liikeideaksi, liiketoimintamalliksi sekä yritystoiminnaksi.
2. **Innovaatiolla** tarkoitetaan, että korkeakouluosaaminen hyödynnetään yritystoiminnan lähtökohtana ja kehittämisessä, jolloin korkeakoulut toimivat läheisessä yhteistyössä yritysten kanssa hallitessaan koko innovaatioprosessia teknologian ja osaamisen siirtoineen
3. **Kasvuyrittäjyys** tarkoittaa, että korkeakoulut synnyttävät yritysten kasvun perustana olevia uusia innovaatioita ja vahvistavat muita kasvun edellytyksiä.

Opetusministeriö (2009) linjaa esityksessään ammattikorkeakoulujen osalta yrittäjyyden kytkeytymisen mm. seuraaviin teemoihin:

- opinnäytetöiden kytkeminen elinkeino- ja työelämään sekä harjoittelun kehittäminen pk - yrityksessä.
- tutkimus- ja kehitystyön vahvistaminen ja suuntaaminen pk - sektorin yritystoiminnan tukemiseen.
- ammattikorkeakoulujen ja alueellisten yrittäjäjärjestöjen yhteistyön vahvistaminen.
- ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan pk - sektorin yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen levittäminen
- yrityshautomo- ja yrityskiihdyttämötyyppinen toiminta.

Yrittäjyyskasvatuksella OPM (2009;7) tarkoittaa koulutuksen alalla tapahtuvaa yrittäjyyteen liittyvää toimintaa. Yrittäjyyskasvatuksella nähdään kolme eri tavoitetta: ymmärtää yrittäjyyden yhteiskunnallinen merkitys, lisätä tietämystä yritystoimintaan liittyvistä seikoista sekä yrittäjämäisen toimintamallin oppiminen.

HAAGA-HELIAssa opinnäytetyöt ja työharjoittelu on perinteisesti kytketty työelämään ja ne ovat olleet toimeksiantoja yrityksille. Tutkimus- ja kehittämistoiminta on myös kytkeytynyt toimeksiantoihin, mutta uuden opetussuunnitelman myötä myös perusopetus pyrkii palvelemaan niin julkista sektoria, yhteisöjä kuin pk - sektoria. Ajatus on, että hyöty on molemminpuolista ja yhteistyökumppanit saavat haluamaansa tietoa ja opiskelijat pääsevät kosketuksiin yritysten ja työelämän kanssa. Tämän oletetaan lisäävän myös yrittäjämäisiä valmiuksia.

Perusopetuksen rinnalla varsinainen yrittäjyys halutaan tuoda esiin positiivisena ja kaikille opiskelijoille mahdollisena uravaihtoehtona. HAAGA-HELIA profiloituu yrittäjyyttä tukevana ammattikorkeakouluna ja tavoitteena on, että yrittäjyys on koko ammattikorkeakoulun arvoihin perustuva strateginen valinta ja koko organisaation toimintamalli ja -tapa. HAAGA-HELIAssa opiskelijoiden yritteliäisyyttä ja orastavaa yrittäjyyttä tuetaan alustavista urasuunnitelmista lähtien kohti oman yrityksen perustamista ja olemassa olevan yritystoiminnan kehittämistä. Opiskelija voi sisällyttää myös varsinaisia yrittäjyysopintoja opiskeluohjelmaansa. (HHIn ammattikorkeakoulun strategia)

4 TUTKIMUSMETODOLOGIA JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Kehittämishankkeen toteuttaminen toimintatutkimuksena

Tämä tutkimus on toimintatutkimus, jossa tutkija on itse osallistunut toimintaprosessien kehittämiseen. Tällöin tutkimusprosessissa vuorottelevat suunnittelu, toiminta, havainnointi ja arviointi (Heikkinen & Rovio & Syrjälä 2006).

Toimintatutkimuksessa toteutuvat nimen mukaisesti tutkimus ja toiminta samanaikaisesti. Se liittyy oleellisesti käytännön työelämään ja siellä oleviin käytännön ongelmiin, niiden tiedostamiseen ja poistamiseen. Toimintatutkimuksen yksi elementti on muutos, joka on pysyvä. Lisäksi yhteistyö on oleellinen elementti tutkimusprosessissa. (Kananen 2009, 9)

Toimintatutkimuksesta on olemassa erilaisia määritelmiä riippuen menetelmistä ja tavoitteista ja toimintatutkimuksesta ei ole olemassa yhtä määritelmää. Kananen (2009, 11) mielestä toimintatutkimuksessa on kyse joukosta tutkimusmenetelmiä. Hän käyttää toimintatutkimuksesta ennemminkin sanaa tutkimusstrategia, jolla lähestytään tietoa. Toimintatutkimus voi sekoittaa kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta.

Toimintatutkimuksen kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimuksen muoto rinnastetaan usein tapaus- eli case - tutkimukseen. Toimintatutkimuksessa on paljon case - tutkimuksen piirteitä ja molemmissa kohteena on yksi tapaus. Perinteinen laadullinen tutkimus jää kuitenkin usein ilmiön kuvailun tasolle. Toimintatutkimuksessa tutkimuksen tulokset pyritään saamaan toiminnaksi. Perusero on tutkijan roolissa sekä tutkimuksen tarkoituksessa. Toimintatutkimuksessa tutkija osallistuu tutkittavan ilmiön toimintaan ja toimintatutkimuksessa pyritään jonkin ongelman ratkaisuun ja sitä kautta muutokseen. Toimintatutkimuksessa toiminta, tutkimus ja muutos tapahtuvat samanaikaisesti. (Kananen 2009, 25)

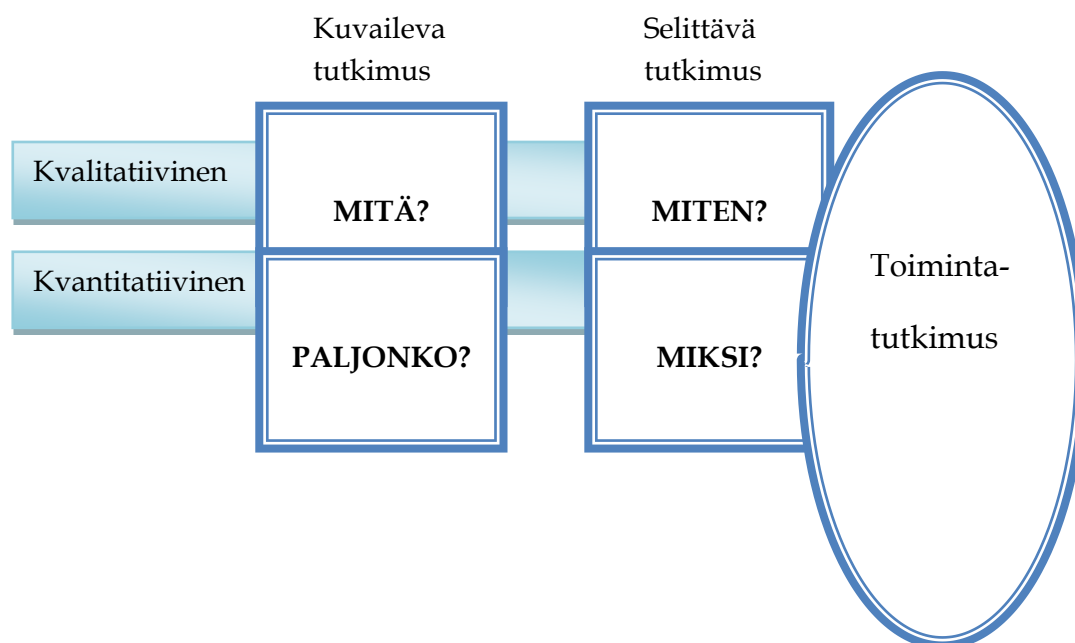
Toimintatutkimuksen isä Kurt Lewin korosti jo 40 - luvulla ryhmätoimintaa, jos halutaan muutosta sosiaaliseen käyttäytymiseen. Lewin antoi kolme suuntaviivaa toimintatutkimukselle: osallistuva luonne, demokraattisuus sekä samanaikainen vaikutus sekä tieteen kehittämiseen että sosiaaliseen muutokseen. (Suojanen 1992, 37)

Carl ja Kemmis (1983, 155) asettavat toimintatutkimukselle kolme ehtoa, jotta tutkimusta voidaan kutsua toimintatutkimukseksi. Tutkimuksen tarkoituksena on sosiaalisen kohteen ja ryhmän toiminnan kehittäminen. Sen lisäksi tutkimus toteutetaan spiraalimaisena syklinä, johon kuuluvat vaiheet: suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi. Tämän lisäksi jäsenet osallistuvat aktiivisesti kaikkiin tutkimusprosessin vaiheisiin. Ehtoja listauttaessaan Carl ja Kemmis kutsuvat toimintatutkimusta projektiksi. Myös muut tutkijat (Kananen 2009; Heikkinen & Rovio & Syrjälä 2006, jne.) korostavat toiminnan syklistyyttä.

Kuritanko (1989) esittää neljä toimintatutkimuksen tutkimustraditiota. Interventiivisessä toimintatutkimuksessa tutkija toimii muutosagenttina tai konsulttina organisaatiossa, jossa on kehittämisen tarvetta. Toinen tutkimusperinne on pedagoginen toimintatutkimus, jossa lähtökohtina ovat osallistujien yhteiset sopimat tavoitteet ja tavoitteena on kehittää uusi käytäntö. Tässä tavassa tutkija on itse asianosainen. Kolmas pedagogis-analyyttinen tutkimusperinne on taas ajattelun tasolla tapahtuvaa todellisuuden uudelleenrakentamista. Metodina voi olla diskurssi eli henkilöiden välinen keskustelu tai reflektointi eli toiminnan kriittinen tarkastelu. Neljännen suuntauksen tarkoituksena on tieteen tulosten välittäminen käytäntöön.

Kaikissa edellä mainituissa toimintatutkimuksen määritelmissä korostetaan ihmisten välistä vuorovaikutusta. Heikkinen (2006) jakaa toimintatutkimuksen viiteen analyysitasoon: yksilötaso, ryhmä, ryhmien väliset suhteet, organisaatio ja alueellinen verkosto. Yksilötasolla henkilö voi myös analysoida omaa toimintaansa esim. päiväkirjojen avulla. Tällöin tutkimusraportti kuvaa yksilön kokemuksia, toimijan omia ajatteluprosesseja ja oppimista. Yhteistoiminnallinen tutkimus on taas tyypillinen ryhmätason toimintatutkimus. Siinä esim. tiimi suunnittelee omaa toimintaansa. Ryhmien välisen suhteiden tasolla pyritään ratkaisemaan erilaisia ryhmien välisiä yhteistoiminnan ongelmia. Organisaatiotason toimintatutkimusta sovelletaan esim. yritysten, oppilaitosten ja kuntien kehittämiseen. (Heikkinen & Rovio & Syrjälä 2006, 17 - 18).

Toimintatutkimuksessa tutkimuskysymys tulisi muotoilla hieman toisin kuin muissa lähestymistavoissa. Töttö (2000, 75) on tarkastellut tutkimuskysymysten määrittelyä ja hän erottaa kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetyn *mitä* kysymyksen kvantitatiivisesta selittävästä *miksi* kysymyksestä. Hänen mukaansa ensin tulee *mitä* kysymys, jonka jälkeen voi tulla *määrä* kysymys esim. *kuinka paljon*. Miksi kysymykseen on sen sijaan vaikea saada vastuksia? Toimintatutkimuksessa kysymysmuoto tulisi asettaa miten muotoon. Tällöin kysymysten asetteluun on rakennettu sisälle muutos ja sen mittaaminen. KUVIO 10

KUVIO 10 Tutkimuskysymysten välinen riippuvuus

(Kananen 2009, 26; Töttö 2000, 75)

Tässä tutkimuksessa tutkimusongelman tavoitteena on arvioida ja analysoida opetussuunnitelman kehittämisprosesseja ja täytäntöönpanoa, mutta sen lisäksi tarkoitus on selvittää opiskelijoiden, yhteistyökumppaneiden ja koulutusorganisaation kokemuksia yrityslähtöisen opetussuunnitelman käyttöönotosta ja tavoitteiden toteutumisesta sekä mallintaa uutta opetussuunnitelmaa näiden kokemusten kautta.

Tätä tutkimusta voidaan pitää pedagogisena toimintatutkimuksena. Suojanen (1992, 25) käyttää pedagogisesta toimintatutkimuksesta myös nimeä hankepainotteinen toimintatutkimus, jossa tapahtuu kollegiaalista yhteistyötä. Lisäksi kyseessä on yhteistoiminnallinen tutkimus, jossa tiimi yhteistyössä on kehittänyt toimintaansa. Samoin toimintatutkimuksen syklimäisyys toteutuu monivaiheisena, jota käsitellään kappaleessa ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittäminen työssä. Tutkimuksen lähtökohtana on Engeströmin (1994) kehittävä työntutkimusote, jota tarkastellaan laajemmin luvussa.

Koska toimintatutkimus on enemmänkin tutkimusstrategia, siinä voidaan käyttää monenlaisia tutkimusmenetelmiä. Uuden opetussuunnitelman käyttöönotto on prosessikuvaus. Prosessikuvauksessa ja kehittämistyössä sekä tavoitteiden arvioinnissa tiedonhankintamenetelmänä on käytetty osallistuvaa havainnointia ja kirjallisia lähteitä. Opiskelijoiden valmiuksia on arvioitu kyseilytutkimuksella, jossa opiskelijat arvioivat omien valmiuksien kehittymistä sekä Likertin asteikolla että avoimissa vastauksissa. Tulokset perustuvat opiskelijoiden omiin kokemuksiin.

Opiskelijoiden toteuttamassa tutkimusprojektissa tiedonhankintamene-
telmänä on käytetty strukturoitua kyselylomaketta, joka sisälsi myös avoimia
kysymyksiä. Opiskelijoiden tutkimusprojektin kuvaus on otettu mukaan osaksi
toimintatutkimusta, koska sen tuloksilla on keskeinen merkitys uusien luku-
kausiprojektien suunnittelussa.

4.2 Toimintatutkimuksen luotettavuusarviointi

Tutkimuksen validiteetilla tarkoitetaan sitä, mittaako tutkimus alun perin sitä
ominaisuutta, jota oli tarkoitus mitata. Validiteetin arviointi voidaan jakaa ul-
koisiin ja sisäisiin kriteereihin. Sisäistä validiteettia ovat uskottavuus ja vastaa-
vuus eli vastaavatko tulosten tulkinta tutkittavien käsityksiä. Ulkoisessa validi-
teetissa keskeistä on tulosten siirrettävyys eli voidaanko tuloksia siirtää koh-
teesta toiseen. (Eskola & Suoranta 1998; Hirsijärvi ym. 1997)

Luotettavuuden mittaamiseen on kehitelty erilaisia mittareita, mutta nämä
ovat kehitelty kvantitatiiviseen tutkimukseen. Tällöin *validius* eli pätevyys tar-
koittaa mittarin kykyä mitata juuri sitä mitä oli tarkoitus. Laadullisen tutki-
muksen luotettavuutta lisää tutkijan kyky kuvata tutkimusprosessia sekä ai-
neiston laatu. Tämä voi olla esim. haastatteluolosuhteiden ja paikan kuvailemi-
nen. *Validius* tarkoittaa laadullisessa tutkimuksessa tällöin kuvausten ja siihen
liitettyjen selitysten ja tulkintojen yhteensopivuutta ja uskottavuutta (sisäinen
validiteetti). Myös aineiston laatu on keskeistä laadullisessa tutkimuksessa.
Keskeistä on myös luokittelujen tekeminen, jossa lukijalle on kerrottava perus-
telut luokitukselle. Tapaustutkimuksen osalta on myös näkemyksiä, että kaikki
tapaustutkimuksella hankittu ihmistä koskeva tieto on ainutlaatuista. (Hirsijär-
vi, ym. 2008, 226–227; Lincoln & Cuba 1985)

Tutkimus on reliaabeli silloin kun sen kautta saadaan samanlaiset tulok-
set, jos tutkimus toistetaan samanlaisessa kontekstissa. Kvantitatiivisessa tut-
kimuksessa *reliaabelius* tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta eli tutkimuk-
sen kykyä antaa ei - sattumanvaraisia tuloksia. (Suominen 2011, 151; Hirsijärvi,
ym. 2008, 226–227)

Laadullisessa tutkimuksessa taas reliabiliteetti voidaan ymmärtää tulkin-
nan samanlaisuutena tulkitsijasta toiseen. Laadukkuutta laadullisen aineiston
kanssa voidaan lisätä myös siten, että aineisto dokumentoidaan niin tarkasti, et-
tä ulkopuolisen arvioitsijan on mahdollista seurata kirjoittajan ajatuksen juok-
sua tutkimusprosessin eri vaiheissa. (Kananen 2009, 92 - 95)

Toimintatutkimuksen luotettavuustarkastelu lähtee siitä, että toimintatut-
kimus on joukko erilaisia tutkimusotteita ja -menetelmiä. Kyseessä on tutki-
musstrategia ja toimintatutkimusta ei tulisi sekoittaa case- eli tapaustutkimuk-
seen, vaikka niissä esiintyy yhteneväisyyksiä. Ero tulee muutoksen kautta ja
luotettavuutta voidaan mitata kunkin tutkimusotteen luotettavuusmittareilla eli
kvalitatiivista ja kvantitatiivista mittaamista voidaan käyttää rinnakkain. Toi-
mintatutkimuksen yleistettävyys perustuu myös dokumentaatioon ja tutkimus-

aineiston siirrettävyyttä voidaan arvioida tutkimuksen lähtötilanteessa asetettujen tavoitteiden kuvauksen pohjalta. Jos lähtöoletukset vastaavat uutta tilannetta, voidaan tulosten olettaa olevan siirrettävissä. Toimintatutkimuksessa tuloksia verrataan esim. hankkeen tavoitteisiin. Periaatteeseen kuuluu myös se, että arvioinnin suorittavat ne, jotka ovat olleet prosessissa mukana ja keitä asia koski. Toimintatutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä käyttämällä *triangulaatio* eli käyttämällä useampaa tiedonkeruumenetelmää. (Kananen 2009, 88 - 98)

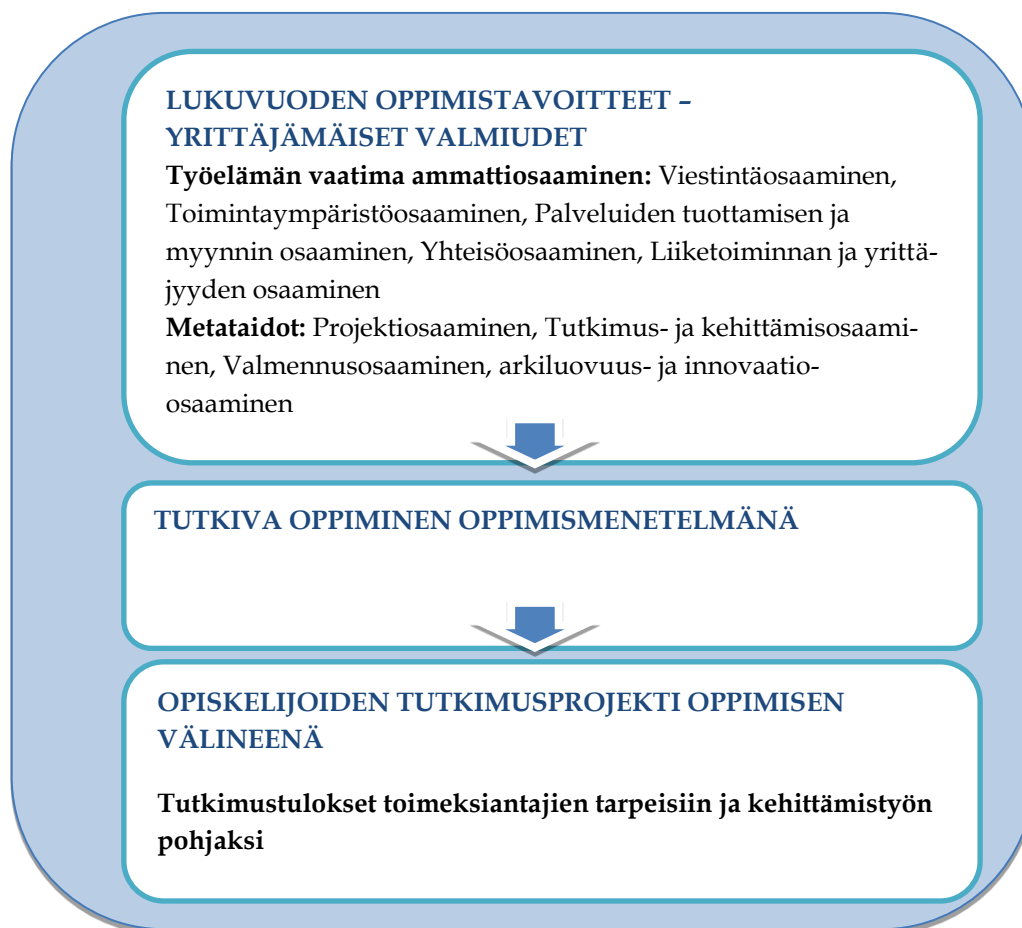
Syrjälä (1994, 52 - 55) kritisoi toimintatutkimusta siitä, että ihmiset voivat pettää menetelmällä itseään ja käytettävissä oleva tieto on sidoksissa työyhteisön rooleihin, mikä rajoittaa tutkijan toimintaa. Toisaalta hänen mukaansa pahimmat rajoitteet tulevat myös eduista ja perehtyneisyys omaan työhön ja työympäristöön voi sokaista näkemästä asioita uudella tavalla. Edut liittyvät taas siihen, että toimijat ovat itse parhaita työnsä asiantuntijoita ja he tuntevat työnsä ulkopuolista tutkijaa paremmin. Toimintatutkimus kytkeytyy tiukasti käytäntöön, sillä tutkimuksen kohteena ovat käytännön työelämän ristiriidat, ongelmat ja niiden poistaminen. Toimintatutkimus tukee hyvin työelämän muutosprosesseja. Työpaikoilla tiimityöskentely ja itseohjautuvuus lisääntyvät ja tiimit joutuvat itse organisoimaan töitään tehokkaasti. Perinteisellä tutkimuksella ei välttämättä saada aikaiseksi vielä muutosta, koska kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusotteen tavoitteena ei ole muutos vaan syy- ja seuraussuhteiden löytäminen sekä ennustaminen ja ymmärtäminen. Toimintatutkimuksen kautta tapahtuu myös oppimista, joka voi olla syvempää, koska se tapahtuu toiminnan kautta.

Tässä tutkimuksessa on käytetty useampia menetelmiä, osallistuvaa havainnointia olemalla mukana kehitystyössä sekä opiskelijoiden kokemuksiin perustuvaa kyselytutkimusta. Opiskelijoiden tekemässä yritystutkimusprojektissa on käytetty strukturoitua kyselylomaketta, jonka tuloksia on analysoitu kvantitatiivisesti tilastomenetelmin. Kokonaisuudessaan tutkimus on ollut kehittävän työntutkimuksen mukainen tiimityössä tapahtuva kehittämisprojekti sisältäen erilaisia tutkimusotteita ja -menetelmiä. Asetettujen tavoitteiden saavuttamista on arvioitu opetussuunnitelman kehitystyön osalta dokumentoimalla kehittämisprosessia tarkasti.

5 UUDEN OPETUSSUUNNITELMAN KÄYTTÖÖNOTTO JA TOIMINTAMALLIN KEHITTYMINEN YHTEISKEHITTELYN TULOKSENA

5.1 Opetussuunnitelman ja oppimisen tavoitteiden sekä projektin toteutuksen kytkeminen toisiinsa ja teoreettisiin lähtökohtiin

Lukuvuoden oppimistavoitteena on lisätä opiskelijoiden yrittäjämäisiä valmiuksia sekä yritystuntemusta. Opetussuunnitelma antaa raamit työskentelylle, tutkiva oppimislähestymistapa menetelmän oppimiseen ja projekti välineen tavoitteen saavuttamiseksi. Yrittäjämäisillä valmiuksilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa metataitojen yhdistymistä ammattiosaamiseen. Kuviossa 11 on kuvattu eri osien yhdistyminen toisiinsa.

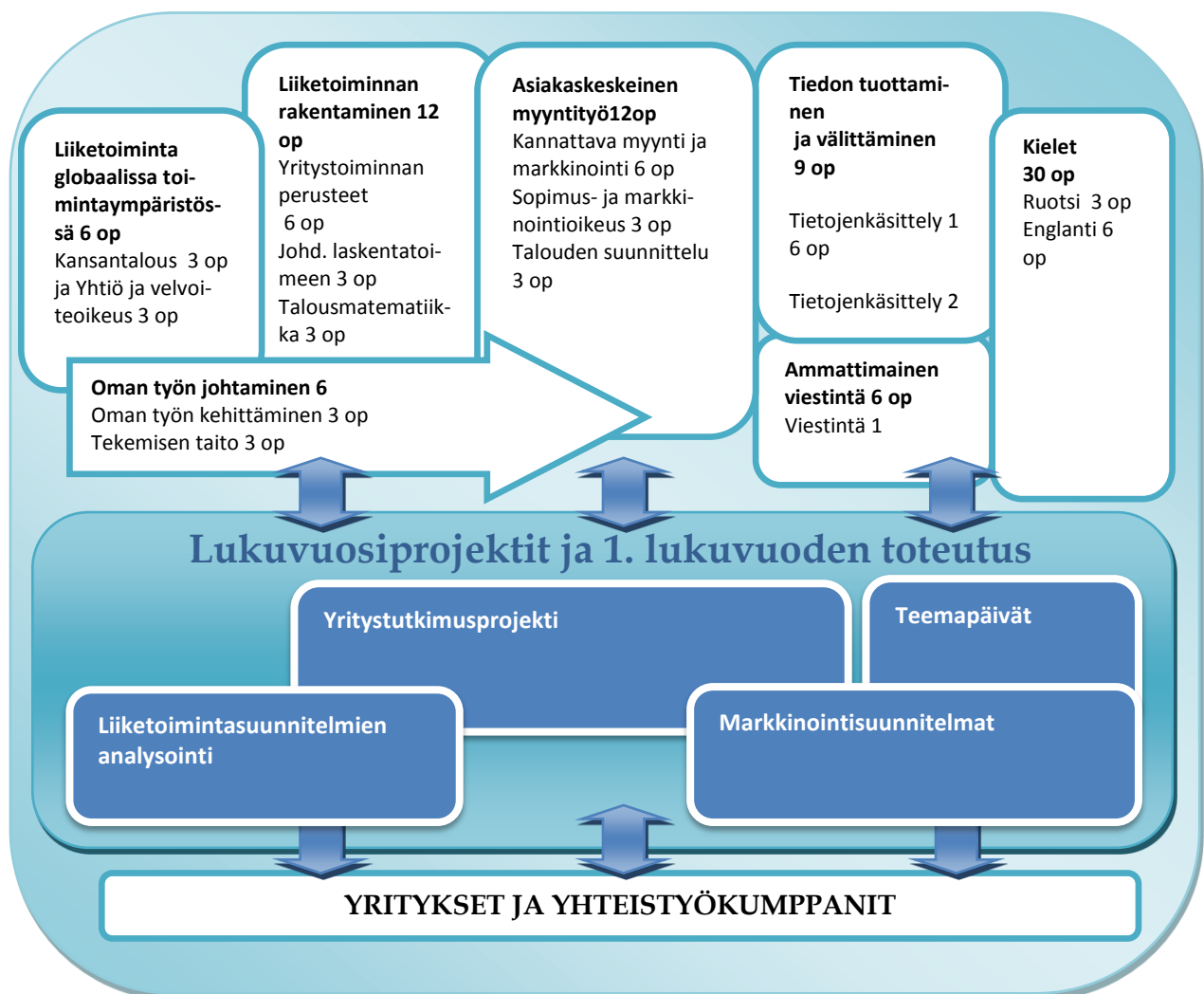

KUVIO 11 Opetussuunnitelman ja oppimisen tavoitteiden sekä projektin toteutuksen kytkeytyminen toisiinsa ja teoreettisiin lähtökohtiin

Porvoon suomenkielisen liiketalouskoulutusohjelman opettajatiimi koki suuren opiskelijamäärän haasteelliseksi, joten päädyttiin tiettyihin rakenteisiin

kunkin lukuvuoden edetessä (KUVIO 12, 1. ja 2. lukukausi). Rakenteet mahdollistavat sisällään vapaan innovoinnin ja erilaiset projektit, mutta takaa kullekin opiskelijalle saman osaamisen ja vaatimustason suhteessa opintopisteisiin, mutta myös vaihtoehdoisen suoritustavan. Lisäksi rakenteiden sisällä projektioppimista voidaan toteuttaa myös projektityyppisesti kohtuullisin resurssein.

Yksi keskeinen muutos aikaisempaan työskentelymalliin uudessa opetus-suunnitelmassa on eri oppiaineiden suurempi integroituminen toisiinsa sekä opettajien työskentelyn muuttuminen tiimityöksi. Oleellista työskentelyssä on tiedon jakaminen ja sisältökokonaisuuksien yhteiskehittäminen, vaikkakin kullakin opettajalla on selkeä osaamis- ja vastuualue projektissa. Erona aikaisempaan työskentelytapaan on se, että opettajista muodostuva lukukausitiimi yhdessä suunnittelee kunkin lukukauden oppimisprojektin, johon tilanteen mukaan integroidaan oppiainekokonaisuuksia. Projektin aikataulu pysyy koossa opettajien viikoittaisten tiimipalaverien ja projektiaikataulun avulla.

KUVIO 12 Projektien integroituminen opintokokonaisuuksiin (1. ja 2. luku-
kausi)

5.2 Yrityslähtöisen opetussuunnitelman käyttöönotto ja toimintamallin kehittyminen

Opetussuunnitelman kehittäminen on monivaiheinen ja monitahoinen prosessi. Opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen eteneminen opintojaksoittain, opintojaksojen tavoitteet, keskeiset sisällöt, opetusmenetelmät ja arviointimenetelmät. Opetussuunnitelmaan kuuluu myös kuvaus opiskelijan oppimisprosessista. Opetussuunnitelmaa voidaan tarkastella monelta tasolta. Peruslähtökohtana on, että opetussuunnitelma kuvaa opiskelijan tietämyksen rakentumista koulutuksen aikana. (Leppänen 2011, 27; Snellen-Balendong 1993)

Kun perinteisestä opetussuunnitelmasta lähdetään kehittämään ongelmakeskeiseen oppimiseen perustuvaa projektilähtöistä suunnitelmaa, edessä on suuri muutosprosessi. Muutettaessa opetussuunnitelmaa muutetaan myös toimintatapoja, työkuultuuria sekä opetus- ja oppimiskulttuuria. Tiedon lisäksi tarvitaan organisaation kokemusta omista ratkaisuista ja niiden toimivuudesta. Uuden luominen tarvitsee palautetiedon keräämistä, jotta muutokset ovat mahdollisia. (Leppänen 2011, 26 - 27)

Oppijan näkökulmasta projektilähtöinen opetussuunnitelma on tieto- ja oppimisympäristö ja opettajalle se on työkalu, jota käytetään oppimisen ohjaamisessa ja osaamisen tuottamisessa. Ongelmaperusteisella oppimisella opiskelevalta edellytetään samoja osaamisvaatimuksia kuin perinteisellä menetelmällä opiskelevaltakin. Olemassa olevien tietojen ja taitojen lisäksi on hallittava tiedonhankinta-, ongelmanratkaisu-, ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelijan oppimisessa sillä on merkitystä vasta kun osaamista arvioidaan laaja-alaisesti. (Leppänen 2011, 25; Norman 2000)

Uuden liiketalousohjelman opetussuunnitelman täytäntöönpanossa törmäsivät osittain vastakkain vanha opetussuunnitelma ja uusi opetussuunnitelma. Keskeinen muutos aikaisempaan on aineita integroiva tiimi- ja projekti-työskentelyyn pohjautuva toimintatapa verrattuna vanhaan opettaja ja ainekeskeiseen toimintatapaan. Oleellista on teoreettisen tiedon soveltaminen käytäntöön. Tämä toteutettiin projektioppimisen kautta siten, että kuhunkin lukuvuoteen sisällytettiin jokin yritysten kanssa tehtävä oppimisprojekti. Erillisiä oppimisprojekteja on toteutettu liiketalouden koulutusohjelmassa aikaisemminkin, mutta nyt kaikki opiskelijat joutuivat kosketuksiin yrityselämän kanssa heti 1. lukuvuonna ja kaikki opettajat joutuivat jossakin muodossa tiimityöhön heti mukaan.

Opetussuunnitelman täytäntöönpanossa jouduttiin miettimään uudelleen, kuinka informaatio kulkee eri toimijoiden välillä (opettajat, opiskelijat ja yhteistyökumppanit), kuinka opintokokonaisuudet saadaan etenemään mielekkäällä tavalla niin, että ne tukevat opiskelijan oppimis- ja kasvuprosessia että projektin etenemistä. Ekspansiivisessa oppimissyklissä se tarkoittaa vallitsevan käytännön kyseenalaistamista ja analyysia (VAIHEET 1 ja 2, KUVIO 4).

Toiminnan myötä muotoutui uuden ammatillisen kasvun prosessi, joka etenee omaksumisesta soveltamisen tasolle, josta opiskelija siirtyy kehittämisen

tasolle. Tällöin myös lukukausiprojektit on suunniteltava niin, että projekti vaatimustasoltaan vastaa kutakin tasoa.

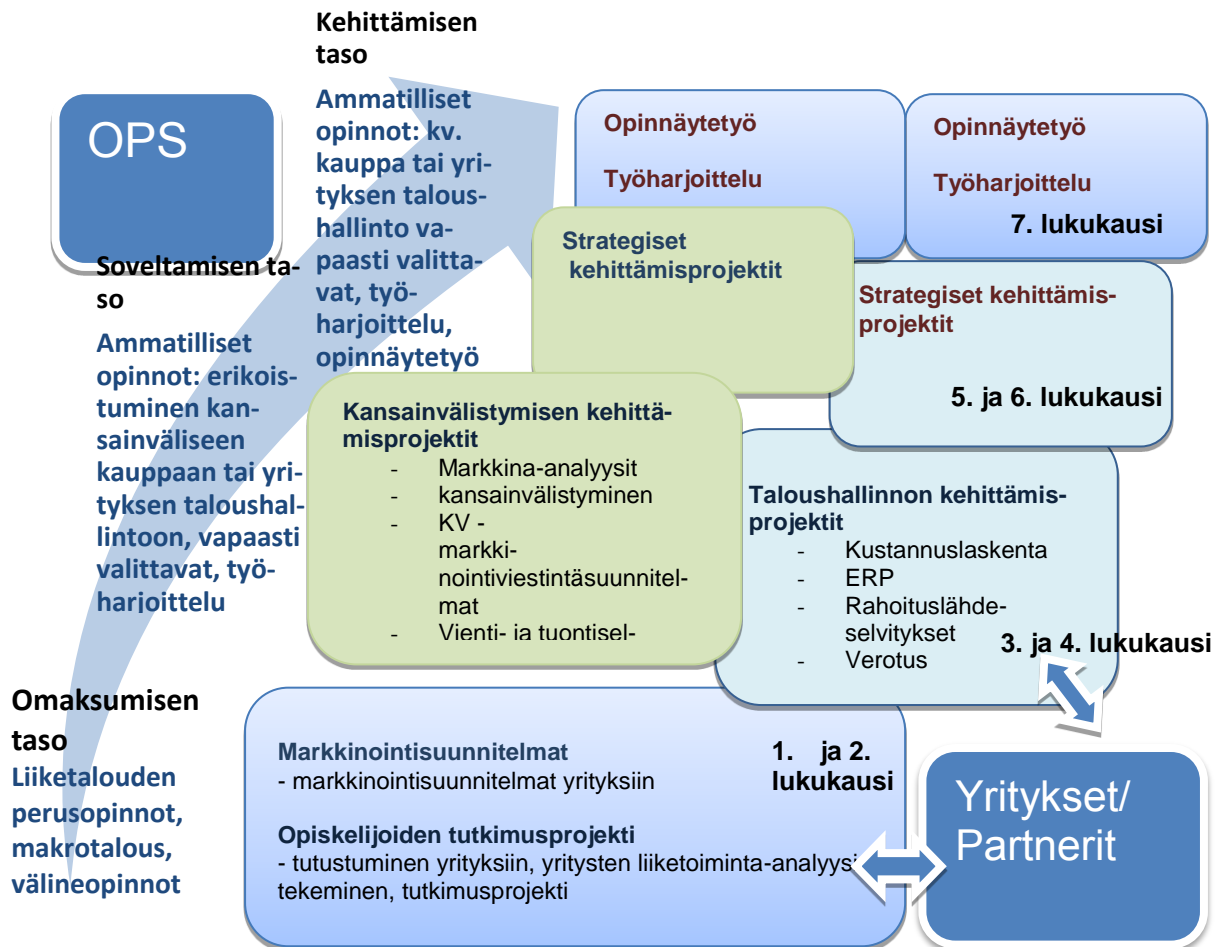
Kaikki liiketalouden koulutusohjelman opettajat ovat olleet suunnittelemassa eri lukuvuosia, jolloin oleellista on ollut tiedon ja osaamisen jakaminen. Yhteiskehittelyn tuloksena syntyi eri lukukausille ammatillisen kasvuprosessin mukaan rakentuvia oppimisprojekteja (KUVIO 12 ja 13).

Opiskelijoiden opiskelu alkaa yritystoiminnan peruskäsitteiden omaksumisella (yritystoiminta, kansantaloustiede, juridiikka, laskentatoimen perusteet), viestinnän ja työvälinohjelmien opiskelulla sekä yleissivistävillä aineilla kuten matematiikka ja kielet. Jotta opiskelijat pääsevät heti kontaktiin yrityselämän kanssa, 1. lukukauden opettajatiimi aloitti projektien integroinnin opintokokonaisuuksiin tutkimusprojektin avulla. Tällöin kukin opiskelija joutui hankkimaan yhden yrityksen, josta hän teki liiketoiminta-analyysin ja kävi yrityksessä haastattelemassa useimmiten itse yrittäjää. Koska opiskelijat tekivät haastattelun kolmen tiimeissä, kukin opiskelija pääsi tutustumaan kolmeen yritykseen. Haastattelulomake sisälsi kysymyksiä yrityksen eri osa-alueilta soveltuvin osin PESTEL - analyysin mukaan. Yrityksiin tutustumisen lisäksi haastatteluilla saatiin pohjatietoa yritysten tarpeista jatkoprojekteihin sekä saatiin vastauksia toimeksiantajille. Keväällä opiskelijat jatkoivat muutamissa yhteistyöyrityksessä markkinointisuunnitelmien tekemistä. Tässä vaiheessa opetussuunnitelman toteutuksessa on siirrytty jo soveltamisen tasolle. KUVIO 13

Toisen lukuvuoden tavoitteena on, että opiskelijat pystyvät soveltamaan oppimaansa kansainvälistymisen tai taloushallinnon kehittämissuunnitelmissa oman erikoistumisen mukaan. Kolmas vuosi keskittyy strategisiin kehittämissuunnitelmiin sekä pitää sisällään työharjoittelun. Teoriaopetus on mukana myös toisena ja kolmantena vuonna projektioppimisen rinnalla tukien oppimista ja projektityöskentelyä. Neljäs vuosi on opinnäytetyön tekemistä. Tässä vaiheessa on tavoitteena, että opiskelija pystyy kehittämään jo omaa toimintaansa ja pystyy laatimaan itsenäisesti pienen kehittämishankkeen tai tutkimuksen.

Opetussuunnitelman muotoutumista voidaan pitää myös innovaationa, mikä on syntynyt yhteistoiminnallisen oppimisen tuloksena. Perinteisen määritelmän mukaan innovaatio on idea, käytäntö tai tuote, joka koetaan uutuudeksi. Siltala (2010, 26) määrittelee innovaatioiksi väitöskirjassaan paitsi uudet tuotteet myös tuotantoprosessi-, toimintatapa-, markkina-alue- ja organisaatiouudistukset. Lisäksi innovaatiot voivat olla toimintaa tai toiminnan tuloksia. Siltalan (2010, 26 - 29) tulosten mukaan innovatiivisuus on monipuolista oppimista edellyttävää luovuutta, johon menestyvissä organisaatioissa ei niinkään ole pyritty vaan ajauduttu. Hänen mukaansa innovatiivisuus on luovuutta, jossa on mukana käytäntöön saattaminen. Innovatiivisuus yhdistettynä yhteistoiminnalliseen oppimiseen mahdollistaa innovaatioiden syntymisen. Innovaatio pitää sisällään myös prosessimaisuuden, jossa uutta tietämystä ja uusia yhdistelmiä liitetään vanhaan tietämykseen.

Nyt opetussuunnitelman käyttöönotossa on jo osaksi siirrytty ekspansiivisen oppimisen syklissä viimeisiin vaiheisiin, jotka pitävät sisällään käyttöönoton arvioinnin, vakiinnuttamisen ja laajentamisen. VAIHEET 6 -7, KUVIO 4

KUVIO 13 Ammatillinen kasvuprosessi projektityöskentelyssä Porvoon suomenkielisessä liiketalousohjelma

6 OPISKELIJOIDEN 1. LUKUVUODEN TUTKIMUSPROJEKTI

6.1 Omaksumisen taso - perusopinnot ensimmäisenä lukukautena

Liiketalouden perusopinnot suoritetaan kytkettynä kahteen suureen projektiin: syksyllä haastatellaan paikallisia yrittäjiä ja keväällä tehdään tiimityönä yrityksille markkinointisuunnitelmia.

Haastatteluprojektin päätavoitteena on, että opiskelijat tutustuvat paikallisiin pk-yrityksiin heti opintojensa alkuvaiheessa ja oppivat tuntemaan eri toimialoja ja mahdollisia eroavaisuuksia yritysten elinkaaren eri vaiheissa. Lisäksi tavoitteena on, että projektit tuottavat HAAGA-HELIALle, itäiselleudellemaalle sekä yhteistyökumppaneille ja yrittäjille näiden omaa toimintaa tukevia tutkimustuloksia ja kehittämishankkeita. Tutkimusprojektin toimeksiantajina ovat Porvoon kaupungin kehitysyhtiö Posintra Oy, Itä-Uudenmaan TE - toimisto, luovien alojen verkosto Probus Oy ja Porvoon Yrittäjät ry.

Suurimpia haasteita lukukauden toteutuksessa on suuren oppilasmäärän työskentelyn organisoiminen. Projektityöskentelyn, opintokokonaisuuksien sekä tradenomin opetussuunnitelman oppimistavoitteiden integroiminen mielekkäällä tavalla projektiin sekä yhteistyökumppaneiden projektiin kohdistuvien toiveiden huomioiminen vaatii suunnittelua, koordinoimista, johtamista ja kontrolloimista. Oppiminen toteutetaan luokkaoppimisena, pienryhmätyöskentelynä ja itsenäisenä työskentelynä tilanteen mukaan. Opiskelijat itse hankkivat haastateltavat yritykset.

Projektityöskentelyn pohjaksi opiskelijat opiskelevat teoriaa. Lukuvuoden projektityöskentelyn tavoitteena on, että opiskelijat oppivat ammattikompetenssien lisäksi

- projektin hallintaa ja oman työn suunnittelua
- tiedonhankintavalmiuksia
- tiimityötaitoja
- viestimään monipuolisesti suullisesti ja kirjallisesti
- käyttämään monipuolisesti tietotekniikkaa omassa työskentelyssään
- perusteet kyselyjen ja kartoitusten tekemisestä sekä tulosten analysoimisesta.

Suomenkielisen liiketalouden 1. lukuvuoden oppimisprojektiin sisällytettiin Viestintäosaamisesta ammattimoduulit Tiedon tuottaminen ja välittäminen (ICT) 9 op, Ammattimainen viestintä 6 op, Kielet 6 op, Liiketoiminnan ja yrittäjyyden osaamisesta ammattimoduulit Liiketoiminnan rakentaminen 12 op ja Yhteisöosaamisesta ammattimoduulit Itsensä johtaminen 6 op. KUVIO 12

6.2 Opiskelijoiden yritystutkimuksen teoria ja keskeiset käsitteet

Opiskelijat opiskelevat projektityön ohessa teoriaa saadakseen välineitä projektityöskentelyyn. Teoriaa käydään läpi luentojen, harjoitusraporttien ja esitysten avulla. Oleellista tutkimusprojektin kannalta on saada yritystoiminnan ja kansantalouden keskeiset käsitteet hallintaan sekä perustiedot viestinnästä ja MS- Office - ohjelmien käytöstä. Yritysten ympäristön analysointiin ja strategisen suunnittelun tueksi on kehitelty erilaisia malleja. Tutkimusprojektin tekemisen ja tulosten tarkastelun viitekehyyksi otettiin kolme lähestymistapaa: PESTEL- analyysi, liiketoiminnan ja yritysten viiden komponentin malli sekä yrityksen elinkaarimalli.

6.2.1 PESTEL - analyysi tutkimusprojektin lähestymistapana

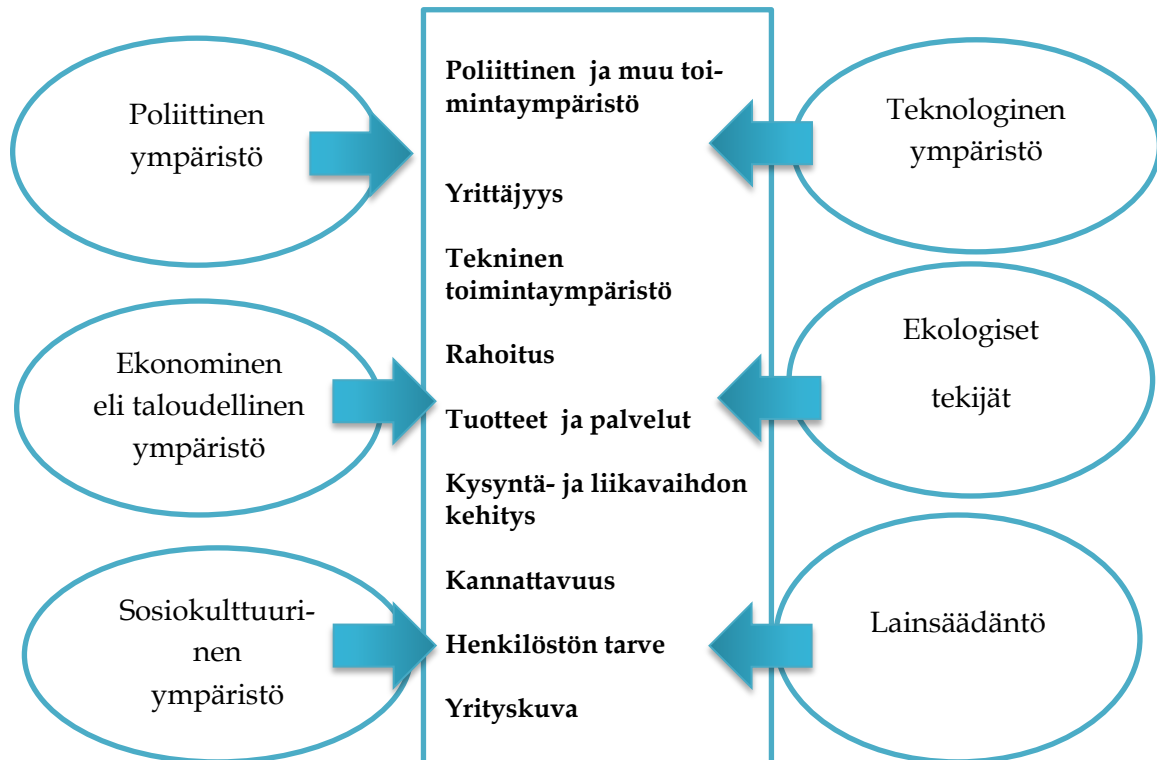
PESTEL - analyysi on yritysten toimintaympäristöanalyysiin tarkoitettu kartoitusmenetelmä, jossa tarkastellaan poliittisten, ekonomisten, sosiaalisten, teknologisten ja ekologisten sekä lainsäädännöllisten tekijöiden tilaa suhteessa yritysten toimintaan ja sitä käytetään mm. yritystoiminnan strategisessa suunnittelussa. Opiskelijoiden tutkimusprojektin kyselylomake on teemoitettu soveltuvin osin PESTEL - analyysin teemoihin. PESTEL - analyysin mukaista teoriaa on opiskeltu 1. lukukauden aikana yritystoiminnan että kansantalouden luennoilla.

PESTEL - analyysi ryhmittelee yrityksen ympäristötekijöitä seuraaviin kuuteen eri luokkaan. (Kamensky 2000, 115; Lynch 2006, 84; Gillespie, A. 2011)

- **Poliittinen ympäristö** - poliittiset puolueet, paikallinen, valtakunnallinen ja kansainvälinen politiikka, lainsäädäntö ja verotus, hallinnon ja yritysten suhteet, yritysten omistussuhteet.
- **Ekonominen eli taloudellinen ympäristö** - Bruttokansantuote/henkilö, inflaatio, verotus, valuuttaheilahtelut, korot, yksityinen yrittäjäyys ja ulkomaisten yritysten osuus
- **Sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö** - Muutokset arvoissa ja kulttuurissa, muutokset elämäntyylyissä, asenteet työelämään ja vapaa-aikaan, koulutus ja terveys, muutokset tuloissa
- **Teknologinen ympäristö** - Investointi politiikka, uudet tutkimushankkeet, tuotteet ja patentit, uuden teknologian käyttöönotto
- **Ekologiset tekijät** - ympäristöarvojen vaikutus yritystoimintaan, energiaratkaisut, jne.

- **Lainsäädäntö** - Kilpailulainsäädäntö, työllisyys ja turvallisuuslain-säädäntö, tuoteturvallisuuskysymykset

Tutkimuslomake on ryhmitelty soveltuvien osin PESTEL - analyysin mukaisiin teemoihin (KUVIO 14).

KUVIO 14 Kyselylomakkeen kysymysten teemoittaminen PESTEL - analyysin mukaisiin teemoihin

6.2.2 Liiketoiminnan ja yrityksen perustekijät

PESTEL – analyysi antaa viitekehyksen ympäristötekijöiden vaikutuksesta yritysten liiketoimintaan. Opiskelijoiden tutkimusprojektissa kysyttiin yrittäjien näkemyksiä omasta yritystoiminnasta eli toimintaa tarkastellaan yrityksen sisältä käsin. Opiskelijoiden tutkimusprojektin tuloksia tarkastellaan yrityksen viiden perustekijän mukaan.

Yrityksen viisi perustekijää lähtee siitä, että yrittäminen on liiketoimintaa, jonka yrittäjä tai tiimi käynnistää ja jota se johtaa. Yritys on sen mukaan vain liittymäpinta toimintaympäristöön ja juridinen olio. Liiketoiminnan ja yrityksen perusehtoja ovat viisi yrityksen perustekijää, jotka ovat välttämättömiä. Viisi tekijää on tuote, yrittäjä, asiakkaat, resurssit ja toimintaympäristö. (Laukkanen 2007, 28)

- *Tuote* on liiketoiminnan kohde, joka voi olla tavara tai toisille yrityksille tai kuluttajalle tarjottava palvelu
- *Yrittäjä* tai yrittäjätiimi käynnistää yritystoiminnan
- *Asiakkaat* tarvitsevat tuotetta ovat valmiita maksamaan siitä ja ne voivat olla yksityisiä tai yrityksiä
- *Resurssit* ovat voimavaroja yrityksen sisällä tai ulkopuolella. Niitä voi olla materiaalit, tuotantovälineet, rahoittajat, verkostot
- *Toimintaympäristön* määrittelee miten ja millä pelisäännöillä ja missä yritys toimii.

Toimintaympäristö on moniulotteisin ja on hyvä erottaa toimialaympäristö, sijaintiympäristö ja taloudellinen ympäristö. Sijaintiympäristössä tärkeitä ovat verotus ja säädökset kun taas taloudellinen toimintaympäristö heijastuu kysynnän kautta yrityksen kasvun ehtoihin. Yrityksen perustekijöillä on eri merkitys yrityksen elinkaaren eri vaiheissa. Esimerkiksi sijaintiympäristön tekijät kuten verotus ovat monesti kuormittavampia yleensä alkaville ja pienemmille pk-yrityksille. (Laukkanen 2007, 28 – 30)

6.2.3 Yrityksen elinkaarimalli

Yrittäjäyys on liiketoimintaa sekä yritysten perustamista ja johtamista, vaurauden luomista (Laukkanen 2011, 17). Yritysten elinkaari, aivan kuten luonnon elinkaari, jakaantuu kolmeen eri vaiheeseen: syntymään, kasvuun ja kuolemaan.

Käynnistysvaiheessa organisaatio ja toimintatavat ovat usein epämuodollisia ja vakiintumattomia. Selkeitä järjestelmiä ja vakiorutiineja ei ole ja yritystä ohjaa yleensä yrittäjä-perustaja. *Kasvavan yrityksen* on alettava systematisoida toimintaansa ja omaksuttava vakioituja toimintatapoja ja rutiineja. Improvisointi ja ratkaisujen jatkuva vaihtuminen ei enää onnistu. Kun organisaatio tulee

kasvuvaiheeseen, se tarvitsee erilaisia henkilöitä toiminnan ammattimaistamiseen. Mutta samalla yrityksessä on hyväksyttävä myös erilaisuus, jotta kyetään käsittelemään konflikteja rakentavasti. *Yrityksen kypsyysovaiheessa* päähaasteena ovat yleensä tuotannon tehokkaat ratkaisut. Haetaan kustannuksiltaan edullisempia prosesseja, jotka ovat usein automatisoituja, isoja investointeja vaativia ja tällöin myös jäykkiä. Kilpailu on kamppailua markkinaosuuksista. Organisaatio korostaa kypsyysovaiheessa tuloksia ja tehokkuutta. (Lindell 2007; Laukkanen 2007, 246 – 250)

Adizesin (2004) mukaan organisaatioiden on ensin selviydyttävä kunkin elinkaaren vaiheen aikana ilmenneistä ongelmista, jotta se pystyy siirtymään seuraavaan kehitysvaiheeseen. Näitä ongelmia hän kutsuu siirtymäongelmiksi (transitional problems). Suurin osa yrityksistä pystyy omin avuin selviytymään näistä ongelmista. Teoksen mukaan kussakin elinkaaren vaiheessa yritysten ongelmat ovat samankaltaisia, ja niin ne voidaan helposti ennustaa ja tunnistaa.

Elinkaariajattelun perusteella on yrityksen optimoitava joustavuuden ja kontrollin keskinäinen suhde. Nuori yritys nähdään joustavana, mutta toiminnan kontrolli on puutteellinen. Kun yritys vanhenee, muuttuu joustavuuden ja kontrollin välinen suhde. Kontrolli lisääntyy ja joustavuus vähenee. Yrityksen pitäisi pyrkiä tilaan, jota hän kutsuu PRIMEksi. Se on tila, jossa yrityksen joustavuuden ja kontrollin välinen suhde on paras mahdollinen. Yrityksen on oltava tarpeeksi joustava, jotta se pystyy nopeasti vaihtamaan suuntaa ja sen on oltava tarpeeksi kontrolloitu, jotta suunnanvaihto on mahdollinen. (Adizesin 2004, 281 - 283, Lynch 2006, 86 -87)

Organisaatio ei voi välttää ongelmia. Adizes (2004) on tutkimuksissaan havainnut, että samanikäiset yritykset kohtaavat usein samoja ongelmia. Niitä ongelmia, joita organisaatiot voivat itse ratkaista, Adizes nimittää normaaleiksi ongelmiksi (normal problems). Nämä ongelmat voivat olla ennustettavissa, joten organisaatio voi varautua niihin. Ongelmia, jotka eivät ole odotettavissa ja joihin ei voi varautua hän kutsuu siirto-ongelmiksi (transitory problems). Ne katoavat siirryttäessä yrityksen elinkaaren seuraavaan vaiheeseen. (Adizes 2004, 281 - 283)

Yrityksen elinkaarimalliin liittyy kasvuyrittäjyyden käsite. Yrityksen on käytävä eri vaiheet läpi sen kasvaessa. *Kasvuyrittäjyys* on yritystoimintaa, jota ohjaa tietoinen pyrkimys kasvaa määrällisesti ja luoda vaurautta, mutta sillä voidaan viitata myös kasvuhakuisuuden yleisyyteen. (Laukkanen 2011, 17)

Laukkasen (2011, 19) mukaan kasvuyrittäjyydessä on kysymys suuremmasta haasteesta kuin työpaikoista. Kasvuyrittäjyydessä on kyse taloutemme uudistumis-, ja mukautumiskyvystä globalisoituneessa maailmassa. 1 – 2 henkilöä työllistävien mikroyritysten ja paikalliselle markkinoille suuntautuvien pk-yritysten lisäksi tarvitaan kansainvälistyvään liiketoimintaan suuntautuvia vankkoja pk-yrityksiä.

Pajarinen (2006) on tutkinut vuodesta 2005 aloittaneita yrityksiä ja niiden kasvuhakuisuutta. Tulokset kertovat, että täysin uusia aloittavia yrityksiä on vain kaksi kolmasosaa yrityksistä kun taas pääosa muista jatkaa vanhaa yritys-

tä/ liiketoimintaa uudessa muodossa. Odotetusti uudet yritykset ovat pienikokoisia, yksi tai kaksi henkilöä työllistäviä yrityksiä. Kasvuhakuisuutta kysyttäessä 40 % ilmoitti halukkuuden kasvuun, mutta vain 7 % mikro- ja pk -yrityksistä ilmoitti voimakasta kasvuhakuisuutta. Kasvuhalukkuus painottuu enemmän liikevaihdon kun henkilöstömäärän kasvuun.

Kasvuhakuisuutta on kaikilla toimialoilla ja kaikkialla maassa, mutta koko pk-yrityksistä kasvuyritykset painottuvat maan kasvualueille. Kasvupyrkimyksiä on keskitasoa enemmän teollisuudessa, yrityspalveluissa ja kaupassa. Kasvuhakuisuus liittyy myös yrityksen ikään ja usein käytännössä yrittäjien ikään. Nuoremmat yrittäjät ovat kasvuhakuisempia. (Laukkanen 2007, 25 - 27)

Mielenkiintoisen näkökulman tarjoaa myös yrityksen erilaiset kasvumahdollisuudet. Laukkanen (2007) listaa erialaisia mahdollisuuksia yritysten kasvuun: innovaatiolähtöinen yritys, liiketoiminnan johdettu levittäminen, aiempi yritystoiminta tai liiketoiminta lähtöalustana, kasvu yritysostoilla, portfoliokasvu sekä kasvu ulkoisessa imussa.

Opiskelijoiden tutkimusprojektin haastattelukysymykset sisälsivät useampia kysymyksiä yrityksen kasvuaikasta ja yleensäkin halukkuudesta laajentaa omaa liiketoimintaa. Myöhemmin selviää, että vain reilut 40 % yrityksistä on jollakin tasolla kasvuhaluisia. Pk-yritysbarometrin (2007) mukaan suuri osa ilmoittaa yrityksen kasvuhaluttomuuden syyksi sen, että yritys on sopivan kokoinen. Kolmannes ei halua ottaa riskiä ja viidesosa ilmoittaa ongelmaksi työvoiman saannin, kilpailutilanteen tai kysynnän riittämättömyyden.

6.3 Opiskelijoiden tutkimusprojektin tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Opiskelijoiden tutkimusprojektilla haettiin vastauksia seuraavaan pääongelmaan:

Millaisia yrityksiä Itä-Uudellamaalla toimii ja millaisia eroja niiden välillä on yrityksen elinkaaren eri vaiheissa?

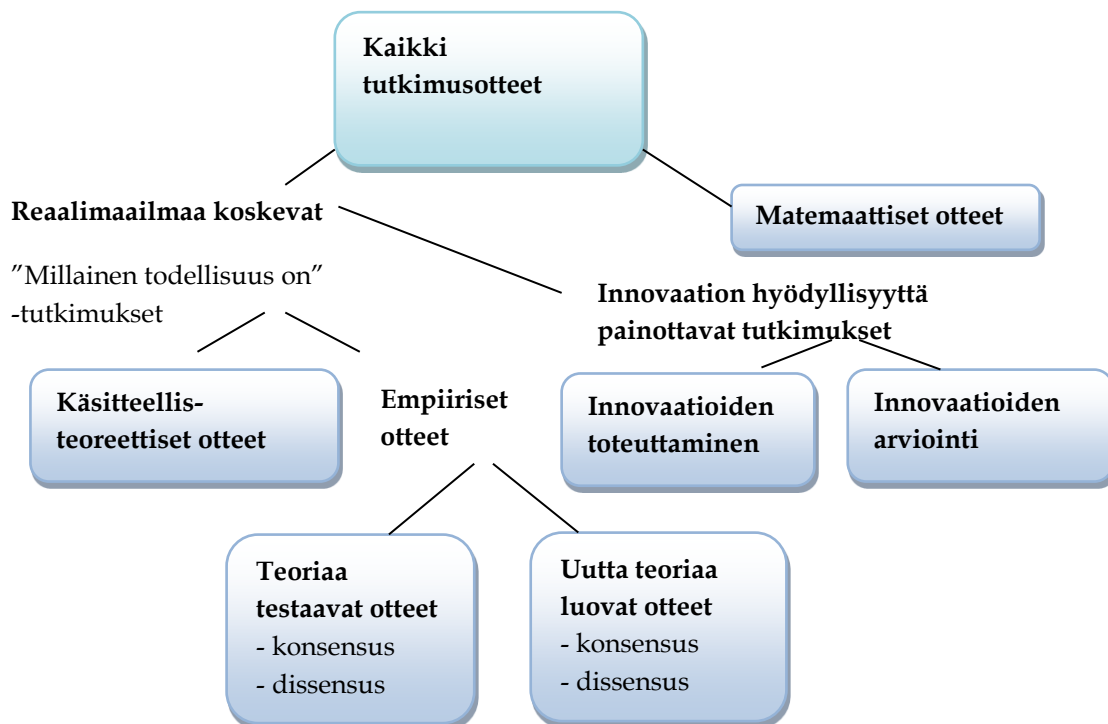
Lisäksi haluttiin vastauksia seuraaviin alakysymyksiin.

1. Millaisia tuotteita ja/ tai palveluja yritys tarjoaa?
2. Kuinka Itä-Uudenmaan yrittäjät kokevat kilpailun, kysynnän ja yrityksen kasvun nyt ja seuraavien vuosien aikana?
3. Millaisia mielipiteitä yrittäjillä on yrittäjyydestä?
4. Millainen on politiikan ja lainsäädännön vaikutus yritystoimintaan?
5. Miten yritykset kokevat tekniikan vaikuttavan omaan toimintaansa ja kuinka yritykset huomioivat ekologiset tekijät omassa toiminnassaan?
6. Tarvitsevatko yritykset lisää työvoimaa ja millaista työvoimaa yritykset tarvitsevat?

7. Mitä osaamista ja koulutusta yritykset tarvitsevat?
8. Kuinka yritykset ovat verkostoituneet?

6.4 Opiskelijoiden tutkimusprojektin tutkimusmetodi

Tutkimusongelma määrää tutkimusmetodin ja tutkimusote määräytyy tutkittavan ilmiön perusteella. Opiskelijoiden tutkimusprojektin metodimäärittämisessä käytän Järvisen soveltamaa Bungen (1967a, p. 75) tutkimustyön metodeista johdettua luokittelua (Kuvio 15), jossa kaikki tutkimusotteet jaetaan ensin kahteen luokkaan sen mukaan, tutkitaanko reaalimaailmaa vai symbolijärjestelmiä. Reaalimaailmaa koskevat tutkimusotteet jaetaan kahteen joukkoon sen mukaan, onko kyse tutkimuksesta, jossa painotetaan innovaation (ihmisen tavoitteleman tai rakentaman luomuksen) hyödyllisyyttä vai sitä, millainen reaalitodellisuus on. Jälkimmäisistä tutkimuksista erotetaan ensin käsitteellisteoreettisen tutkimuksen otteet empiirisen tutkimuksen otteista. Viimemainitut jaetaan teoriaa testaaviin ja uutta teoriaa luoviin tutkimusotteisiin (Järvinen @ Järvinen 2004, 10)

KUVIO 15 Järvisen ja Järvisen (2004) tutkimusmetodien taksonomia

Teorioita testaava survey – tutkimus määrittellään metodiksi kerätä informaatiota tieteellisiin tarkoituksiin käyttäen otosta ja standardisoituja tiedonkeruun tekniikoita. Tutkimuksessa kysytään vastaajilta strukturoituja, ennalta

määriteltyjä kysymyksiä. Kysymykset on johdettu teoriasta, mallista tai teoreettisesta viitekehystä. (Järvinen & Järvinen 2004, 56; Kraemer, 1991)

Tutkimusten lähestymistapoja on perinteisesti eroteltu toisistaan kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen tutkimukseen. Kvantitatiivinen survey-tutkimus kerää tietoa standardoidussa muodossa yleensä kyselylomakkeella joukolta ihmisiä. Kerätyn aineiston avulla pyritään kuvailemaan, vertailemaan ja selittämään ilmiöitä. (Hirsijärvi ym. 2008, 130)

Kuvaileva, tulkitseva ja uusia teorioita luova tutkimus voidaan jakaa eri tyyppeihin: aineiston luokitteluun, säännönmukaisuuksien etsimiseen ja toiminnan tulkintaan. Perinteisesti kvalitatiivinen tutkimus kerää yksityiskohtaista tietoa yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta. Yksittäistapauksia tutkitaan yhteydessä ympäristöön (luonnollisissa tilanteissa). Tutkimusmenetelmänä käytetään havainnointia, haastatteluja ja dokumentteja. Tavoitteena on yleensä ilmiön kuvailu ja kohdetta pyritään tutkimaan hyvin kokonaisvaltaisesti. Tutkimuksesta voidaan käyttää myös nimeä tapaustutkimus (Case - study). (Hirsijärvi ym. 2008, 130, 157; Järvinen & Järvinen 2004, 67 - 69.)

Edellisen perusteella opiskelijoiden tutkimusprojekti voidaan luokitella kuuluvaksi pääosin teorioita testaaviin survey - tutkimuksiin mutta avoimien kysymysten osalta myös teoriaa luoviin tutkimuksiin. Vaikka kysely tehtiin haastatteleamalla, haastelutilanteessa käytettiin strukturoituja valmiita vastausvaihtoehtoja sisältävää kyselylomaketta. Joissakin kysymyksissä kysymykset on jätetty avoimiksi. Kuvailujen lisäksi tässä tutkimuksessa pyritään löytämään säännönmukaisuuksia yritysten toiminnassa mm. yritysten elinkaaren eri vaiheissa.

Hirsijärvi, ym. (2008, 132) toteavat, että kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusta ei aina pystytä tarkkarajaisesti erottamaan toisistaan. Ne nähdään toisiaan täydentäviksi lähestymistavoiksi ja niitä voidaan käyttää rinnakkain. Vaihtoehtoja voi olla, että:

- *Kvalitatiivista tutkimusta* käytetään *kvantitatiivisen tutkimuksen esikokeena*. Tällöin tarkoituksena on taata, että aiotut mitattavat seikat ovat tarkoituksenmukaisia tutkimuksen ongelmien kannalta ja mielekkäitä tutkimushenkilöille.
- *Kvantitatiivista ja kvalitatiivisia menetelmiä käytetään rinnakkain*. Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla saatuja tuloksia voidaan laajentaa koskemaan koko aineistojoukkoa.
- *Kvantitatiivinen vaihe voi edeltää kvalitatiivista vaihetta*. Surve - tutkimus voi luoda perusteet sille, miten muodostetaan mielekkäitä vertailevia ryhmiä haastatteluja varten.

Opiskelijoiden tutkimusprojektissa kvalitatiivista aineistoa on käytetty täydentämään kvantitatiivista aineistoa. Kvalitatiivinen aineisto on luokiteltu jäl-

kikäteen kvantitatiivisesti käsiteltäväksi, jolloin on saatu uusia ei - ennakkohypoteeseihin perustuvia luokkia.

6.4.1 Survey- eli kyselytutkimus

Kyselytutkimus on tehokas työväline mielipiteiden ja asenteiden keräämiseen. Se soveltuu yhtä hyvin ilmiöiden kuvailemiseen kuin syy- ja seuraussuhteiden etsimiseen. Tutkimusongelma määrittelee onko kyseessä kuvaileva vai selittävä tutkimus. (Ghauri 2005 ym., 124 - 125)

Kysely tarkoittaa valmiilla sähköisellä tai paperilomakkeella suoritettavaa tietojen hankintaa. Kysely voi koskea koko tutkittavaa joukkoa tai vain osaa siitä. Jälkimmäisessä tapauksessa on kyselyn kohteena tutkittavasta joukosta otettu otos. Kysymykset voidaan suunnitella kahdella tavalla: vastaajille voidaan antaa valmiit vastausvaihtoehdot, joista hän valitsee sopivan. Valmiita vastausvaihtoehtoja käytetään yleensä silloin, kun kysymysten kohteena olevista asioista on olemassa yleisesti hyväksytty luokitus. Muuten vastaajaa voidaan sallia vastata omin sanoin. Tällöin kysymykset ovat avoimia. (Järvinen & Järvinen 2004, 147 - 148)

Tässä tutkimuksessa valmiita vastausvaihtoehtoja ja avoimia kysymyksiä on käytetty rinnakkain. Opiskelijoiden tutkimusprojekti on kyselytutkimus, vaikkakin se toteutettiin haastattelututkimuksena. Kyselylomakkeen kysymykset oli laadittu teorian, aikaisempien kartoitusten, kirjallisuuden sekä toimeksiantajien tarpeiden pohjalta. Taustamuuttujiin, kuten yritysten kokoon ja toimialaluokitukseen on olemassa selkeät standardoidut määritelmät. Kyselylomakkeen kysymykset teemoitettiin mahdollisuuksien mukaan PESTEL - analyysin luokkiin. KUVIO 14 ja 16, LIITE 1

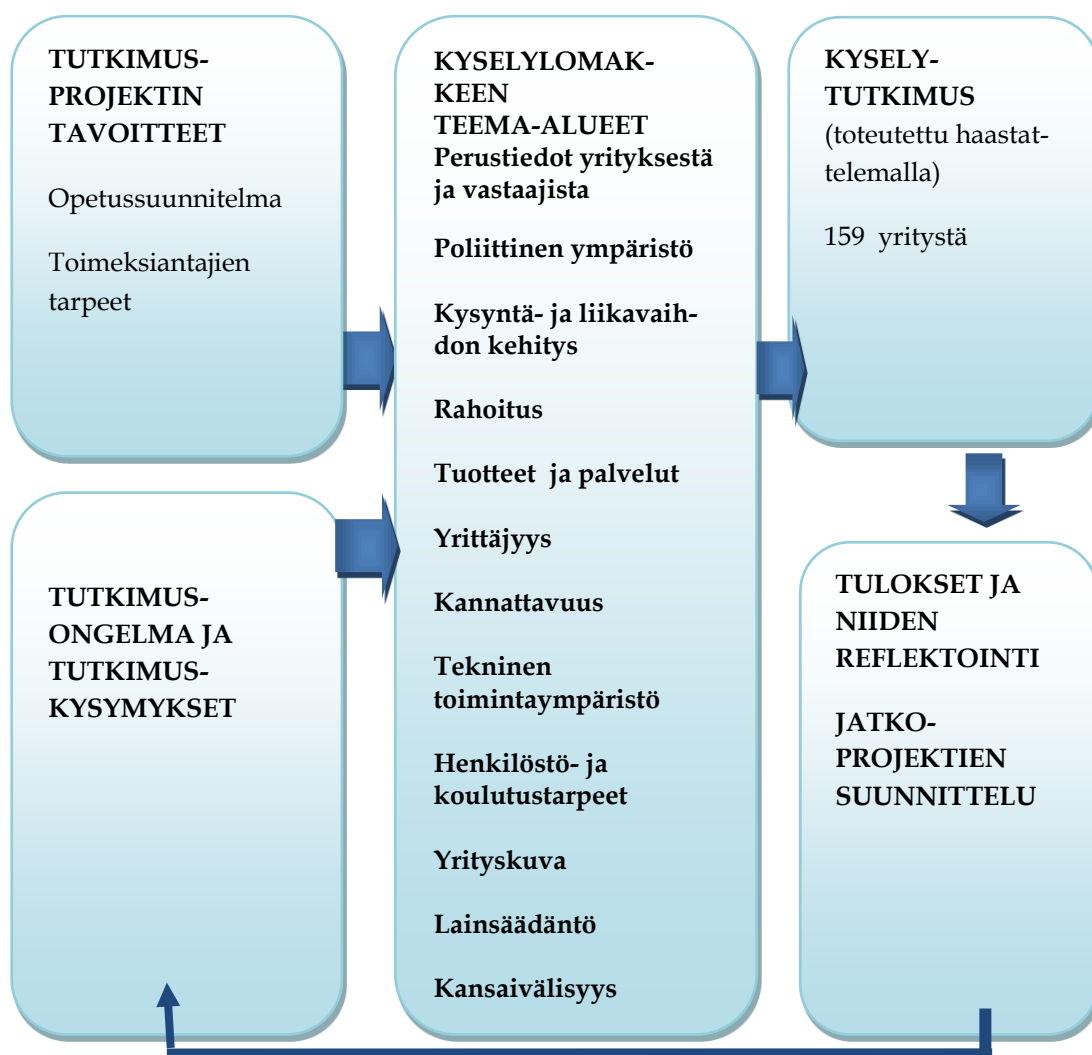
Liiketalouden koulutusohjelmassa syksyn 2010 tutkimusprojektiin osallistui 72 opiskelijaa ja syksyn 2011 tutkimukseen 87 opiskelijaa. Haastatteluihin saatiin mukaan kahtena vuonna kaiken kaikkiaan 159 yrityksen edustajaa. Haastatteluja on tarkoitus jatkaa vielä useamman vuoden ajan, jotta saadaan riittävästi havaintoja elinkaaritutkimuksen tekemiseen. Haastattelujen pohjana käytettiin noin 20 sivuista lomaketta, jossa alun perin oli 82 kysymystä, johon lisättiin syksyllä 2011 muutamia kysymyksiä yritysten verkostoitumisesta toimeksiantajien pyynnöstä.

Haastattelut toteutettiin kolmen hengen ryhmissä, jossa yksi opiskelija haastatteli, toinen havainnoi tilannetta käyttäen havainnointilomaketta ja kolmas kirjasi haastattelun vastauksia. Opiskelijat saivat toimeksiantajilta yrityslistat, joista he itse hankkivat haastateltavan yrityksen, jolloin jokaisella opiskelijalla oli oma kotiyritys. Haastattelujen jälkeen opiskelijat syöttivät tulokset valmiiseen Exceliin rakennettuun matriisipohjaan. Opiskelijatiimit kirjoittivat raportit haastatelluista yrityksistä ja esittelivät ne opiskelutovereilleen loppuseminaarissa joulukuussa 2010 ja 2011.

Kevään MS - Office -jatkokurssilla opiskelijat käsittelivät ja analysoivat kyselylomakkeen tuloksia pienissä ryhmissä Excel- ohjelmalla. Lisäksi he laativat tuloksista PowerPoint -esitykset. Syksyn 2010 tutkimustuloksia esiteltiin myös toukokuussa 2011 opiskelijoiden järjestämässä yrittäjäseminaarissa.

Syksyllä 2012 opiskelijat ottivat käyttöön tiedon analysointi- ja kyselytyökalun (Webropo), jolloin tiedon syöttäminen helpottuu ja tutkimuksen tulokset saadaan välittömästi opetuskäyttöön, mikä tukee yritysten toimintaympäristöä analysoivan liiketoimintatiedonhallinnan (Business Intelligence) opiskelua. Aineisto on vietävissä myös valmiisiin tilasto-ohjelmiin (esim. SPSS). Avoimien kysymysten luokittelussa käytettiin jo keväällä 2012 Webropol -ohjelman tarjoamaa Text Mining avoimien kysymysten litterointityökalua.

Ohessa on hahmoteltu opiskelijoiden tutkimusprojektin kulku ja haastattelulomakkeen tema-alueet. KUVIO 16

KUVIO 16 Tutkimusprojektin kulku ja haastattelulomakkeen tema-alueet

6.4.2 Opiskelijoiden tutkimusprojektissa käytettävät mittarit

Muuttujat määritellään kategorisiin eli luokitteleviin muuttujiin, asteikollisiin muuttujiin sekä määrällisiin muuttujiin (suhdemuuttuja). Yritysten taustatiedot ovat selvästi sijoitettavissa kategorisiin muuttujiksi (ikä, toimiala, jne.), kun taas asennetta mittaavat kysymykset ovat asteikollisia muuttujia. Yrityksen henkilöstömäärää tiedusteltaessa käytettiin myös määrällisiä muuttujia, vaikkakin tuloksissa se luokiteltiin jälkikäteen kategoriseksi muuttujaksi. Lisäksi lomakkeessa oli useita avoimia kysymyksiä, jotka luokiteltiin jälkikäteen.

Luokitellun aineiston kuten taustatietojen osalta tulokset voidaan esittää yhteenvedotaulukkoina graafisine kuvaajineen. Asteikollisten muuttujien kohdalla kokeiltiin myös tunnuslukuja kuten keskiarvoa. Keskiarvo koettiin kuitenkin huonoksi mittariksi hajonnan ollessa suuri. Eri taustamuuttujien riippuvuutta suhteessa eri väittämiin on tarkasteltu ristiintaulukoinnin avulla. Vuoden 2012 syksyn tulosten jälkeen voidaan vertailun mittariksi ottaa myös korrelaatio, jonka mahdollistaa Webropol -ohjelman helppokäyttöisyys.

Tutkittavia muuttujia on sijoitettu alapuolella olevaan taulukkoon halutun tiedon mukaan. Pohjana on käytetty mm. Ghaurin ja Grønhaugin (2005, 78 - 80) käyttämää ryhmittelyä. Vertailtaessa tietoa, selittävä muuttuja on hypoteeseihin ja teoriaan pohjaten vasemmalla puolella oleva kategorinen muuttuja ja selitetävä muuttuja oikealla puolella.

Muuttujat tutkimuksessa		
	Kategoriset muuttujat (Laatuero- eli nominaalisasteikko)	Määrällisen/ asteikolliset muuttujat (Järjestys- eli ordinaalisasteikko)
Yhteenvedot muuttujien arvoista	Yhteenvedotaulukot ja kaaviot - Perustiedot yrityksistä ja haastatelluista henkilöistä - Kategoriset väittämät	Keskiarvo keskihajonta - Asteikolliset väittämät
Ryhmiä vertailu	Ristiintaulukointi - Perustiedot yrityksistä ja haastatelluista henkilöistä - Kategoriset väittämät	Ristiintaulukointi - Asteikolliset väittämät

Taulukko 1 Muuttujien luokittelu tutkimuksessa (Ghaurin ja Grønhaugin 2005, 78 - 80, sovellus mallista)

6.4.3 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Aikaisemmin tässä tutkimuksessa käsiteltiin toimintatutkimuksen luotettavuutta. Toimintatutkimus on laadullista tutkimusta. Toimintatutkimuksessa tutkija osallistuu yleensä tutkimukseen yhtenä jäsenenä. Lisäksi toimintatutkimukseen kuuluu muutosprosessi. Lisäksi tulokset ovat yleensä suoraan tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden kokemuksia. Osallistuva toimintatutkimus vaatii tutkijalta myös aktiivista roolia. (Gray 2009, 313 - 315)

Sekä laadulliseen että kvantitatiiviseen tutkimukseen pätee samat luotettavuusarvioinnit, mutta asioita tarkastellaan eri näkökulmasta. Oleellista on määrittellä tutkimuksen tarkoitus eli tehtävä. Tutkimuskysymyksen muoto määrittelee tutkimusstrategian. Onko tutkimusongelma kartoittava vai pyrkiikö se kuvaamaan joitakin ilmiöitä vai kenties yrittääkö se selittää asioita. (Hirsijärvi ym. 2008, 133 - 134)

Opetussuunnitelman toteutuksen arvioinnin ja analysoinnin kohteena on kehittämisprosessi kun taas opiskelijoiden tutkimusprojektissa pyritään arvioimaan itäuudenmaan pk-yritysten toimintaympäristöä ja mahdollisesti etsimään yhdenmukaisuuksia yrityksen elinkaaren eri vaiheissa. Opiskelijoiden tutkimusprojektissa aineiston keruumenetelmänä on kyselylomake, jolloin tutkimusta voidaan pitää enemmän kvantitatiivisena määrällisenä tutkimuksena, vaikka tutkimus on toteutettu haastattelemalla. Haastattelututkimuksen tulokset ovat tuottaneet materiaalia opetuskäyttöön, mutta sen lisäksi ne ovat antaneet tietoa opetussuunnitelman kehittämiseksi sekä projektien suunnittelun pohjaksi ja tätä kautta tukenut myös varsinaista toimintatutkimusta.

Tutkimuksen validiteetilla tarkoitetaan sitä, mittaako tutkimus alun perin sitä ominaisuutta, jota oli tarkoitus mitata. Sisäistä validiteettia ovat uskottavuus ja vastaavuus eli vastaavatko tulosten tulkinta tutkittavien käsityksiä. Ulkoisessa validiteetissa keskeistä on tulosten siirrettävyys eli voidaanko tuloksia siirtää kohteesta toiseen. (Eskola & Suoranta 1998, Hirsijärvi ym. 1997)

Määrällisessä tutkimuksessa *validius* eli pätevyys tarkoittaa mittarin kykyä mitata juuri sitä mitä oli tarkoitus. Syy- ja seuraussuhteita tutkittaessa halutaan varmistaa, että riippuvuus kahden asian välillä on pätevä (Hirsijärvi, ym. 2008, 226-227, Saunders 2009, 156 - 157). Opiskelijoiden tutkimusprojektissa oleellista on se, että opiskelijat että yrittäjät ymmärtävät asian, jota opiskelijat ovat kysymässä. Tämän vuoksi kyselylomakkeessa esiintyvät käsitteet käytiin huolellisesti läpi ennen tutkimuksen aloittamista. Lisäksi ennen kentälle siirtymistä opiskelijat tekivät koehaastatteluja ryhmissä.

Tutkimus on reliaabeli silloin kun sen kautta saadaan samanlaiset tulokset tutkimusta toistettaessa samanlaisessa kontekstissa, kun eri tutkimusentekijät saavat samanlaisia tuloksia ja materiaalia voidaan pitää läpinäkyvänä. (Saunders 2009, 156 - 157)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa *reliaabelius* tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta eli tutkimuksen kykyä antaa ei - sattumanvaraisia tuloksia. (Suomen 2011, 151; Hirsijärvi, ym. 2008, 226-227)

Opiskelijoiden tutkimusprojektin pohjana käytettiin aikaisempia selvityksiä pk-yritysten toiminnasta Itä – Uudellamaalla (Pk -Yritysbarometri 2011). Opiskelijaprojektin tutkimustulokset olivat samansuuntaisia kuin Finniveran ja Kauppa- ja teollisuusministeriön tekemän pk-yritysbarometrin tulokset, jolloin tutkimustulosten siirrettävyyttä voidaan pitää luotettavina.

6.5 Itä-Uudenmaan Pk - yrittäjät ja mikroyrittäjät opiskelijoiden tutkimusprojektin kohteena

Opiskelijoiden tutkimuksen kohteena oli 159 itäuusmaalaista pk -yritystä. Alueella on suurten yritysten lisäksi vain kourallinen keskisuuria yrityksiä ja loput ovat mikroyrityksiä.

Euroopan komission suositus (2003) pk - yrittäjän, pienen yrittäjän ja mikroyrittäjän määritelmästä on, että:

- *Pk - yrityksen palveluksessa* on vähemmän kuin 250 työntekijää ja vuotuinen liikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa.
- *Pienessä yrityksessä* on vähemmän kuin 50 työntekijää ja sen vuotuinen liikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 10 miljoonaa euroa.
- *Mikroyrityksessä* on vähemmän kuin 10 työntekijää ja sen vuotuinen liikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa.

Suomen yrittäjät, ja Finnvera Oyj ja Elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Pk- yritysbarometrissa kuvataan monipuolisesti pk - yritysten toimintaympäristöä. Barometri julkaistaan sekä valtakunnallisena ja alueellisena raporttina. Pk-yritysbarometrissa on selvitetty suomalaisten pk-yritysten mielikuvia yleisestä suhdannekehityksestä ja oman yrityksen taloudellisesta kehityksestä. Lisäksi on tiedusteltu mm. yrityksen kehittämiseen, kasvuun, työllistämiseen ja rahoittamiseen liittyvistä rakenteellisista tekijöistä. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat suomalaiset alle 250 henkilöä työllistävät pk-yritykset. (Pk-yritysbarometri, 2007)

Vuoden 2007 pk -yritysbarometrin mukaan Suomessa oli vuonna 2005 reilut 230 000 yritystä. Tästä määrästä alle 10 henkilöä työllistäviä mikroyrityksiä oli 93,1 % ja alle 250 henkilöä työllistäviä pk - yrityksiä oli 99,8 % (sisältäen mikroyritykset). Loput yrityksistä oli suuria eli yli 250 henkilöä työllistäviä yrityksiä. Liikevaihdolla mitattuna p - yritykset tuottivat 52 % Suomen yritysten koko liikevaihdosta. Yritykset työllistivät 1,3 miljoonaa henkilöä kokopäiväisesti, josta mikroyritykset työllistivät 24 %. (Pk-yritysbarometri 2007)

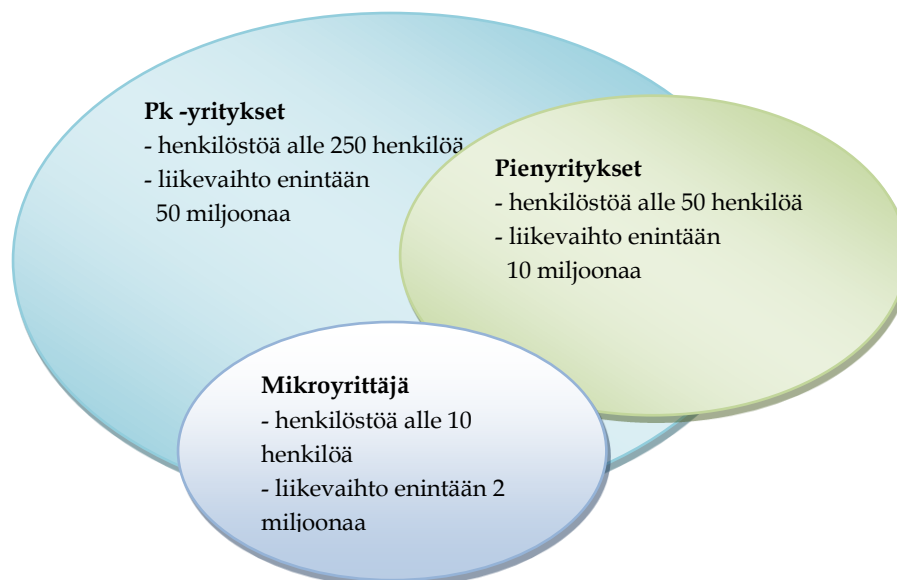
Pienet yritykset toimivat tyypillisesti kotimaan markkinoilla. Mitä pienempi yritys on, sitä suurempi osuus myynnistä kohdistuu suoraan kotitalouksille. Tutkittaessa yritysten kasvuhakuisuutta vain vajaa puolet (46 %) pk - yrityksistä haluaa kasvaa ja eniten kasvuhakuisuutta oli nuorissa (alle 4 vuotta) vientiä harjoittavissa pk - yrityksissä, vähiten rakennus- ja kuljetusalalla sekä mikroyrityksissä. (KTM. 2006)

Opiskelijoiden tutkimusprojektin yrityksistä suurin osa (118 yritystä) oli alle kymmenen hengen mikroyrityksiä.

Jos verrataan pk-yrittäjiä mikroyrittäjiin, yrittäjä on sama kuin yritys ja yritys personalisoituu enemmän yrittäjään. Ylikerällä (2005, 25) on tutkimuksessaan kuvaillut erilaisia yrittäjäkäsityksiä. Hän viittaa Carlankin (1984) määritelmään, jonka mukaan pienyrityksen omistaja/ pienyrittäjä (Small business owner) on henkilö, joka perustaa yrityksen ja johtaa sitä perustarkoituksenaan henkilökohtaisten tavoitteiden edistäminen. Liiketoiminta on ensisijainen toimeentulon lähde, ja se vie suurimman osan henkilön ajasta ja resursseista. Omistaja mieltää liiketoiminnan persoonallisuutensa laajenukseksi, joka on monin tavoin yhteydessä perheen tarpeisiin ja tavoitteisiin.

Carlankin määritelmää myös kritisoidaan, mutta sen myötä tutkimuksissa on paljon käytetty jakoa kasvuyrittäjiin ja pienyrittäjiin (small business owner). (Ylikerällä 2005, 25)

Mikroyritykset henkilöityvät vahvasti omistajayrittäjyyteen (Römer-Paakkanen 2004, 2). Jos henkilö työskentelee yksin, suomen kielessä yrittäjästä käytetään myös nimeä ammatinharjoittaja ja tällöin yrittämisen lisäksi kyse on itsenä työllistämisestä.

KUVIO 17 Pk - yrityksen, pienyrityksen ja mikroyrityksen määritelmä
(Euroopan komission suositus, 2003)

Vuoden 2011 pk-yritysbarometrissa Uudellamaalla haastateltujen yritysten taustatiedot oli muuttujien arvojen osalta ryhmitelty hieman toisin, kuin opiskelijoiden tutkimusprojektissa, mutta tulokset ovat samansuuntaisia molemmissa tutkimuksissa. Esim. suurimmassa osassa yrityksissä työskenteli alle 5 henkilöä ja suurin toimiala oli palvelut (47,8 %) ja kauppa (22,8 %). Suurin osa haastatelluista (89,8 %) on myös itse omistajayrittäjä. Suurimmassa osassa yrityksissä liikevaihto on alle miljoona euroa. (Pk-yritysbarometri 2011, 5)

Vuoden 2011 syksyn yritysbarometrin mukaan koko maan pk-yritysten suhdannenäkymät ovat laskusuunnassa. 35 % arvioi suhdannenäkymien parantuvan ja 12 % huononevan. Ennallaan suhdanteiden arvioi pysyvän 53 % yrityksistä. Koko maassa 21 % pk-yrityksistä arvioi henkilökunnan määrän suhdannenäkymien suurentuvan seuraavan vuoden kuluttua. 71 % maan pk-yrityksistä arvioi suhdanteiden pysyvän yhtä suurena. Alueella toimivat pk-yritykset odottavat henkilöstön määrän suhteen suhdanteiden laskevan keväätä 2011.

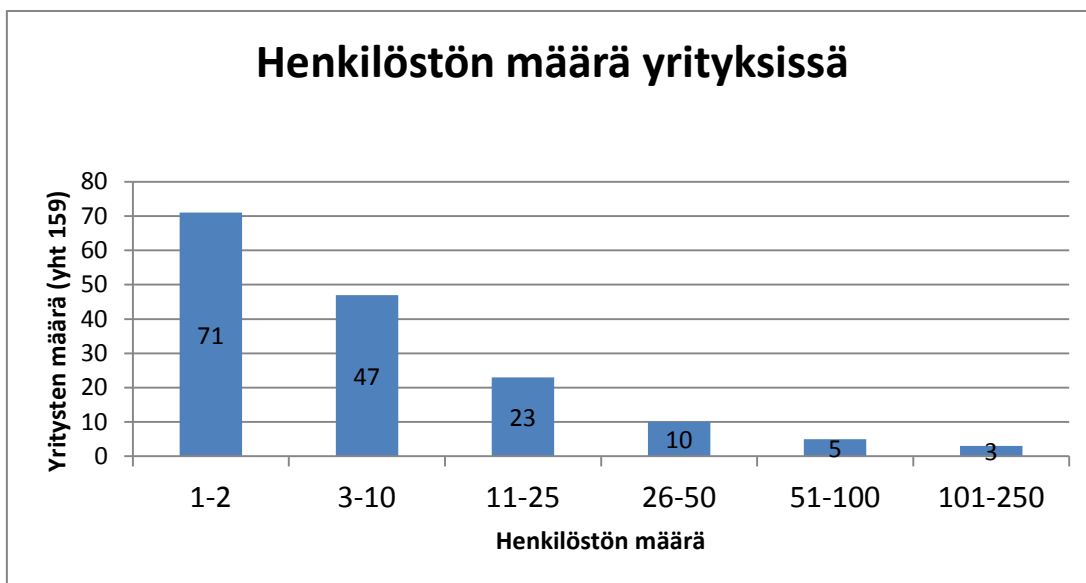
Uudellamaalla pk-yritykset näkevät eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä (29 %). Toiseksi eniten kehittämistarvetta nähdään henkilöstön kehittämisen ja koulutuksen suhteen (15 %) ja kolmantena yhteistyössä ja verkostoitumisessa sekä alihankinnassa (12 %). Toisena kehityskohteena alueella nähdään henkilöstön kehittäminen ja koulutus (15 %). Kolmantena kehityksosa-alueena alueen pk-yritykset näkevät yhteistyön ja verkottumisen kehittämisen (12 %).

Alueella resurssitekijöissä merkittävimpänä esteenä nähdään ammattitaitoisen työvoiman saatavuus (67 %).

Koko maassa on suhteellisesti eniten mahdollisuuksien mukaan kasvaamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (42 %). Toiseksi suurin ryhmä koko maassa muodostuu asemansa säilyttämään pyrkivistä yrityksistä (33 %). Yritystoiminnan loppumista koko maassa ennakoi 2 % pk-yrityksistä. Alueella suurin ryhmä muodostuu mahdollisuuksien mukaan kasvua yrittävistä pk-yrityksistä (38 %). Toiminnan loppumista alueella ennakoi 3 % yrityksistä. (Pk-yritysbarometri 2011, 3)

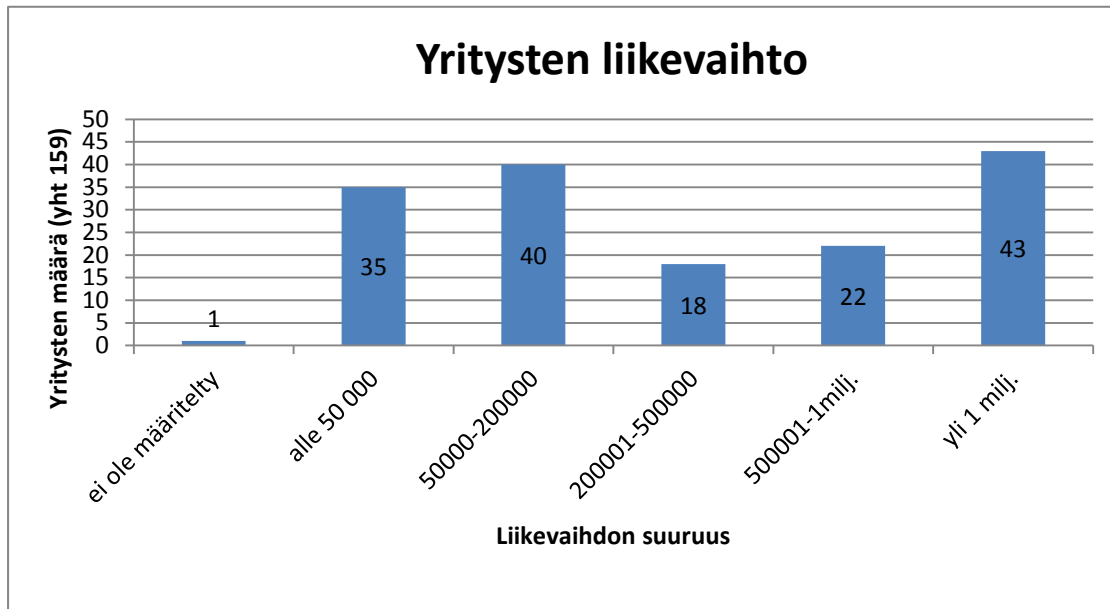
6.6 Opiskelijoiden tutkimusprojektin tuloksia

Opiskelijoiden tutkimusprojektin yrityksistä 45 % (71 yritystä) oli 1 - 2 henkilön yrityksiä, 30 % (47 yritystä) 3 -10 henkilön yrityksiä ja yli 95 % (151 yritystä) maksimissaan 50 henkilön yrityksiä. KUVIO 18

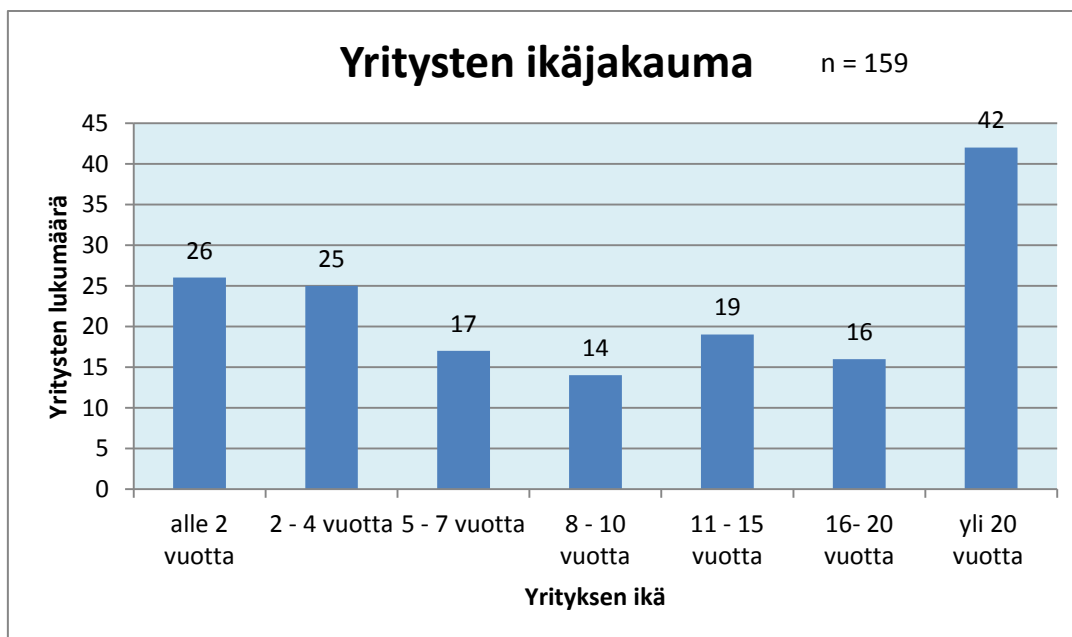
KUVIO 18 Haastatellut yritykset henkilöstömäärän mukaan

Liikevaihto on suurimmassa osassa yrityksistä alle miljoona euroa (72,3 % yrityksistä). KUVIO 19

KUVIO 19 Haastateltujen yritysten liikevaihdon jakautuminen yrityksissä

Yritysten ikäjakauma on kohtuullisen tasainen: 16 % (26 yritystä) yrityksistä on alle neljä vuotta vanhoja, kun taas 26 % yrityksistä (42 yritystä) ovat toimineet yli 20 vuotta. KUVIO 20

KUVIO 20 Yritysten ikäjakauma

Yritykset toimivat pääosin paikallisesti ja suurimmat toimialat olivat kauppa ja palvelu. Kaupan alasta suurimmat olivat vähittäiskauppa (30 yritystä). Palvelualoista nousi keskeisiksi suunnittelu ja konsultointi, taiteet ja viihde sekä hyvinvointipalvelut. Vaikka terveys- ja sosiaali-ala ovat kuviossa (KUVIO 21) erikseen, ne voidaan myös luokitella palveluiksi.

KUVIO 21 Haastatellut yritykset toimialoittain

Tuotteista elintarvikkeet muodostavat suurimman ryhmän. Muita tuotteita ovat elektroniikkaa, huonekalut, korut ja kosmetiikka. KUVIO 22

* alkoholi * alumiinituotteet * arkut * asekaapit * aurinkopaneelit * ekotuotteet * **elektroniikka**
 * **elintarvikkeet** * elokuvat * hautakivet * **huonekalut** * ilmastointilaitteet
 * juoma * jäädytyslaitteet * kalusteet * kamppailuvarusteet * kamppailuvälineet * kartonkituotteet
 * kasvit * kattilalaitos * **keittiöt** * kellot * kemikaalit * keramiikka * kodinkoneet * koiratarvik-
 keet * **korut** * **kosmetiikka** * kukat * kuormalavat * lahjat * laiturit * lasituotteet * lautapelit
 * **lauteet** * lemmikkitarvikkeet * lisäravinteet * **luontaistuotteet** * lvi-tarvikkeet * lämmityslait-
 teet * lämpökamerat * lämpökeskukset * lämpökeskus * lääkkeet * maakaasu * maatalouskoneet *
mainostuotteet * **makeiset** * **mehut** * metallituotteita * muovituotteet * **paperituotteet** *
 pelit * piilolinssit * polkupyörät * puupakkaukset * puutuotteet * **rakennustarvikkeet** * **ruoka**
 * **sisustus** * **taideteokset** * taimet * talopaketit * **tarvikkeet** * tekstiilit * terveyden-
 hoitotuotteet * terveydenhoitovälineet * **tulisijat** * **turkikset** * tv-sarjat * työkalut * ulkoporealtaat *
vaatetus * valaisimet * valokuvat * varaosat * veneet * venetarvikkeet * virvokkeet * öljypuomit

KUVIO 22 Millaisia tuotteita yritykset tarjoavat asiakkailleen

(eniten esiintyvät tuotteet suurempana tekstinä)

Monet yritykset tarjoavat tuotteiden lisäksi oheispalveluja kuten asennuksia, huolto-, logistiikka- ja kuljetuspalveluja. Palveluista nousi keskeiseksi suunnittelu-, koulutus- ja konsultointipalvelut. Samoin terveydenhoito ja kauneudenhoitopalvelut ovat hyvin edustettuina. Muita palveluita ovat rakentaminen ja siihen liittyvät sähkö- ja LVI-asennukset. Yrityksille tarjotaan taloushallinnon palvelujen lisäksi markkinointi- ja copywriterpalveluja sekä lakipalveluita. KUVIO 23

- alihankinta • asennukset • asiantuntijapalvelut • autonpesu • edustus • elokuvatuotanto • elämyspalvelut • graafinen • hautauspalvelu • henkilöstönvuokraus • huolto • kaverukset • kauneushoito • kiinteistönhoito • kiinteistövälitys • kokouspalvelut • koneurakointi • konsultointi • korjaukset • koulutus • kukkiensidonta • käännöspalvelut • laitevuokraus • lakiasianpalvelu • lastenhoito • liikunta • logistiikka • luontaishoidot • markkinointi • multimediapalvelut • musiikkituotanto • pelaaminen • pukeutumispalvelu • rahoitus • rakentaminen • ravintolapalvelut • rekisteröinti • rekrytointi • remontit • riskienhallinta • sijoitus • sijoitus • suunnittelu • taloushallinto • tapahtumapalvelut • terveydenhoito • vakuutus • valmennus • valokuvaus • valvonta • viestintä • äänisuunnittelu • äänittäminen

KUVIO 23 Millaisia palveluja yritykset tarjoavat

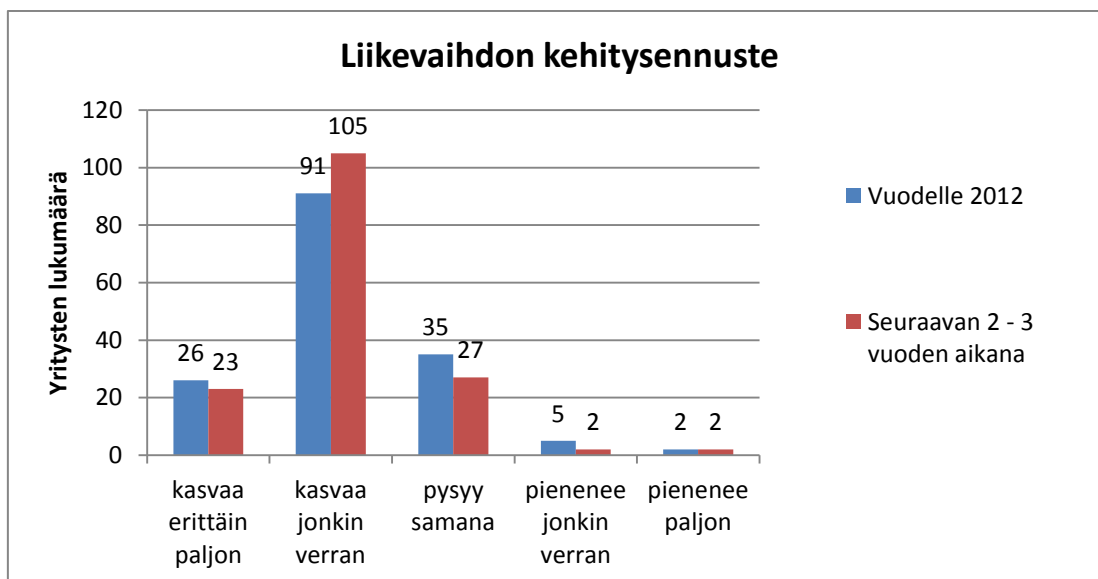
(eniten esiintyvät palvelut suurempana tekstinä, alihankinnan voidaan katsovan sijoittuvan eri palveluihin, vaikka se esiintyy sanapilvessä omana joukkona)

Ikäjakaumaltaan suurin osa vastaajista sijoittui 35 ja 55 välille. Vastaajista 62 % (98 henkilöä) oli miehiä ja 38 % (61 henkilöä) naisia. Suurin osa yrityksistä on syntynyt uusperustana. KUVIO 24

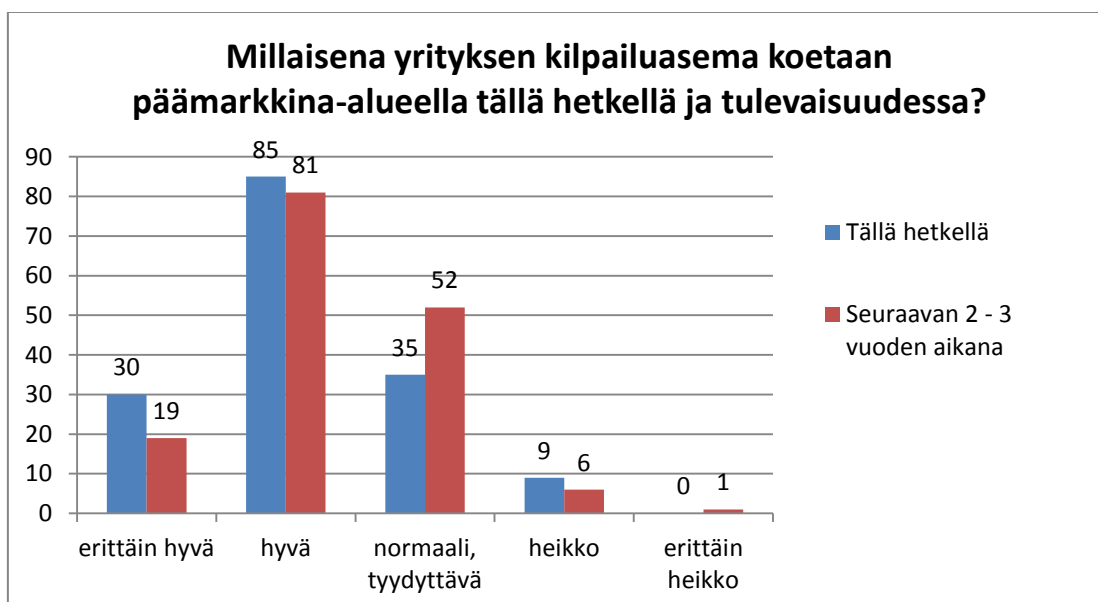
KUVIO 24 Yritysten syntytapa

Useimmat yrittäjät pitivät omien tuotteittensa ja palvelujensa kysyntää hyvänä ja uskoivat sekä kysynnän että liikevaihdon kasvavan ainakin jonkin verran seuraavien vuosien aikana. KUVIO 25

KUVIO 25 Liikevaihdon kehityssennuste

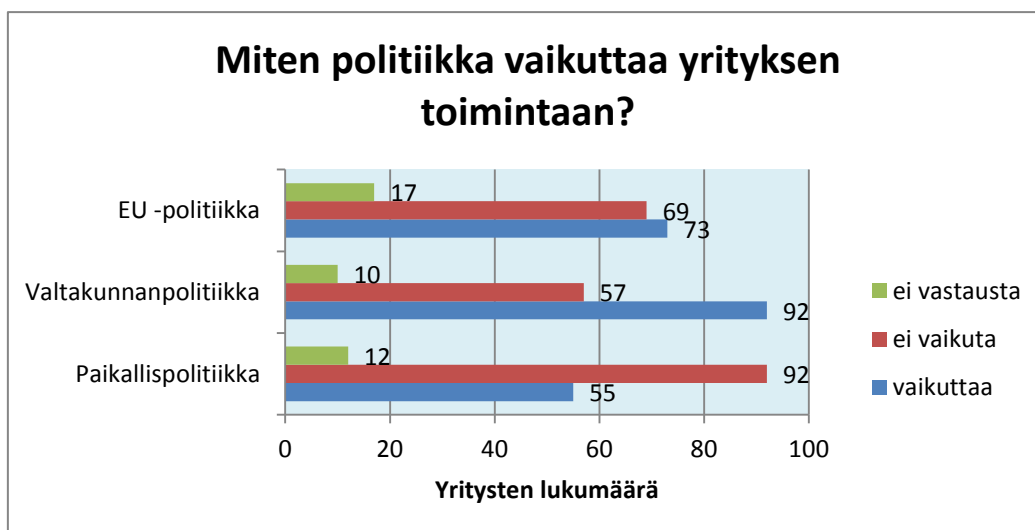
Omaa kilpailuasemaa pidettiin hyvänä, vaikka kilpailun odotettiin kiristyvän jonkin verran seuraavan 2 – 3 vuoden aikana (KUVIO 26). Pahimmat kilpailijat ovat samalta paikkakunnalta ja samalta alalta.

KUVIO 26 Kilpailuaseman kehittyminen päämarkkina-alueella

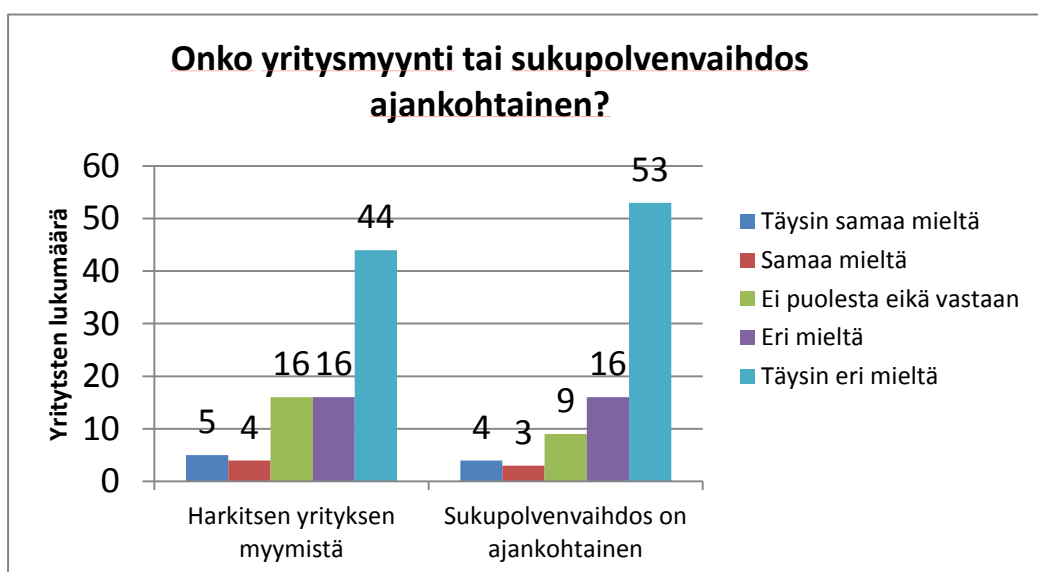
Yrittäjät nostivat palvelun, joustavuuden ja tuotteet kaikkein vahvimiksi kilpailueduikseen. Muita kilpailuetuja ovat oma osaaminen, ammattitaito ja kokemus sekä hyvä henkilökunta. Nopeat ja varmat toimitukset, laatu ja hintalaatu-suhde, yrityksen sijainti, maine ja paikallistuntemus mainittiin myös kilpailueduiksi.

Valtakunnan politiikan koettiin vaikuttavan eniten yritysten toimintaan. Paikallispolitiikka vaikuttaa lähinnä verojen ja kaavoituksen muodossa ja EU -politiikka lainsäädännön kautta. KUVIO 27

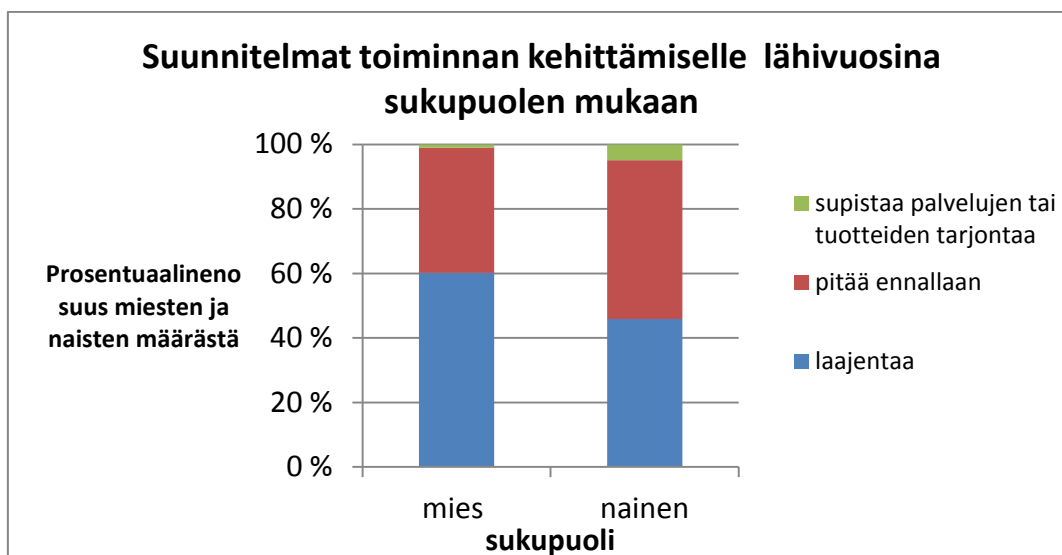
KUVIO 27 Poliitiikan vaikutus yrityksen toimintaa

Suurin osa yrittäjistä arveli, että yrittäjäksi ryhtyminen on helppoa ja että yhteiskunta tarjoaa riittävästi apua ja palveluita. Yrityksen koon kasvattaminen tuntui useimmista vaikealta samoin kuin työnantajana ja johtajana toimiminen koettiin haastavaksi. 9 yrittäjää harkitsi yrityksen myymistä ja 7 yrittäjää mainitsi, että sukupolvenvaihdos on ajankohtaista KUVIO 28.

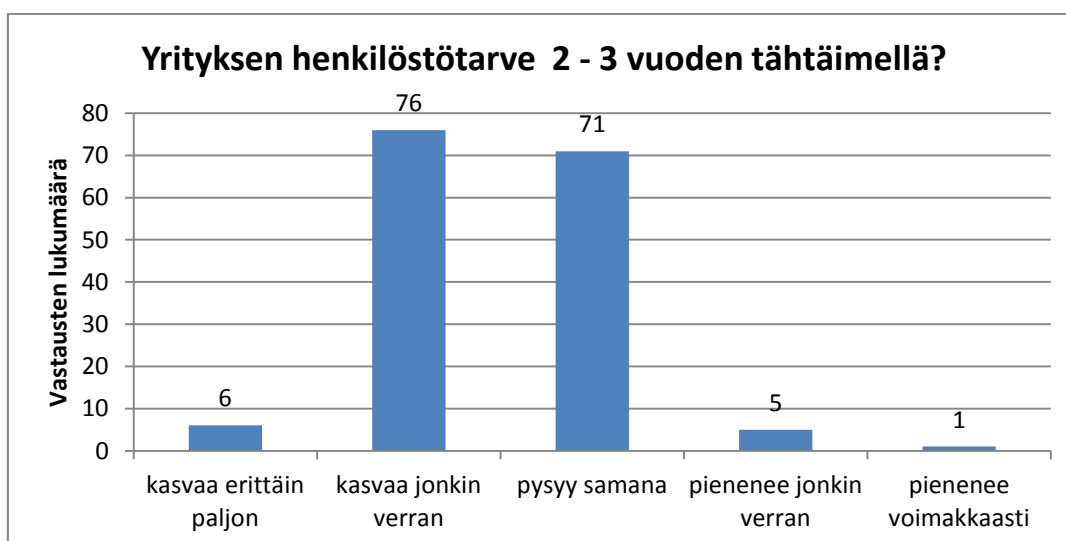
KUVIO 28 Yritysmyyntin tai sukupolvenvaihdon ajankohtaisuus yrityksissä

Miesten ja naisten välillä havaittiin eroja asenteessa yrittäjyyteen, toiminnan kehittämiseen ja yrityskoon kasvattamiseen. Miehet olivat halukkaampia kasvattamaan omaa liiketoimintaa (KUVIO 29). Toisaalta naiset eivät pitäneet liiketoiminnassa epäonnistumisesta yhtä vakavana asiana kuin miehet.

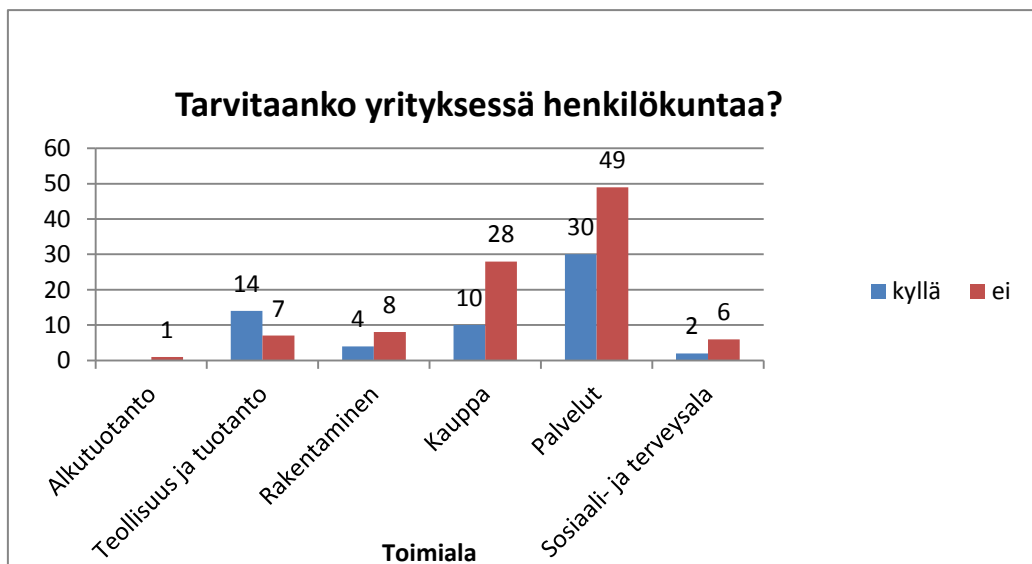
KUVIO 29 Suunnitelmat toiminnan kehittämiseksi lähitulevaisuudessa sukupuolen mukaan

Yli puolet yrittäjistä oli sitä mieltä, että pätevän työvoiman puute haittaa yrityksen kasvua. Yli puolet (51,6 % yrityksistä) arvioi henkilöstötarpeen kasvavan ainakin jonkin verran lähivuosina (KUVIO 30).

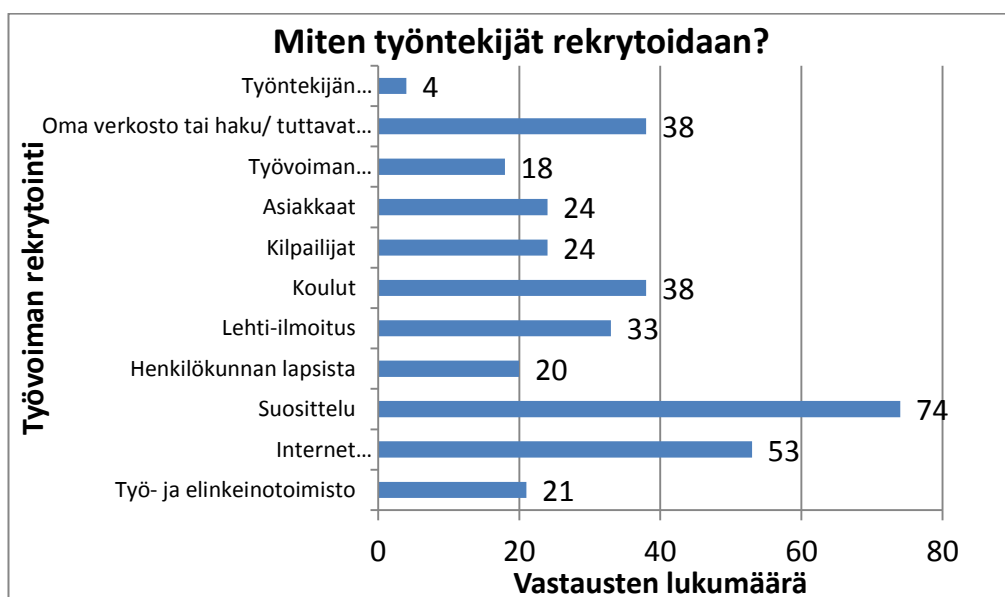
KUVIO 30 Yritysten henkilöstötarve 2 - 3 vuoden tähtämellä

Henkilöstötarve vaihteli toimialoittain. Teollisuus ja tuotanto tarvitsevat eniten työvoimaa (KUVIO 31). Kaupan alalla tarvitaan osa-aikaista työvoimaa. Vuokratyövoiman tarve suurinta on teollisuudessa ja rakennusalalla.

KUVIO 31 Yritysten henkilöstötarve toimialoittain

Uudet työntekijät rekrytoidaan ensisijaisesti suosittelujen perusteella. Toiseksi rekrytointi väyläksi nousi Internet ja kolmanneksi omat verkostot ja koulut. KUVIO 32

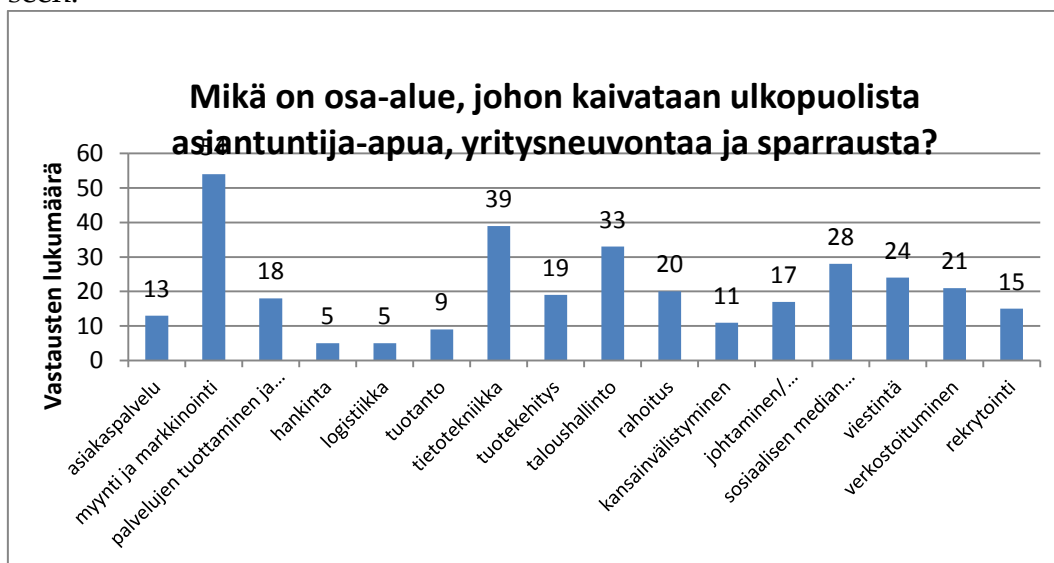
KUVIO 32 Työntekijöiden rekrytoiminen

Koulutusta haluttiin erityisesti myynnin ja markkinoinnin, tietotekniikan sekä palvelujen tuottamisen ja kehittämisen sekä asiakaspalvelun alueella. KUVIO 33

KUVIO 33 Henkilökunnan koulutustarve

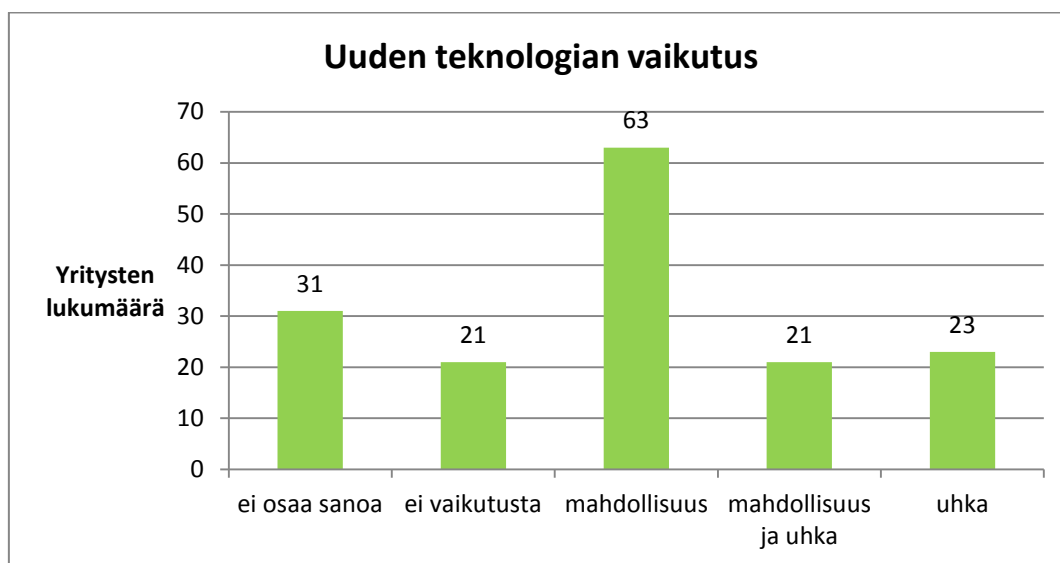
Asiantuntija-apua ja yritysneuvontaa kaivattiin erityisesti myynnin ja markkinoinnin, tietotekniikan ja taloushallinnon alueella. Lisäksi kaivattiin opastusta sosiaalisen median käyttöön. (KUVIO 34) Valmennusta ostettiin lähinnä konsulteilta, mutta kolmannes yrittäjistä oli sitä mieltä, että aika ei riitä valmennukseen.

KUVIO 34 Ulkopuolisen asiantuntija-avun ja yritysneuvonnan tarve

Uuden tekniikan kokee 39,6 % yrittäjistä (63 yrittäjää) mahdollisuutena ja vain pieni osa 14,5 % (23 yrittäjää) uhkana (KUVIO 35). Tekniikan tuomista mahdollisuuksista suurimpana nähtiin työn tehostuminen, tuotekehityksen ja kilpailukykyyn parantuminen, asiakaspalvelun parantuminen sekä markkinoiden laajentuminen ja uusien asiakkaiden saaminen

Suurimpina uuden tekniikan ongelmina nähtiin kalliit investoinnit, tietoturvallisuus, uusien ammattilaisten hankinta, hukkainvestoinnit ja huoltokustannukset. Omien tietojen ja taitojen ajan tasalla pysyminen koettiin myös ongelmaksi.

KUVIO 35 Uuden teknologian vaikutus yritystoimintaan

83 %:lla yrityksistä (132 yritystä) oli kotisivut ja 39,6 % yrityksistä (63 yritystä) myy jo tuotteita tai palveluita sähköisesti. Seitsemän yritystä suunnittelee sähköistä myyntiä. KUVIO 36

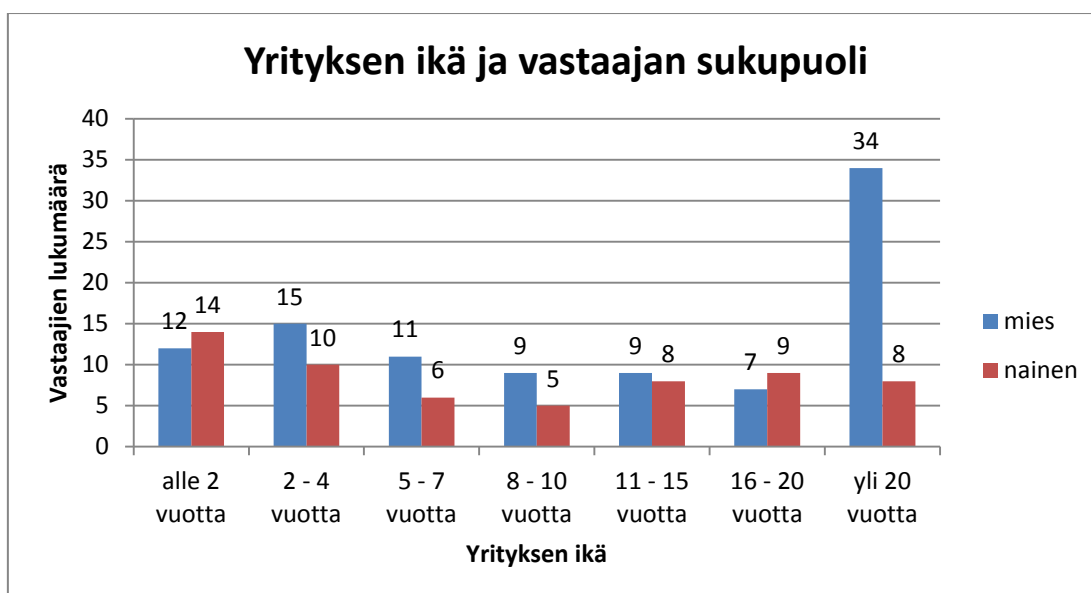

KUVIO 36 Tuotteiden ja palveluiden sähköinen myynti

Jopa 81,8 % (130 yritystä) mainitsi ottavansa ekologiset tekijät huomioon omassa yritystoiminnassaan. 44 yritystä mainitsi jätteiden lajittelun. Muita huomioitavia ekologisia tekijöitä omassa toiminnassa yritykset näkivät energiatehokkuuden, ongelmajätteen talteenoton sekä päästömääräysten noudattamisen.

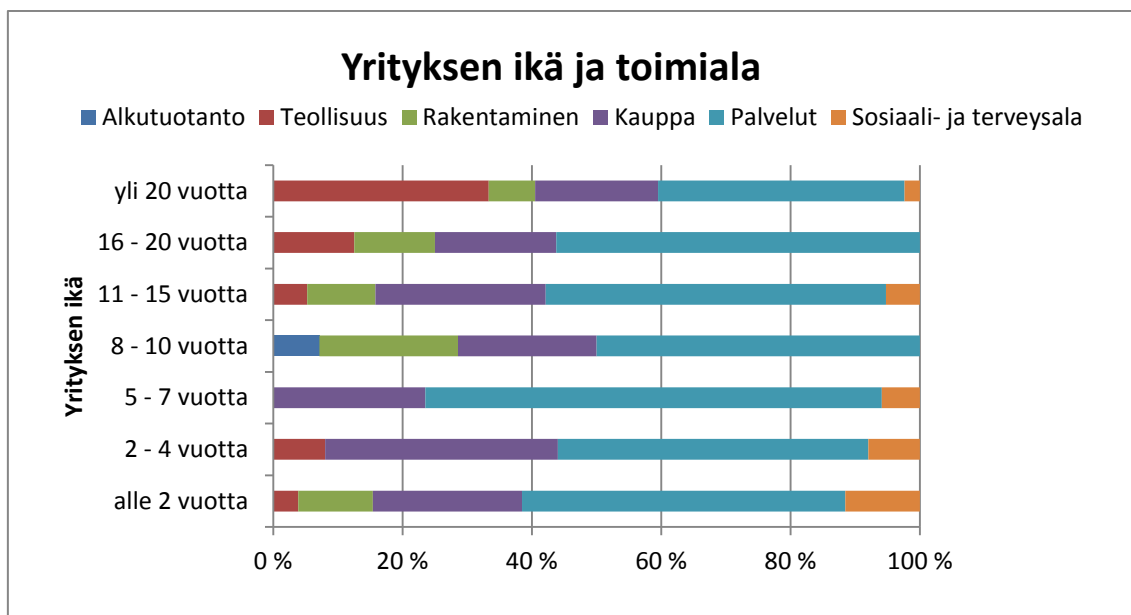
6.7 Tulokset suhteessa yrityksen elinkaariin

Vanhemmissa yrityksissä vastaaja/ omistaja oli useammin mies kuin uusissa yrityksissä. Sen sijaan naisten osuus oli suurempi alle 2 vuotta toimineissa yrityksissä. Sukupuolen osuutta nuorissa yrityksissä selittää toimialojen vertailu yrityksen ikään. Verrattaessa toimialaa ja sukupuolta, palvelusektorilla ja erityisesti sosiaali- ja terveysalalla työskentelee useammin nainen. KUVIO 37

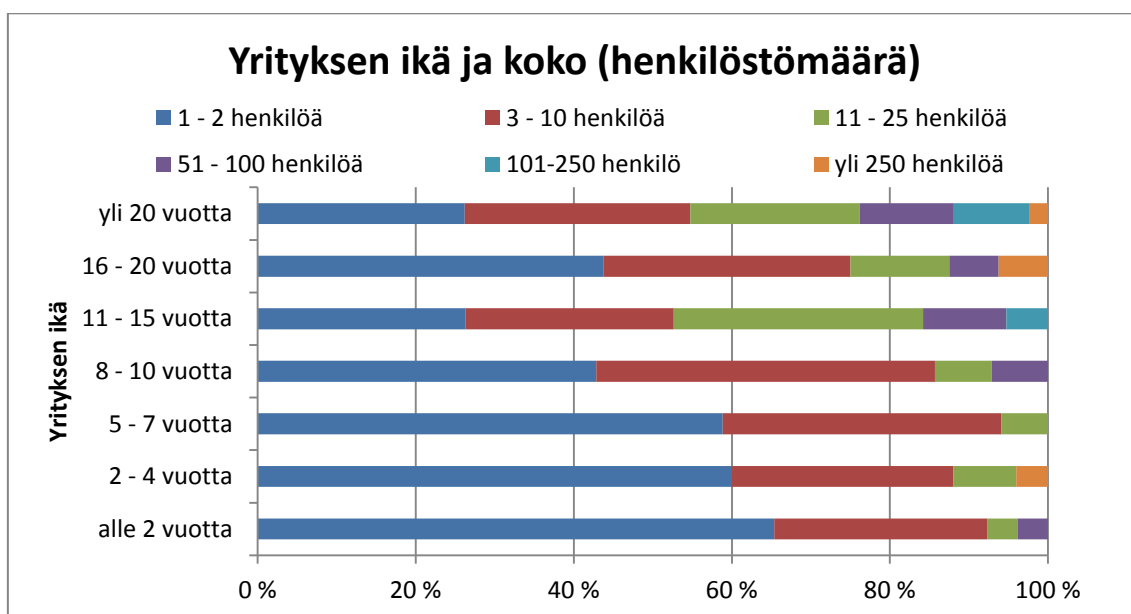
KUVIO 37 Vastanneiden osuus sukupuolen mukaan eri-ikäisissä yrityksissä

Palvelusektorin (sisältäen myös hyvinvointialan) ja sosiaali- ja terveysalan yritysten osuus on suurempi nuorissa ja tässä otoksessa myös 5 – 7 vanhoissa yrityksissä. KUVIO 38

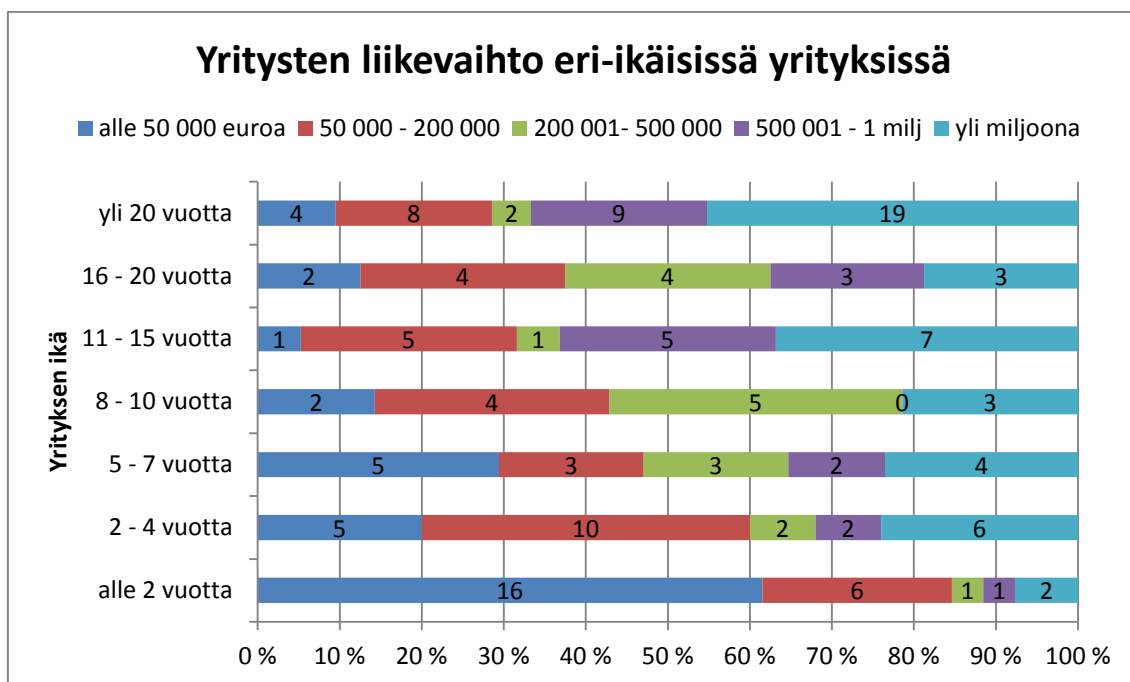
KUVIO 38 Yrityksen ikä ja toimiala

Yrityksen koon kasvaminen alkaa yrityksen elinkaaren keskivaiheessa. Yli 20 vuotta vanhoista yrityksistä enää vähän yli puolet on mikroyrityksiä kun uusista yrityksistä niiden osuus on yli 90 %. KUVIO 39

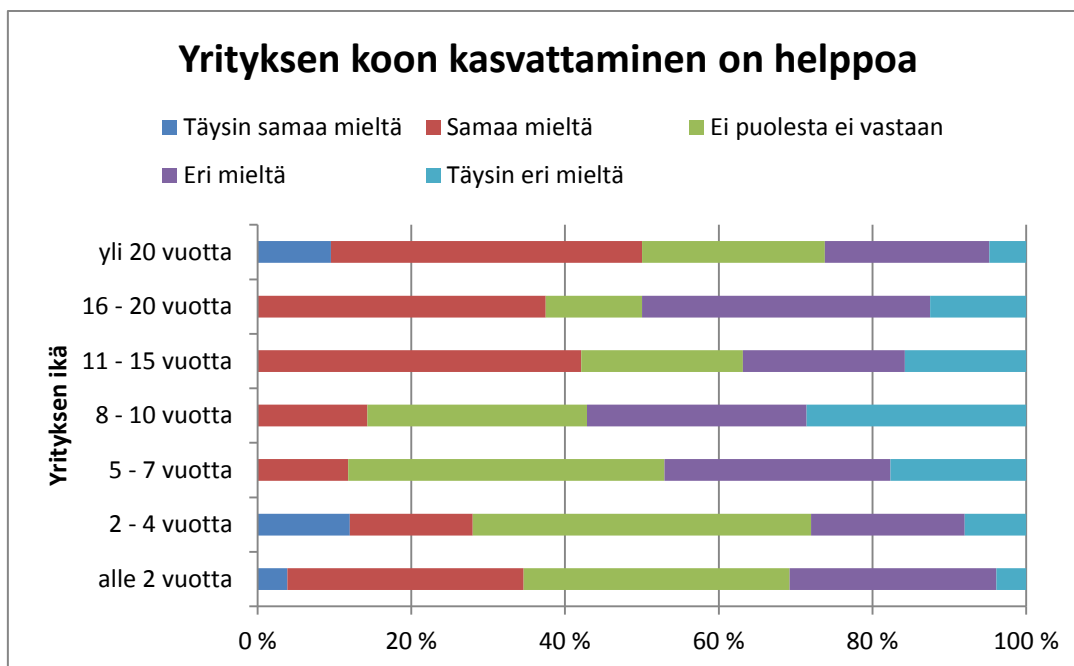
KUVIO 39 Yrityksen ikä ja koko

Yritysten liikevaihto kehittyi oletusten mukaan yrityksen iän mukaan. Liikevaihdon kehitys 5 - 15 vuotiaissa yrityksissä kaipaisi lisäselvitystä esim. toimi-aloittain, jne., koska oletus on, että tässä vaiheessa yritys tekee päätöksiä ja suunnitelmia yrityksen kasvusta. KUVIO 40

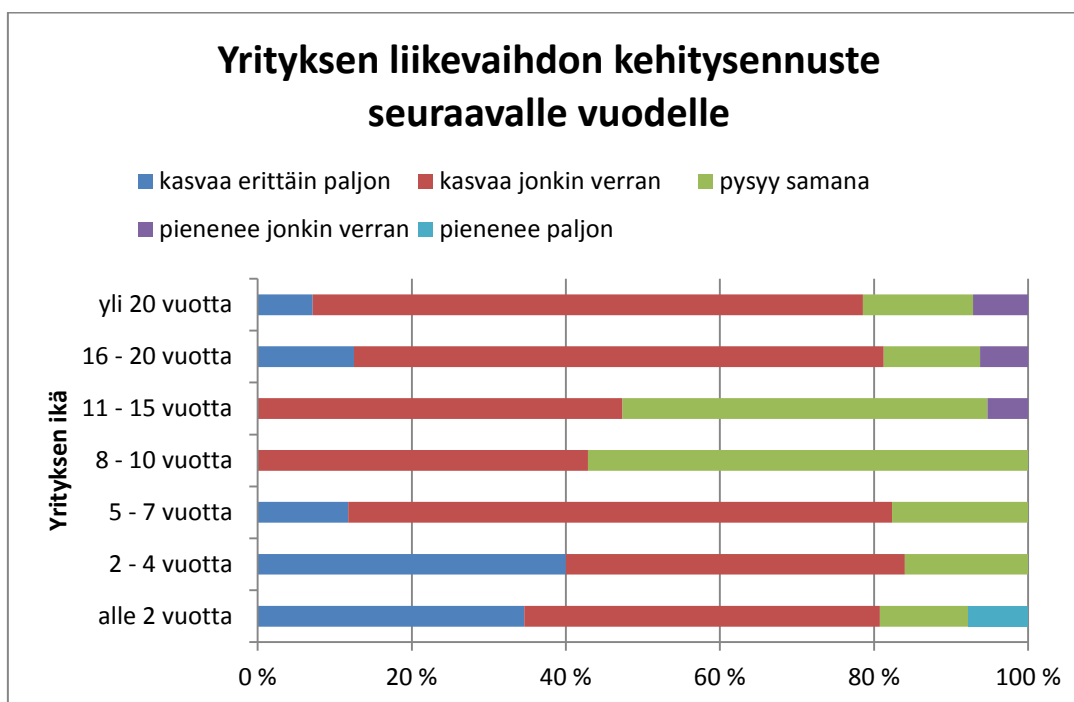
KUVIO 40 Yritysten liikevaihto eri-ikäisissä yrityksissä

Myös opiskelijoiden tutkimusprojektin tulosten perusteella yrityksen perustamisvaihe on voimakkaan kasvun aikaa, kun taas viidestä kymmeneen vuoteen yritykset näyttäisivät elävän stabiilimpaa vaihetta ilman suuria kasvupyrkimyksiä. Tässä tutkimuksessa yrityksen elinkaaren keskivaiheessa olevat yritykset kokevat yrityksen koon kasvattamisen ja yritystoiminnan keskimäärin muita haasteellisemmaksi. KUVIO 41

KUVIO 41 Mielipiteet yrityksen koon kasvattamisen helppoudesta

Yrityksen liikevaihdon ennustettiin kasvavan eniten nuorissa alle neljä vuotta vanhoissa sekä yli 16 vuotta vanhoissa yrityksissä. KUVIO 42

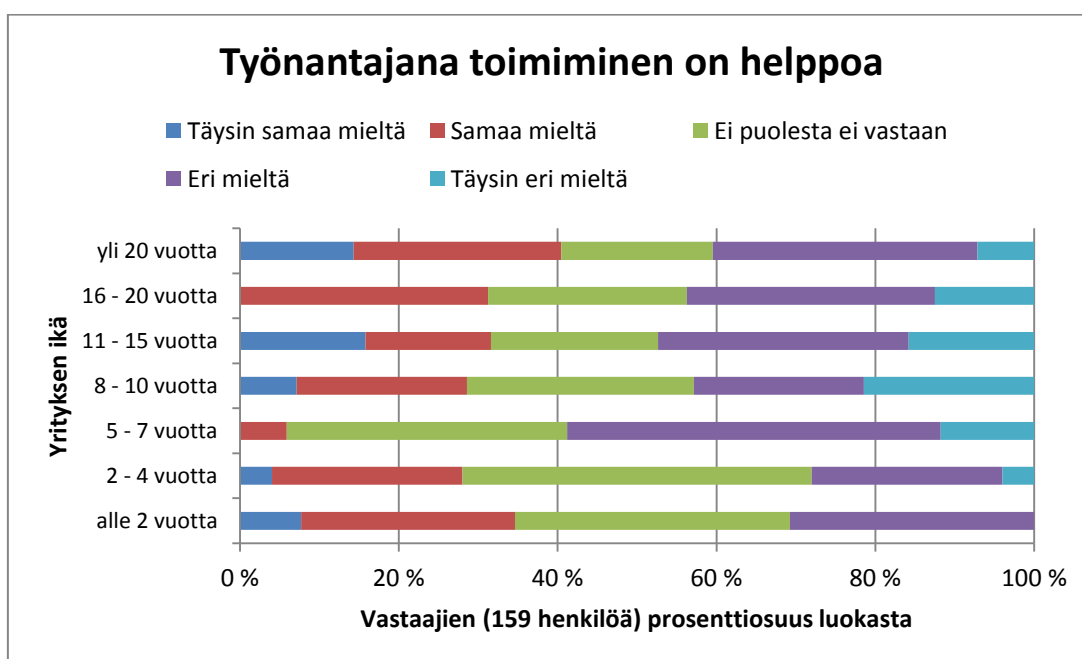
KUVIO 42 Yrityksen liikevaihdon kehitysennuste seuraavalle vuodelle

Odotukset liikevaihdon kehityksestä pitemmällä tähtäimellä muuttuvat hieman positiivisemmaksi kaiken ikäisissä yrityksissä. KUVIO 43

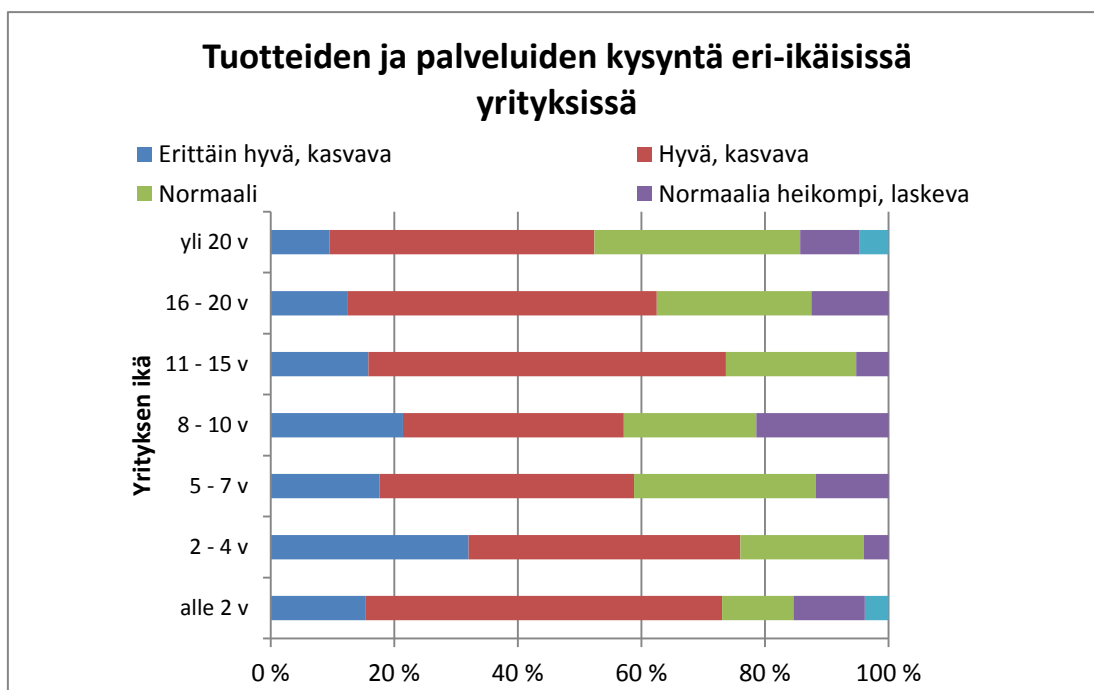
KUVIO 43 Yritysten arvio liikevaihdon kehityksestä seuraavien 2 - 3 vuoden aikana

Työntantajana toimiminen koettiin vaikeimmaksi 5 - 15 vuotta vanhoissa yrityksissä. KUVIO 44

KUVIO 44 Mielipiteet työnantajana toimimisesta

Tuotteiden ja palveluiden kysynnän kokivat nuoret yritykset enemmän kasvavaksi kuin keskivaiheen 5 – 10 vuotta vanhat yritykset. Tämän jälkeen kasvuodotukset tasaantuivat. KUVIO 45

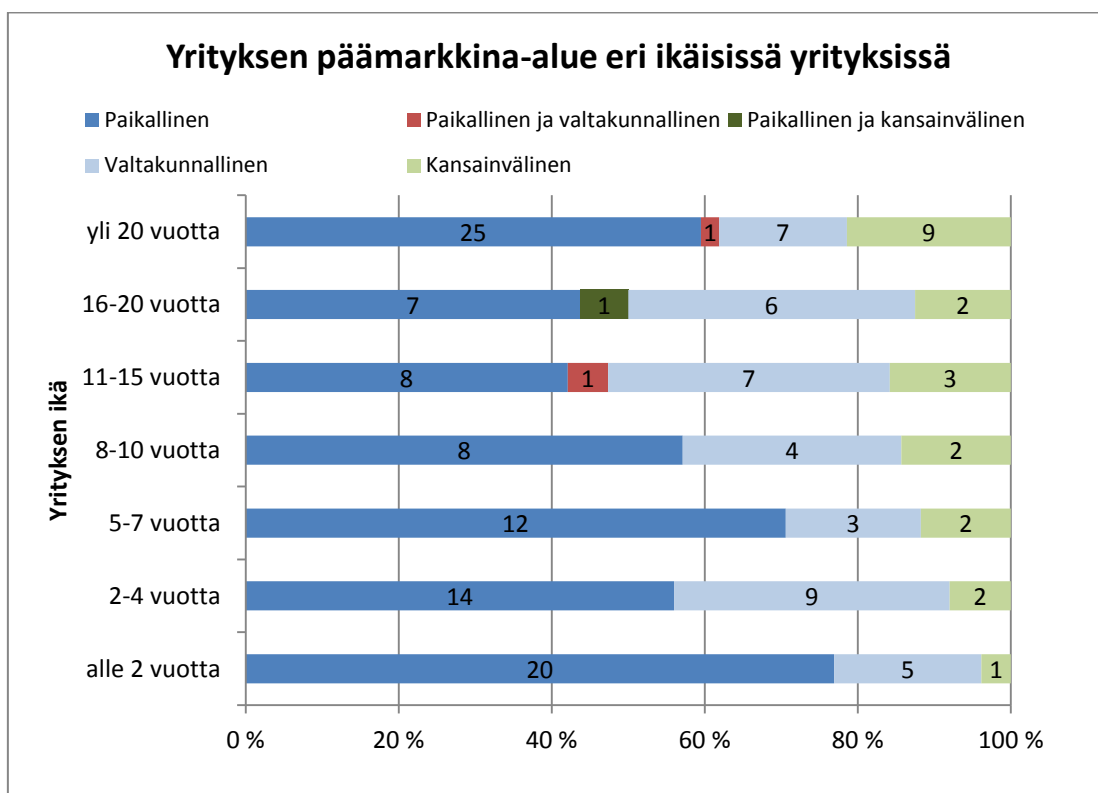
KUVIO 45 Tuotteiden ja palveluiden kysyntä eri-ikäisissä yrityksissä

Kysynnän kehittyminen lähivuosina pidettiin stabiilimpana 8 – 15 vuotta vanhoissa yrityksissä. KUVIO 46

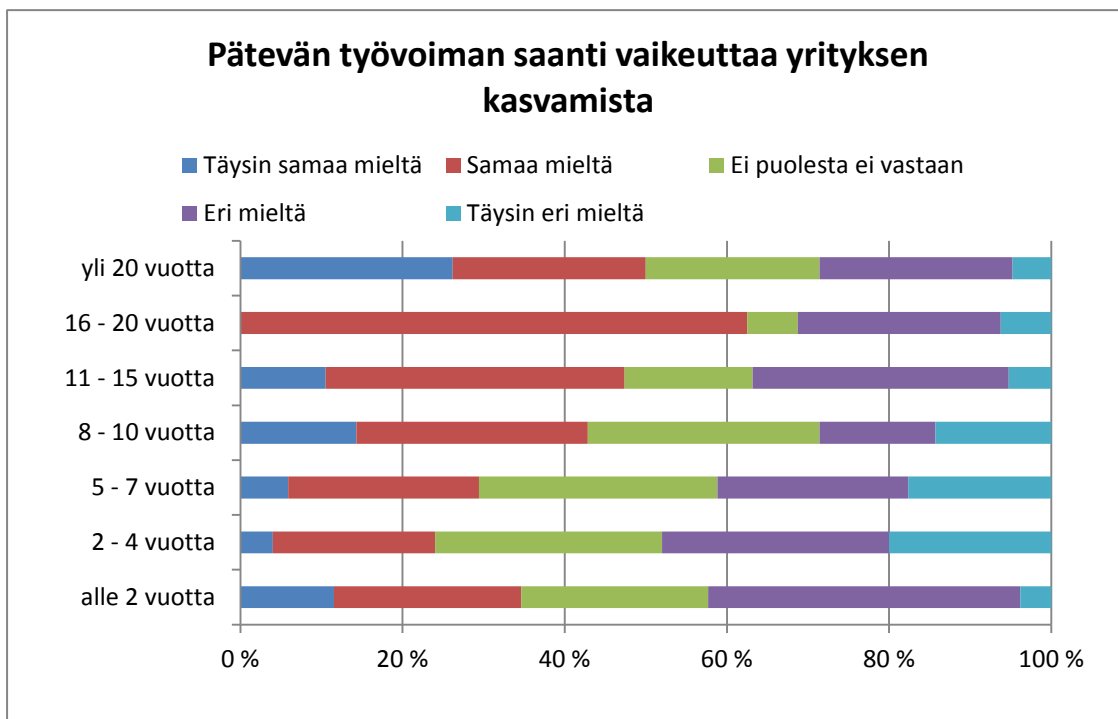
KUVIO 46 Kysynnän arvioitu kehitys

Markkina-aluetta haluttiin laajentaa eniten 2 – 4 vuotta vanhoissa yrityksissä. Päämarkkina-alue on nuorissa yrityksissä useammin paikallinen ja yritysten markkina-alueen laajeneminen tapahtuu todennäköisesti ensin valtakunnallisesti. Yritysten päämarkkina-alue oli kansainvälinen vain kahdessa alle neljä vuotta vanhassa yrityksissä kun taas yli 20 vuotta vanhoissa yrityksissä se oli jo yli 20 %:lla yrityksistä. KUVIO 47

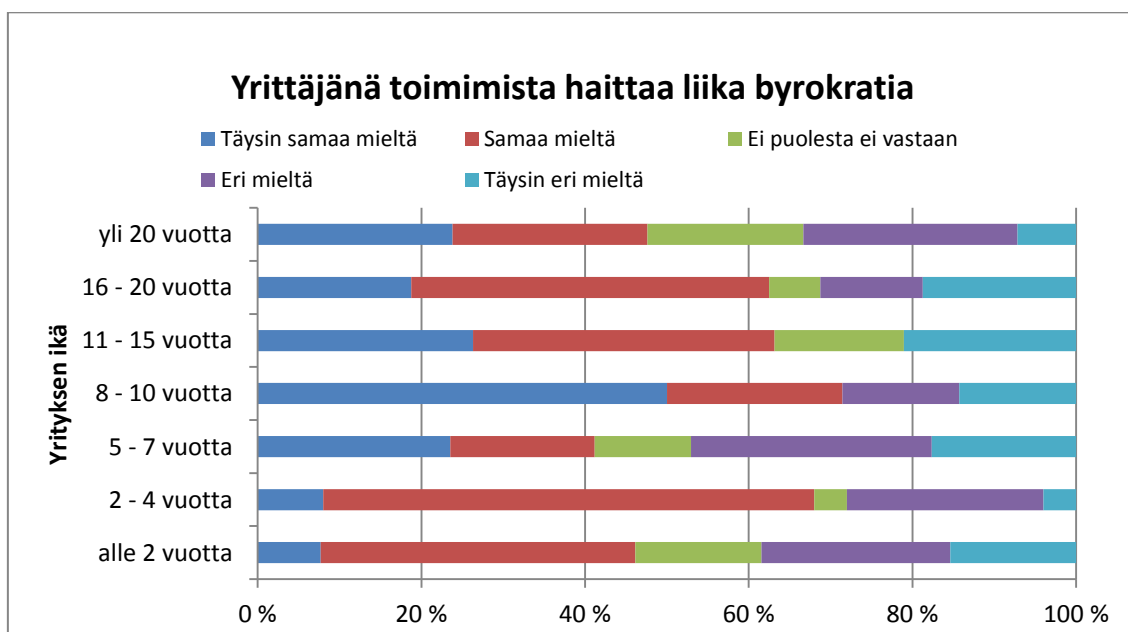
KUVIO 47 Yrityksen päämarkkina-alue eri-ikäisissä yrityksissä

Työvoiman saanti koettiin haastavimmaksi yrityksen kasvaessa ja yli 20 vuotta vanhoissa yrityksissä sen koettiin vaikeuttavan jopa yrityksen kasvupyrkimyksiä. KUVIO 48

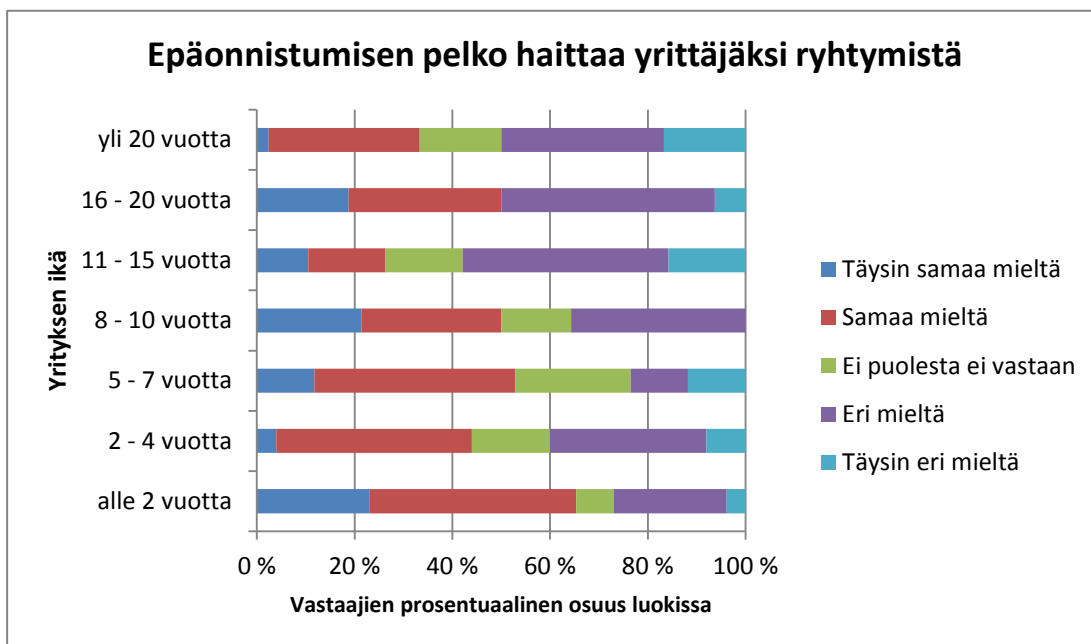
KUVIO 48 Mielipiteet pätevän työvoiman saannin vaikutuksesta yrityksen kasvuun

Byrokratian koettiin haittaavan yritystoimintaa kaiken ikäisissä yrityksissä, mutta erityisesti yrityksen elinkaaren keskivaiheen yrityksissä. KUVIO 49

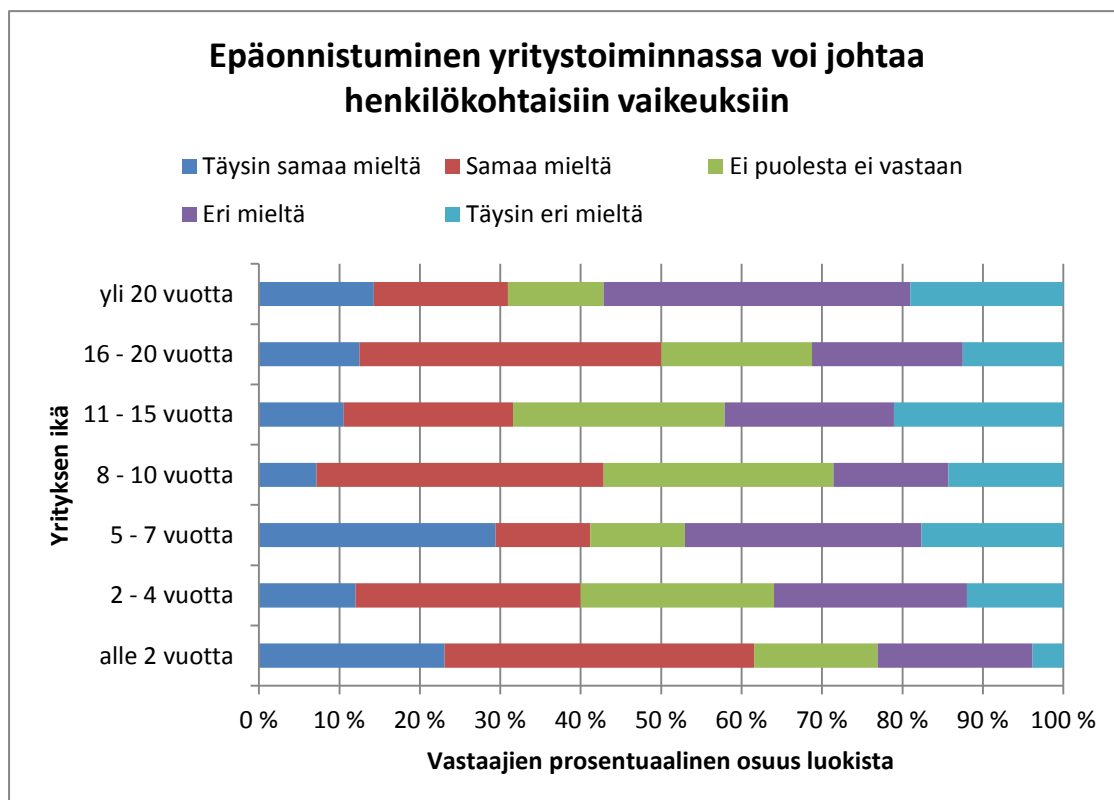
KUVIO 49 Mielipiteet byrokratian vaikutuksesta yritystoimintaan yrityksen elinkaaren eri vaiheissa

Kyselylomake teemoitettiin eri osa-alueisiin ja yksi keskeinen osa-alue on yrittäjyyttä koskevat mielipiteet. Yhteenvedotaulukossa mielipiteet yrittäjyydestä jakaantuivat tasaisesti sekä puolesta että vastaan eli hajonta oli suuri ja keskiarvo neutraali Likertin -viisiportaisella asteikolla. Mutta peilattaessa yrittäjien mielipiteitä eri-ikäisissä yrityksissä, tuloksissa oli huomattavissa eroja. Haastatellut henkilöt nuorissa yrityksissä kokivat eniten, että epäonnistumisen pelko estää yrittäjäksi ryhtymistä. KUVIO 50

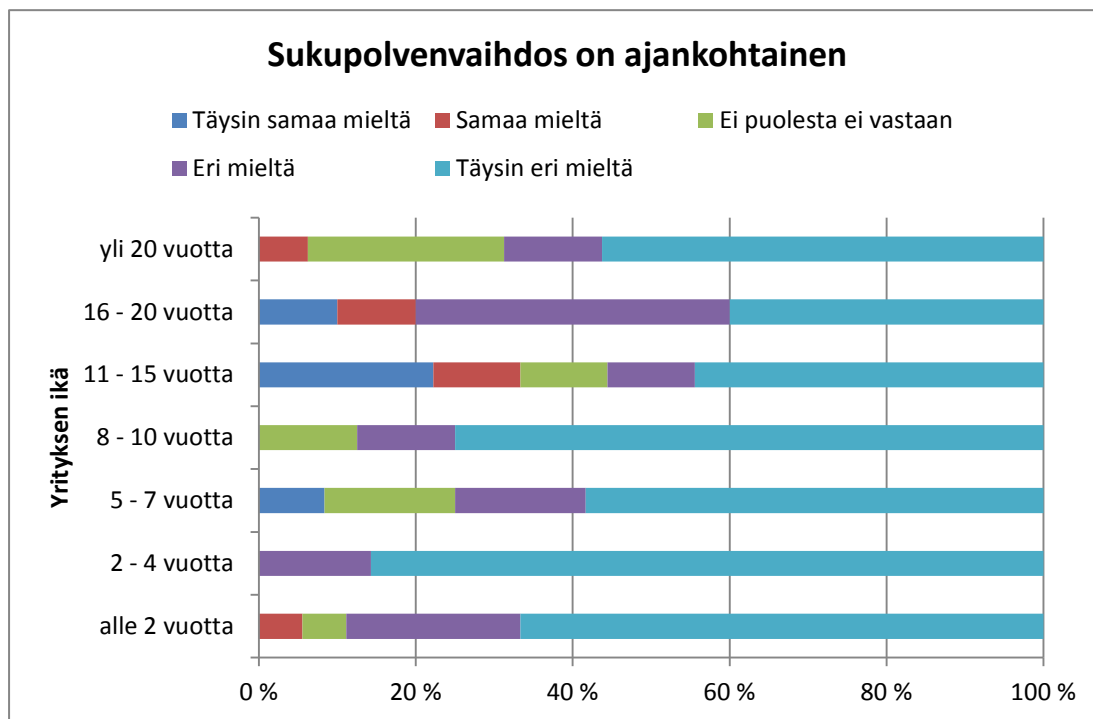
KUVIO 50 Mielipiteet yrittäjäksi ryhtymisestä eri-ikäisissä yrityksissä

Nuorista yrityksistä yli 60 % (16 yritystä) koki, että epäonnistuminen yritystoiminnassa voi johtaa henkilökohtaisiin vaikeuksiin. KUVIO 51

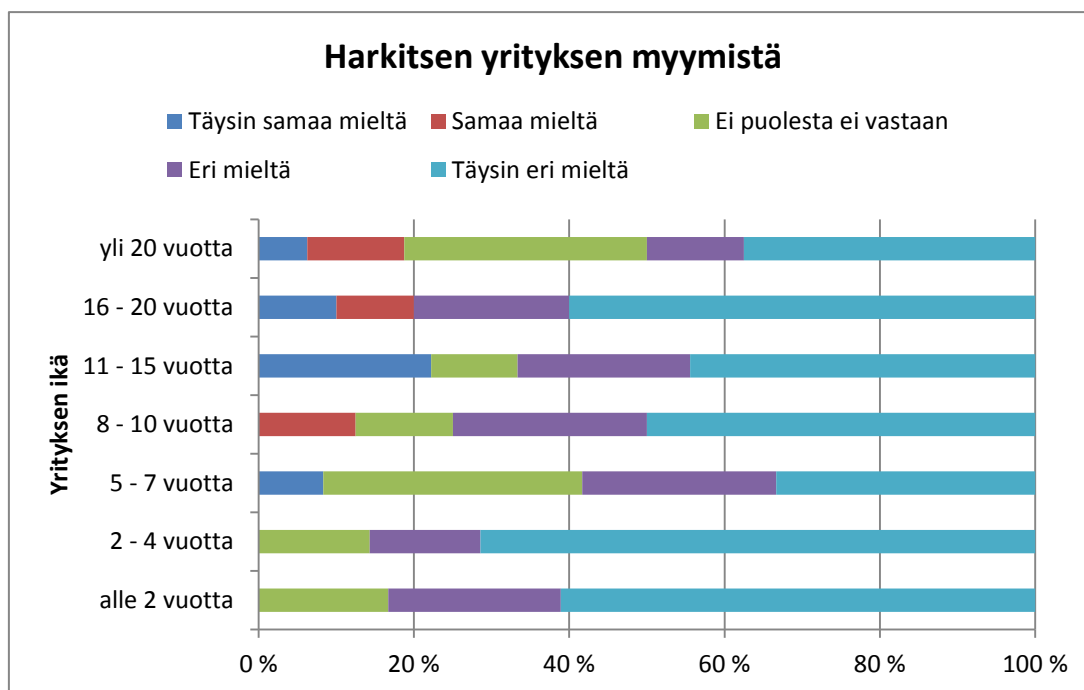
KUVIO 51 Mielipiteet yritystoiminnan epäonnistumisesta eri-ikäisissä yrityksissä

Sukupolvenvaihdos haastattelujen mukaan näyttäisi olevan ajankohtaisinta 11 – 20 vuotta vanhoissa yrityksissä. KUVIO 52

KUVIO 52 Sukupolvenvaihdoksen ajankohtaisuus eri-ikäisissä yrityksissä

Yrityksen myyntiä osa yrittäjistä näyttäisi alkavan miettiä jo 5 vuoden yrittämisen jälkeen. Eniten yrityksen myyntiä mietittiin 11 - 15 - vuotiaissa yrityksissä. KUVIO 53

KUVIO 53 Yrityksen myynnin harkitseminen eri-ikäisissä yrityksissä

Keväällä 2011 tutkimustulosten valmistuttua opiskelijat järjestivät yrittäjäseminaarin, johon he kutsuivat syksyllä 2010 haastatellut yrittäjät ja vetonaulaksi Suomen Yrittäjät ry:n puheenjohtajan. Lisäksi seminaarissa oli lukuisia rahoittajia esittelemässä rahoitusmahdollisuuksia yrittäjille. Yrittäjäseminaarissa opiskelijat esittelivät oman projektin tutkimustuloksia seminaarin osallistujille. Tilaisuus antoi mahdollisuuden verkostoitua ja neuvotella mahdollisista uusista kehittämishankkeista.

6.8 Yhteenveto opiskelijoiden tutkimusprojektista

6.8.1 Tutkimusprojektin hyöty opiskelijoille

Ammattikorkeakoulun tavoitteena on opiskelijoiden teoreettisen ajattelun ja osaamisen lisääminen yhdistettynä työelämään. Usein kuitenkin teoria jää irralliseksi käytännön työelämästä. Ensimmäisen lukuvuoden opiskelijoiden tutkimusprojektin tavoitteena on, että opiskelijat saisivat heti opiskelun alkuvaiheessa kontaktin yritys-elämän kanssa. Tutkimusprojektin avulla he jalkautuvat yrityksiin pohjustaen myöhempiä kehittämishankkeita. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelijat pystyvät peilaamaan yrityksistä saamaansa informaatiota teo-

riaopintoihin ja tekemään johtopäätöksiä omista havainnoistaan yrityksistä. Tutkimustulosten pohjalta voidaan laatia esim. työelämälähtöisiä ja ongelmanratkaisuun perustuvia tehtävänantoja, jolloin opiskelijat oppivat ymmärtämään koulutyöskentelyn lisäksi ympäröivää yhteiskuntaa ja työmarkkinoita. Yrityshaastattelut ja yrityksissä vierailu antavat myös realistisen kuvan yrittämisestä.

Suomen yrityskannan rakenne on samankaltainen kuin EU-maissa keskimäärin eli valtaosa yrityksistä on mikroyrityksiä (1 - 10 henkilöä). Keskiuuria ja suuria yrityksiä on suhteellisesti vähän. EU - maissa poikkeus on Alankomaissa, Irlannissa, Isossa-Britanniassa, Saksassa ja Tanskassa, joissa keskisuuren yritysten osuus on kaksinkertainen EU-keskitasoon verrattuna. (Laukkanen 2007, 21; Schliemann 2006)

Myös tässä tutkimuksessa pääpaino on ollut mikroyrittäjien tutkimisessa. Suuret yritykset on alun perin jätetty pois otoksesta.

Uudet opiskelijat jatkavat seuraavina lukuvuorin tutkimuksen tekemistä lukuvuonna 2012-2013. Jotta projekti saadaan jatkumaan mielekkäänä ja jotta opetus ja oppiminen kehittyvät, on projektityöskentelyyn saatava uusia elementtejä. Keväällä 2013 on ajatus integroida liiketoimintatiedon hallinnan (Business Intelligence) opetus tutkimusprojektiin.. Tällöin kyselylomake rakennetaan sähköiseen muotoon ja tiedot syötetään tiedonanalysointiohjelmaan, jolloin tulokset saadaan välittömästi opetuskäyttöön. Tällöin ympäröivää yritysympäristöä voidaan analysoida teoriaopetukseen integroituna ja opetukseen saadaan jo 1. lukuvuotena lisää ongelmalähtöisiä esimerkkejä ja tutkivan oppimisen mukaisia miksi kysymyksiä.

6.8.2 Tutkimusprojektin hyöty toimeksiantajalle, alueelle ja HAAGA-HELIALLE

Opiskelijoiden tutkimusprojektin ensisijainen tavoite on ollut kerätä tietoa paikallisista yrityksistä ja antaa opiskelijoille mahdollisuus tutustua oikeisiin yrityksiin. Ammattikorkeakouluopetuksen tulee tukea ammatillista kasvua, suorittaa soveltavaa tutkimusta sekä laatia ja toteuttaa kehittämishankkeita, tukea työelämää ja aluekehitystä ottaen toimintaympäristön elinkeinorakenne huomioon. Näin toimiessaan ammattikorkeakoulut toimivat yhteistyössä paikallisen elinkeinoelämän kanssa vähentäen kuilua koulun ja yritys-elämän välillä, verkostoituen elinkeinoelämän edustajien ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Opiskelijoiden tutkimusprojektin avulla sekä opettajat että opiskelijat pakotettiin heti verkostoitumaan tekemään yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa. Keskeisiä yhteistyökumppaneita tutkimusprojektissa ovat olleet toimeksiantajan roolissa julkiset toimijat kuten kaupungin kehitysyritys Posintra Oy sekä TE -toimisto. Yritykset ovat olleet mukana tässä vaiheessa haastattelun ominaisuudessa. Jonkin verran eri toimijat tekevät päällekkäistä työtä ja yhdistelemällä voimavaroja säästettäisiin jopa rahaa.

Kaiken kaikkiaan kun verrataan opiskelijoiden tutkimusprojektin tuloksia mm. Pk-yritysbarometrin 2007 ja 2011 tuloksiin, ne ovat samansuuntaisia. Tulokset yrityksen elinkaarimalliin verrattuna jättävät eniten kysymyksiä. Eriikäisissä yrityksissä 5 – 15 -vuotiaiden yritysten profiili poikkeaa muista yrityksistä. Tässä vaiheessa yrityskoko yleensä kasvaa ja siirrytään mahdollisesti kansainvälisille markkinoille. Suurin osa haastatelluista yrityksistä ei kuitenkaan tavoitellut pääsyä kansainvälisille markkinoille ja vain 15 % yrityksistä toimi kansainvälisillä markkinoilla.

Kansainvälistyminen on yksi oleellinen tekijä, kun puhutaan kasvuyrittäjyydestä ja sen tärkeydestä Suomelle ja kansantalouden toiminnalle. Jatkotutkimusta olisi kiinnostavaa jatkaa esim. syvähaastatteluin, miksi juuri yrityksen elinkaaren keskivaiheessa toimivat yrittäjät kokevat yritystoiminnan haasteelliseksi.

Jotta saadaan syvällisempää tietoa yritysten kasvumahdollisuuksista, yrittäjien vastauksia voitaisiin purkaa enemmän auki esim. Laukkasen (2007, 40) esittämällä kysymyksillä:

1. Mihin kasvulla tähdätään?
2. Millä tavoin yrityksen kasvu voisi olla toteutettavissa?
3. Pystyykö tämä yrittäjä/ tiimi toteuttamaan kasvun?

Omien *motiivien* ja *arvojen* kirkastaminen on lähtökohta omille kasvutavoitteille. Harva yrittäjä suuntautuu pelkästään vaurastumiseen. Usein halutaan rakentaa jotain merkittävää ja pysyvää. Lisäksi yrityksen kasvuun tähtäävät liiketoiminnalliset edellytykset riippuvat sen tuotepohjasta ja liiketoimintamallista. Enemmistön mikro- ja pk - yritysten toiminta pohjautuu lähialueen kuluttajia ja yrityksiä palvelemaan toimintaan. Kasvun ehto on silloin lähialueriippuvuuden katkaiseminen. (Laukkanen 2007, 42)

Niin kuin aikaisemmin tuloksissa todettiin, opiskelijoiden tutkimusprojektin haastatellut yritykset suurimmaksi osaksi toimivat paikallisilla markkinoilla.

Oleellista mikroyrittäjien toiminnassa on myös verkostoituminen. Vuoden 2011 syksyn kyselylomakkeessa tiedusteltiin yritysten verkostoitumista. Opiskelijoiden yritystutkimuksessa yrittäjät hakivat verkostoitumisen kautta eniten kustannussäästöjä jakamalla esim. markkinointikuluja. Sukupolvenvaihdos on myös ajankohtainen aihe, jonka tutkimisesta voisi kehittää sekä nyt olemassa olevien sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa yhteistyöprojekteja. Esim. yksi mahdollisuus oli kartoittaa mahdolliset sukupolvenvaihdosta suunniteltavat yritykset. Lisäksi 70 % yrityksistä halusi parantaa omaa yrityskuvaansa, mikä on oleellinen osa esim. markkinointiprojekteja suunniteltaessa. Suuri osa yrityksistä halusi tietoa myös eri medioiden käyttömahdollisuuksista omassa markkinoinnissa.

6.9 MUUT LUKUKAUSIPROJEKTIT

6.9.1 Omaksumisen taso - markkinointisuunnitelmat

Ensimmäisen vuoden opiskelijat jatkavat kevätlukukaudella opintojaan markkinoinnin projektilla. Yritystutkimukseen osallistuneista yrityksistä ha- lukkaita yrityksiä voidaan käyttää kevään kehittämisprojektin toimeksiantajina. Tutkimusprojektin tulokset antavat tietoa mm. asiakkuudesta ja sen hoidosta sekä yritysten markkinointiin liittyvistä kehittämistarpeista. Markkinointiprojektin tavoitteena on tuottaa jokaiselle toimeksiantajayritykselle ainakin kaksi kilpailevaa markkinointisuunnitelmaa, joiden toteuttamiskelpoisuuden yrityksen edustaja arvioi. Yritys voi valita vain yhden suunnitelman tai ottaa osia kai- kista ehdotuksista tai jättää kaikki suunnitelmat toteuttamatta.

Kevään 2011 ja 2012 markkinointiprojektit toteutettiin kuudelle yritykselle/ lukukausi arvotuin viiden hengen suuruisin tiimein. Opintojakso toteutet- tiin kilpailuluonteisena niin, että kaksi tiimiä teki samalle yritykselle suunni- telmat. Kilpailuluonne lisäsi ryhtiä työskentelyyn ja takasi jokaiselle yritykselle hyvän lopputuloksen. Lisäksi kilpailuluonne sopi työskentelyyn, koska projek- tissa on tarkoitus ideoida ja innovoida. Ohjaavien opettajien yhteistyö tiimissä oli erittäin tiivistä läpi projektin. Tämä mahdollisti saumattoman yhtenäisen viestinnän opiskelijoille, laadukkaita projektipäiviä ja ohjauskeskusteluita. Li- säksi tiimityöskentely simuloi aitoa yrityselämän tilannetta, jossa ei ole oppiai- neita vaan eri alan asiantuntijoita. Erityispiirre oli se, että keväällä 2012 markki- nointiprojekti kohdistuivat kuuteen luovan alan yritykseen.

6.9.2 Soveltamisen taso - ammattiopinnot toisena lukuvuotena

Liiketalouden opetussuunnitelman mukaisesti opiskelijat valitsevat en- simmäisen lukuvuotensa jälkeen joko kansainvälisen markkinoinnin tai talous- hallinnon erikoistumisopinnot.

6.9.2.1 Taloushallinnon projektit

Taloushallinnon opiskelijat osallistuvat toisen opiskeluvuoden syysluku- kaudella projektiin, jossa integroidaan projektityöskentelyyn kustannuslasken- ta, hinnoittelu, toiminnanohjaus ja logistiikka.

Hanke lähtee liikkeelle toimeksiantajien toiminnan nykykartoituksesta se- kä prosessien kuvauksesta. Tämän jälkeen opiskelijat selvittävät toimeksianta- jan tarpeet toimintansa kehittämiselle mahdollisimman tarkasti ja pyrkivät luomaan käytännönläheisen ratkaisun mahdollisiin puutteisiin tai ongelmakoh- tiin. Puute tai ongelma voi olla esimerkiksi kustannuslaskennan vanhentumi- nen tai sen puuttuminen, prosessien monimutkaisuus, toiminnanohjausjärjes- telmän puute tai sen käytön vajavaisuus tai muu vastaava.

Syyslukukaudella 2011 toimeksiantajana oli paikallinen tilitoimisto ja sen asiakkaina olevat mikroyritykset. Kevätlukukaudella 2012 toisen vuoden opiskelijat jatkoivat yhteistyötä pk-yritysten parissa ja paneutuivat lähinnä verotuksen ja rahoituksen kysymyksiin. Keväällä 2012 opiskelijat järjestävät myös verotus- ja sijoitusseminaarin, johon osallistuu pankkeja ja verohallinnon edustajia. Tilaisuutta tarjotaan sekä yrityksille että yksityishenkilöille.

6.9.2.2 Kansainvälistymissuunnitelmat

Toisen lukuvuoden syksyllä kansainvälisen markkinoinnin opiskelijat laativat yhteistyöyrityksille kansainväliset markkina-analyysit ja selvitykset yritysten kansainvälistymismahdollisuuksista. Kansainvälistymissuunnitelmien tavoitteena on tuottaa yrityksille relevanttia tietoa potentiaalisista kohdemarkkinoista ja tehdä selvitys kunkin yrityksen mahdollisista kansainvälistymisen muodoista.

Kansainvälisen kaupan opiskelijat osallistuvat koko toisen lukuvuoden kestävään projektiin, jossa toimeksiantajat ovat paikallisia kansainvälistyviä pk-yrityksiä. Toisen lukuvuoden keväällä tehdään yrityksille selvitys vienti- tai tuontitoiminnan vaatimista toimenpiteistä. Hankkeisiin voi liittyä yritysten tarpeiden mukaisesti myös kansainväliseen markkinointiin kuuluvia tehtäviä. Kolmas lukuvuosi toteutetaan ensimmäisen kerran projektimuotoisena lukuvuonna 2012 - 2013.

7 TOIMINTATUTKIMUKSEN ARVIOINTIA

7.1 Opetussuunnitelman käyttöönoton ja toteutuksen arviointia

Opetussuunnitelman käyttöönoton kuvaus on tyypillinen esimerkki muutosprosessia kuvaavasta toimintatutkimuksesta. Niin kuin aikaisemmin todettiin, kyse on toimintatutkimuksesta, jossa tutkija on itse osallistunut toimintojen kehittämiseen. Tällöin prosessissa vuorottelevat suunnittelu, toiminta, havainnointi ja arviointi. Kehitystyö on tapahtunut opettajatiimissä syklimäisesti. Koska opetussuunnitelman rakentaminen on tapahtunut syklimäisesti yksi lukuvuosi kerrallaan, voidaan myös uutta opetussuunnitelmaa pitää kehittämishankkeen tuotoksena. Opetussuunnitelman käyttöönoton myötä on haluttu muutosta opettajien ja opiskelijoiden toimintatavoissa sekä opiskelijoiden oppimistuloksissa.

Muutosprosessi on aina haastava prosessi organisaatioille. Engeström (2004) näkee muutosprosessin mieluummin uuden oppimisena kuin sopeutumisena. Tässä tutkimuksessa ei ole haastateltu esim. opettajia ja näin ollen jää jatkotutkimuksen varaan kuinka moni opettaja kokee olleensa muutosprosessissa oppijana ja kuinka moni vain muutokseen sopeutujana. Toisaalta voidaan olettaa, että ainakin suurin osa opettajista on joutunut antamaan oman panoksensa toteuttaessaan uutta opetussuunnitelmaa.

Opetussuunnitelma antaa raamit työskentelylle, tutkivan oppimisen lähestymistapa antaa menetelmän oppimiseen ja projekti toimii välineenä tavoitteen saavuttamiseksi. Uuden opetussuunnitelman toteutuksessa toteutuu tutkiva ja kehittävä lähestymistapa eri tasoilla eri lukukausina.

Niin kuin aikaisemmin todettiin verkostoissa tapahtuu eri tasoilla oppimista. Toiviaisen (2003) mukaan oppimista tapahtuu neljällä eri tasolla: projekti-, kumppanuus-, tuotanto- ja työntekijätasolla. Lisäksi Spelts (2007, 22-23) on hahmotellut ammattikorkeakoulun tarpeisiin soveltuvan mallin, jossa edetään verkosto tasolta työntekijätasolle. Oppimisen laajuuden ratkaisee se, kuinka eri tasot kommunikoivat keskenään. Oppimishaasteet kirjataan verkostotasolle. Tavoitteena on luoda uudenlainen toimintamalli tutkimusta, koulutusta, tutkimusta ja työtä yhteen kytkevistä ammattikorkeakoulupedagogiikasta.

Verkostotasolla tuetaan opettajia työelämähankkeissa ja niiden käynnistämisessä. Projektitaso kuvaa yhteistyöverkoston rakentamista koulujen ja työpaikkojen välille. Kumppanuutta on määritelty toimijoiden, organisaatioiden ja henkilöiden uudenlaisen yhteistyön kautta. Tuotantotasolla operoidaan yhteistyössä työpaikkojen kehittämishankkeiden kanssa, joissa pyritään esim. työntekijöiden työtoimintojen kehittämiseen. KUVIO 6 ja 54

Porvoon liiketalousohjelmassa 1. lukuvuosi alkaa tutkimusprojektilla, jossa opiskelijat tutustuvat Itä-Uudenmaan yrityksiin. He keräävät tietoa yrityksistä ja analysoivat tietoa. Näin käytännön tutkimustulokset ja esimerkit voidaan tuoda mukaan opiskeluun liiketoimintatiedonhallinnan työkaluiksi, joilla ana-

lysoidaan Itä-Uudenmaan yritysten toimintaa ja toimintaympäristöä. Lisäksi luodaan kontakteja paikallisiin yrityksiin ja opiskelijat pääsevät näkemään oikeita yrityksiä. Ensimmäisenä lukukautena toimitaan vielä projektitasolla. Toisen lukukauden aikana siirrytään kumppanuus- ja tuotantotasolle yhteisen kehittämiskohteen kautta, joka tällä hetkellä uudessa opetussuunnitelmassa on markkinointisuunnitelmien laatiminen paikallisille pk-yrityksille. Toisen lukuvouden aikana siirrytään jo kehittämään yritysten prosesseja pienien taloushallinnon- ja kansainvälistymisprojektien kautta. Kolmantena ja neljäntenä vuotena yhdistyvät kaikki nämä verkostoitumisen tasot vaativimpien projektien, työharjoittelun ja opinnäytetyön tekemisen avulla. KUVIO 54

Tasot ovat sijoiteltavissa myös ammatillisen kasvuprosessin kuvioon Porvoon liiketalousohjelmassa. KUVIO 13

TYÖNTEKIJÄ/ YRITYSTASO

Konkreettisten työtehtävien tai toiminnan kehittäminen

TUOTANTOTASO

Yhteisen kehittämiskohteen rakentaminen

KUMPPANUUSTASO:

Yhteistyömallin rakentaminen ja hankkeiden kehittäminen

PROJEKTITASO:

Yhteistyöverkostojen rakentaminen ammattikorkeakoulujen, yritysten ym. tahojen välille.

VERKOSTOTASO:

Tuottaa uudenlainen malli koulutusta, tutkimusta ja työtä yhteenkytkevästä ammattikorkeakoulupedagogiikasta.

Opettajien tukeminen työelämähankkeiden aloituksessa ja niiden käynnistämisessä.

KUVIO 54 Oppimisen tasot ammattikorkeakoulun luomissa verkostoissa mukailtu Speltin (2007, 23) mallista

7.2 Opiskelijoiden valmiuksien kehittyminen ja opetussuunnitelman oppimistavoitteiden saavuttaminen 1. lukuvuonna

Uudessa opetussuunnitelmassa on perinteisten ammattikompetenssien lisäksi haluttu lisätä opiskelijoiden metakompetensseja. Campus - opetussuunnitelmassa metakompetensseilla tarkoitetaan projektiosaamista, tutkimus- ja kehittämisaamista, valmennus- ja innovaatio-osaamista (KUVIO 9). Ammatti- ja metakompetenssit muodostavat yhdessä työelämässä tärkeitä pidettyjä yrittäjämäisiä valmiuksia. Valmiuksilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan ammattikompetenssien ja yleisten metakompetenssien kokonaisuutta (tiedot, taidot ja asenteet). Oppimistavoitteiden saavuttamisen välineeksi on otettu projektioppiminen ja työskentelytavaksi tutkiva ja kehittävä oppiminen.

Kun opetussuunnitelma on ollut käytössä kaksi lukuvuotta (lukuvuodet 2010 - 2011 ja 2011 - 2012) tehtiin yrityslähtöisessä opetussuunnitelmassa mukana olleille opiskelijoille syyskuussa 2012 kyselytutkimus. Kyselyssä pyydettiin opiskelijoita arvioimaan omien valmiuksien kehitymisestä ensimmäisenä lukuvuonna sekä tiedusteltiin kokemuksia projektioppimisesta ja opiskelusta uuden opetussuunnitelman mukaan. Kysely toteutettiin Webropol - ohjelmalla survey - kyselynä (LIITE 2) ja se lähetettiin kaikille 2010 - 2012 lukuvuosina opetuksessa mukana olleille päiväopiskelijoille (yhteensä 120 opiskelijaa). Tautatietoina kyselytutkimuksessa on opiskelun aloitusvuosi, opiskelijan sukupuoli ja koulutuksen suuntautumisvaihtoehto (taloushallinto tai kansainvälinen kauppa) toisesta vuodesta eteenpäin. Kysymykset on ryhmitelty Campus - opetussuunnitelman mukaan seuraaviin teemoihin:

- *Yleiset työskentelytaidot*, joihin katsotaan kuuluvan ammattiaineita tukevat opinnot kuten viestintä, tietotekniikka (ICT), kielten opiskelu ja matematiikka.
- *Ammattikompetenssit*, joita ovat perinteiset ammattiaineet. Ensimmäisenä lukuvuotena näitä ovat yritystoiminta, kansantalous, juridiikka, myynti ja markkinointi sekä laskentatoimi. Lisäksi ammattikompetensseihin on sijoitettu yrittäjyystaidot.
- *Yleiset taidot (metataidot)*, joita ovat mm. opiskelu- ja työskentelytaitojen kehittyminen, verkostoitumisosaaminen, projektinhallinta ja tiimityötaidot, neuvottelutaidot, ongelmanratkaisu- ja tiedonhankintataidot, ihmissuhde- ja johtamistaidot, organisointitaito sekä tutkimus- ja kehittämisosaaminen. Lisäksi kysyttiin opiskelijoiden kokemuksia oman luovuuden, sisäisen yrittäjyyden sekä opiskelumotivaation ja itseluottamuksen lisääntymisestä 1. lukuvuonna.

Koska uuden opetussuunnitelman toteutuksessa keskeistä on projektityöskentely ja tiimeissä toiminen, kyselyssä tiedusteltiin opiskelijoiden kokemuksia siitä, kuinka projekti tukee liiketalouden opiskelua ja kuinka sopivassa suhteessa käytettiin erilaisia oppimismenetelmiä (ryhmä-, perinteinen luokkaopetus ja yksilötyöskentely). Kyselylomakkeen loppuun sijoitettiin vielä kaksi avointa kysymystä.

Kolmekymmentäyksi opiskelijaa (25,8 % perusjoukosta) vastasi kyselyyn. Vastaajista 18 (58,1 %) oli aloittanut opiskelut vuonna 2010 ja 13 (41,9 %) vuonna 2011. Vastaajista 19 (61,3 %) oli naisia ja 12 (38,7 %) miehiä. Vastaajista 18 (58,1 %) opiskelee kansainvälistä kauppaa ja 13 (41,9 %) taloushallintoa.

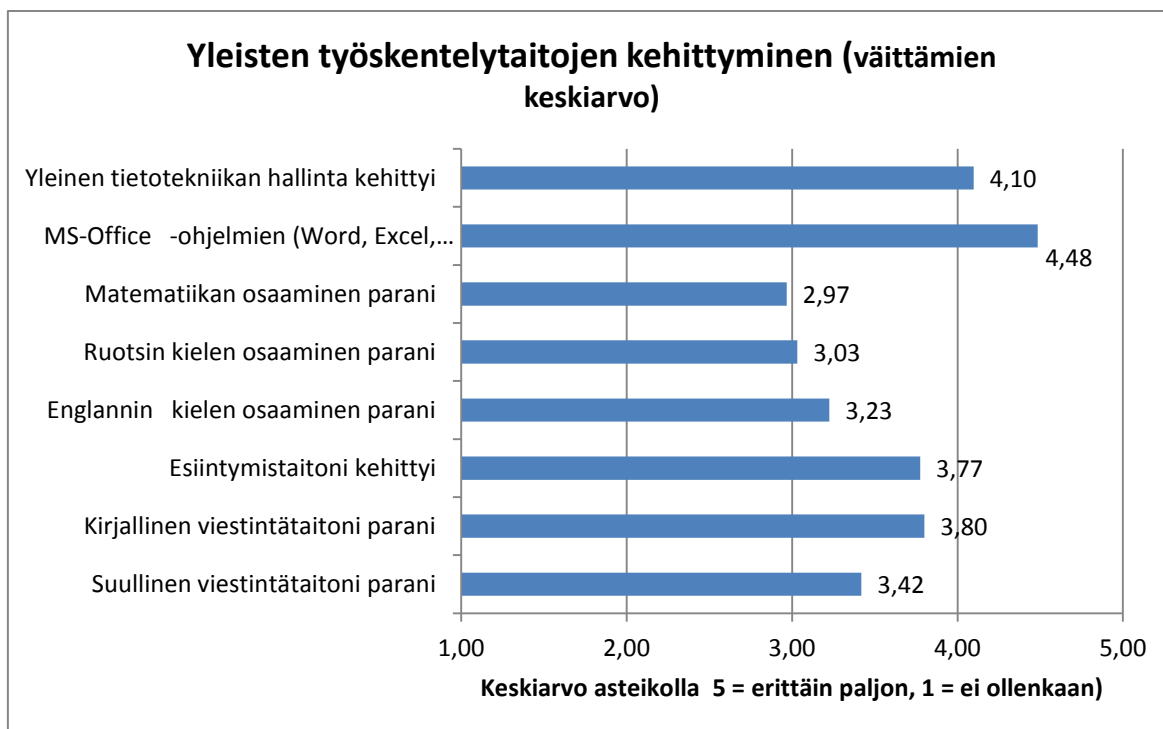
Tutkimus on reliabeli silloin kun sen kautta saadaan samanlaiset tulokset tutkimusta toistettaessa samanlaisessa kontekstissa ja silloin kun eri tutkimusentekijät saavat samanlaisia tuloksia ja materiaalia voidaan pitää läpinäkyvänä. (Saunders 2009, 156 - 157)

Vastaajien joukko ei ole kovin suuri, mutta tulosten luotettavuutta arvioitiin mm. vertailemalla tutkimustuloksia toisiinsa kun vastaajia oli vasta 15 ja kun vastaajia oli 31. Tulokset eivät juurikaan muuttuneet, jolloin voidaan olettaa, että tulokset ovat kaikkien opiskelijoiden kohdalla myös suuntaa antavia.

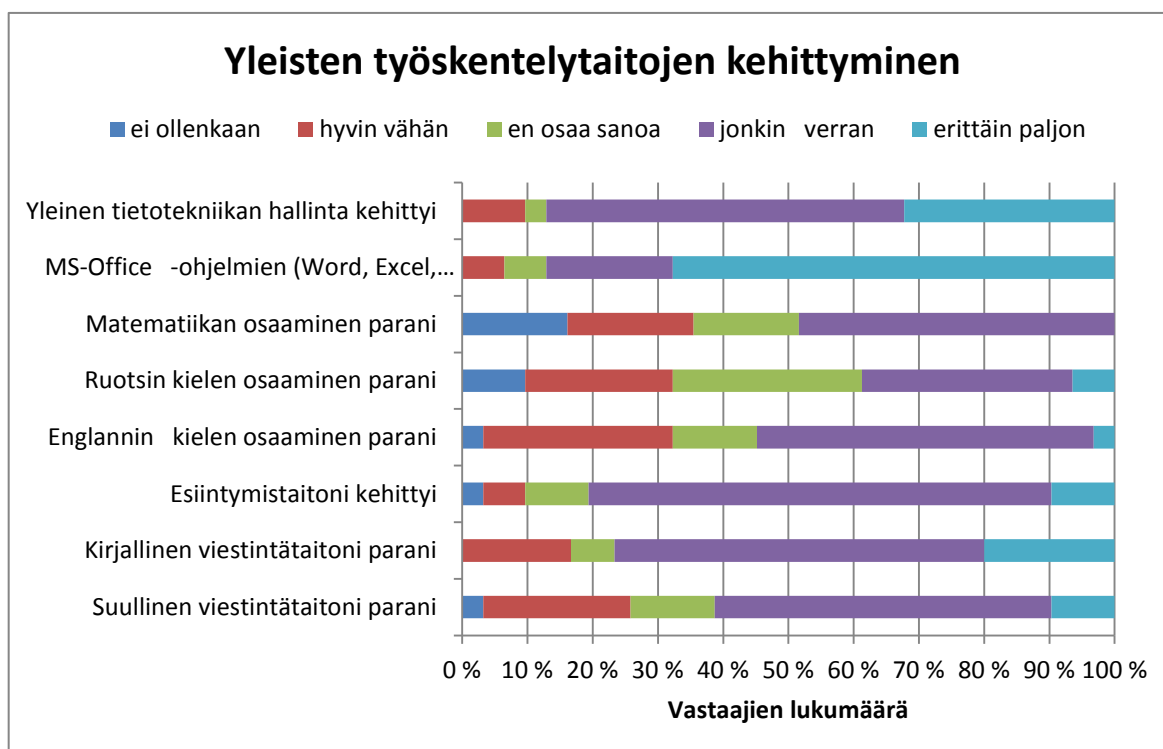
Kyselylomakkeen (LIITE 2) ammatti- ja metakompetensseja mittaavat osiot on jaettu kolmeen osaan, yleiset työskentelytaidot, ammattiosaaminen ja yleiset taidot Campus - opetussuunnitelman mukaan. Kysymykset oli muotoiltu väittämien muotoon, johon opiskelijan piti ottaa kantaa omien valmiuksien lisääntymisestä Likertin asteikon mukaan (5, erittäin paljon tai 1, ei ollenkaan). Oletetut väittämät perustuvat opetussuunnitelman meta- ja ammattikompetensseihin sekä teoriaosuuden yrittäjämäisten valmiuksien määritelmiin. Keskiarvo oli kaikkien osioiden kohdalla vähintään 3,44. Hajontaa esiintyi jonkin verran osioiden sisällä. Keskiarvo pelkästään on huono mittari käytettäessä Likertin -asteikkoa, jossa keskimäinen arvo on neutraali ja varsinkin silloin kun hajonta vastausten osalta on suuri. Tämän vuoksi tulosten tarkasteluun on otettu sekä keskiarvot että frekvenssijakaumat eli havaintojen lukumäärät luokissa.

Yleiset työskentelytaidot voidaan parhaiten sijoittaa kompetensseista viestintäosaamisen osioon. Tähän sisältyy suullinen ja kirjallinen ammattimainen viestintä, vieraat kielet sekä tietotekniikan monipuolinen hyödyntäminen omassa työskentelyssään. LIITE 3

Opiskelijat kokivat, että yleisten työskentelytaitojen osiossa eniten lisääntyi tietotekniikan ja ohjelmistojen hallinta, kirjallinen viestintätaito sekä esiintymistaito. Hajontaa esiintyi eniten vieraiden kielten ja matematiikan kohdalla. Voidaan olettaa, että tähän on osittain syynä opiskelijoiden erilainen lähtötaso opiskelun alkaessa. KUVIO 55 ja 56

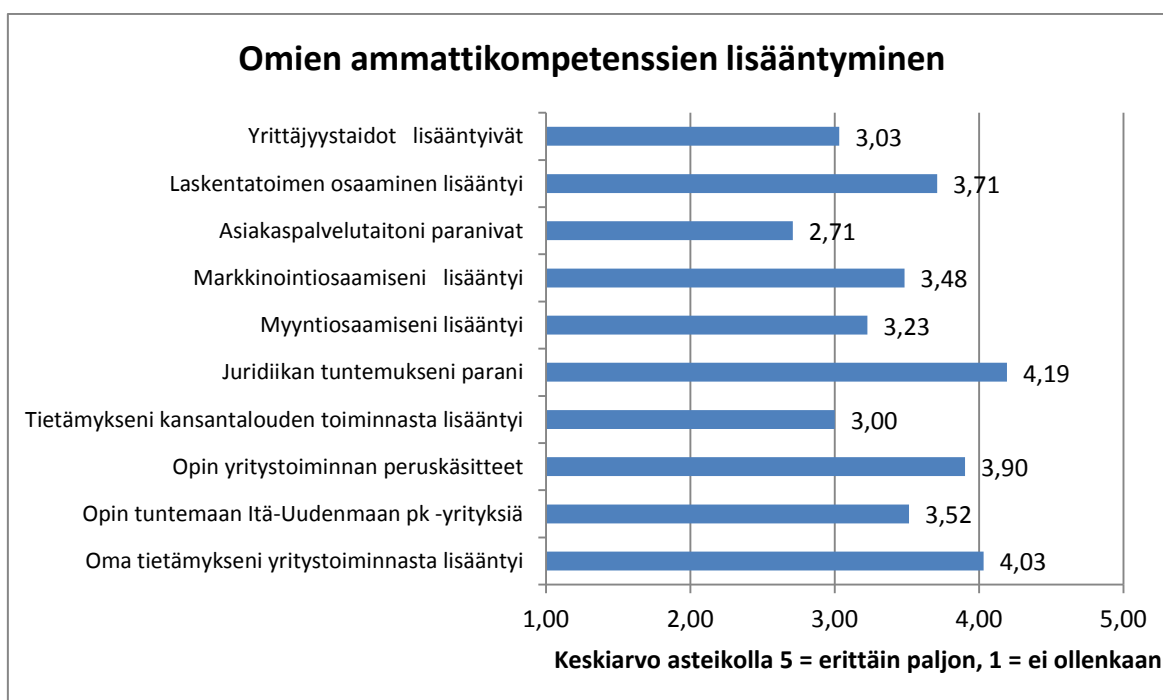

KUVIO 55 Yleisten työskentelytaitojen lisääntyminen 1. lukuvuonna

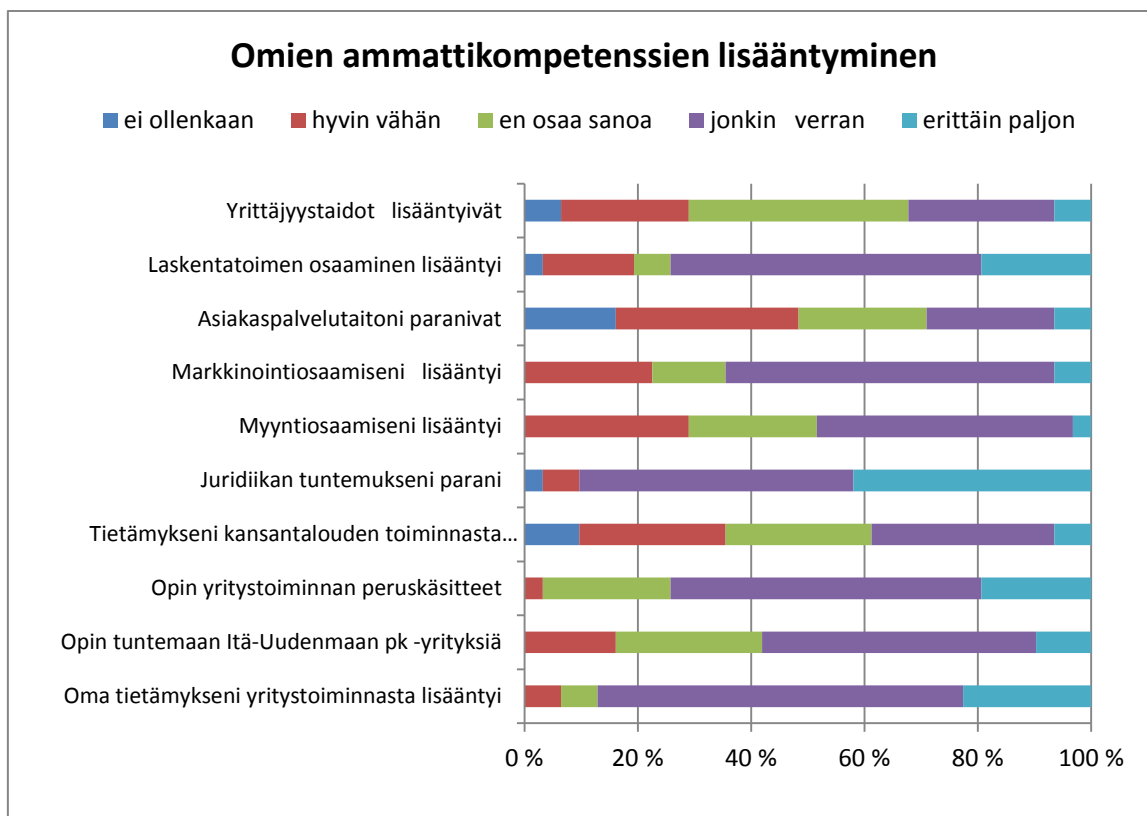

KUVIO 56 Yleisten työskentelytaitojen kehittyminen 1. lukuvuonna

Ensimmäinen lukuvuosi pitää sisällään projekti- ja tiimitöiden lisäksi myös perinteistä luento- ja luokkatyöskentelyä. Opiskelussa on korostettu keskeisten käsitteiden ymmärtämistä ja haltuunottoa ennen kentälle lähtöä. Teoriaa ja käytäntöä on ollut rinnakkain tukien toinen toistaan. Ammattikompetenssien osalta opiskelijat kokivat osaamisen lisääntyneen erittäin paljon yritystoiminnasta ja siihen liittyvistä käsitteistä sekä juridiikasta. Yritystoimintaa oli eniten opintopisteinä syksyllä, joka selittää osaksi tulosta. Toisaalta osaksi juridiikkaa ja yritystoimintaa vetivät sama henkilö, jolloin voidaan olettaa, että opettaja on saanut opiskelijat kiinnostumaan ja oppimaan kyseisten alueiden asioista. Opiskelijat kokivat myös, että he olivat oppineet tuntemaan paikallisia pk - yrityksiä. Lisäksi opiskelijat kokivat laskentatoimen ja markkinoinnin osaamisen lisääntyneen. Yrittäjäystaitojen ja kansantalouden osalta esiintyi eniten hajontaa. Kansantalouden opintoja on perinteisesti pidetty haastavina ja opiskelijat ovat kokeneet asian vaikeaksi. Yksi keino kansantalouden käsitteiden konkretisoimiseksi voisi olla sen kytkeminen enemmän projektityöskentelyyn. Jatkossa esim. tiedon analysointityökalun käyttöönotto tekee tämän helpommaksi. Myynti- ja palveluosaamisen koettiin kehittyvän kaikkein vähiten, vaikkakin myös näiden kysymysten kohdalla esiintyi hajontaa. Tulos on selitettävissä, koska ensimmäisenä lukuvuotena myynti ei varsinaisesti kuulu opetusohjelmaan. Toisaalta HAAGA-HELIA on ammattikorkeakouluna profiloitunut myyntiin, joten sen lisäämistä myös ensimmäisen vuoden ohjelmaan voisi harkita. KUVIO 57 ja 58

KUVIO 57 Omien ammattikompetenssien lisääntyminen
(väittämiä keskiarvo)

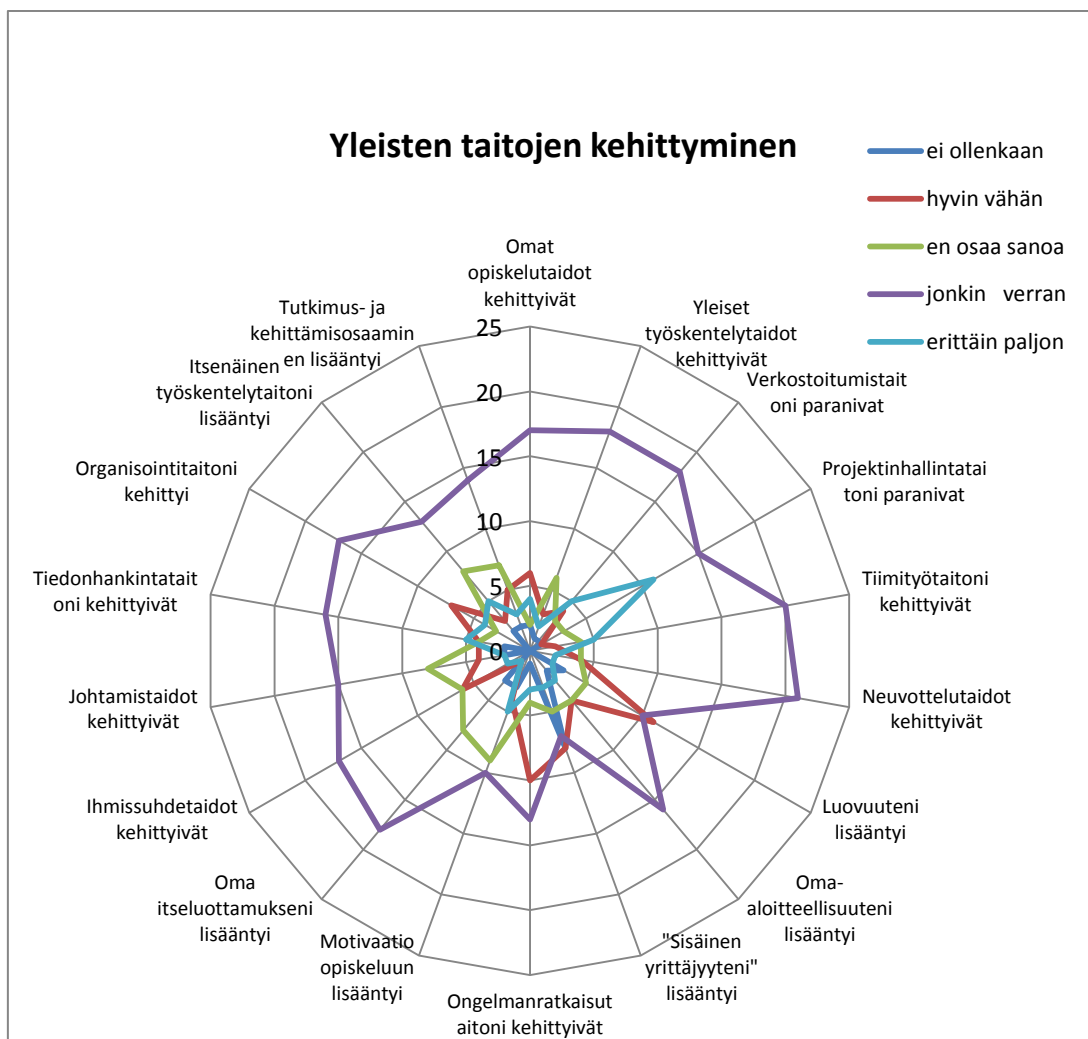

KUVIO 58 Ammattikompetenssien lisääntyminen

Uuden opetussuunnitelman yhtenä päätavoitteena on ammattikompetenssien lisäksi parantaa metakompetensseja (projektinhallintataidot, tiimityötaitot, verkostoituminen, tutkimus- ja kehittämisosaaminen, itsensä johtaminen, jne.). Metataidoista projektinhallintataitojen ja tiimityötaitojen koettiin lisääntyneen kaikkein eniten. Tämän jälkeen tulivat verkostoitumis- ja neuvottelutaidot. Kaikkein vähiten opiskelijat kokivat sisäisen yrittäjyyden ja oman luovuutensa lisääntymisen. Toisaalta sisäisen yrittäjyyden kohdalla myös hajonta oli melko suuri. Jos tarkastellaan sisäisen yrittäjyyden ja luovuuden käsitteitä, nämä ovat muista vaihtoehdoista vaikeimmin määriteltäviä. Niin kuin teoriaosuudessa todettiin sisäisellä yrittäjyydellä tarkoitetaan aloitekykyä, myönteistä työasennetta, määrätietoisuutta, vastuunkantamista, luovuutta, kekseliäisyyttä, jne. Tällöin sisäisen yrittäjyyden mittaamiseen oletettavasti tarvitaan useampi kysymys. Luovuutena taas pidetään kykyä nähdä ja kehittää uusia näkökulmia ja esim. kevään markkinointiprojekteja opiskelijat eivät ole yhdistäneet luovaksi prosessiksi, vaikka niiden on oletettu lisäävän innovointia ja uusien ratkaisumallien kehittämistä. Tällöin kysymyksen asettelu olisi voitu kohdentaa tarkemmin markkinointisuunnitelmien tekemiseen. Ongelmanratkaisutaitojen, tutkimus- ja kehittämisosaamisen sekä opiskelumotivaation kohdalla esiintyi eniten hajontaa. KUVIO 59 ja 60

KUVIO 59 Yleisten taitojen (metataitojen) kehittyminen 1. lukuvuonna

KUVIO 60 Yleisten taitojen (metataitojen) lisääntyminen

Ensimmäinen lukuvuosi sisälsi kaksi pääprojektia: yritystutkimuksen, jossa opiskelijat jalkautuivat paikallisiin yrityksiin ja tekivät haastatteluja paikallisissa pk -yrityksissä ja markkinointiprojektin, jossa laadittiin markkinointisuunnitelmia ryhmissä asiakasyrityksiin. Markkinointisuunnitelmat miellettiin paremmin kytkeytyvän markkinoinnin opetukseen vaikka kumpikin projekti koettiin tukevan lukukausien oppimistavoitteita. KUVIO 61

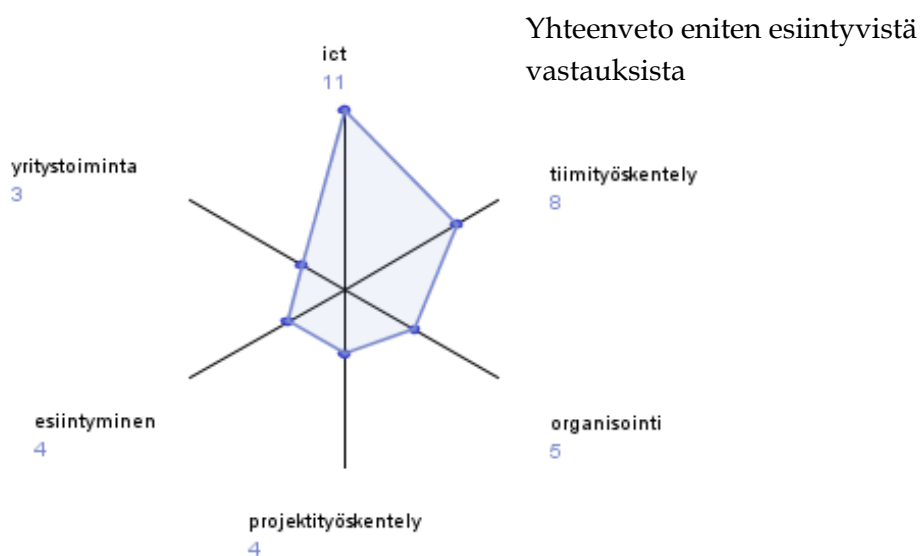
KUVIO 61 Kuinka projektit tukevat lukukausien työskentelyä ja oppimistavoitteiden saavuttamista

Kyselytutkimuksessa tiedusteltiin opiskelijoiden kokemuksia työskentely- ja oppimisympäristöstä ja erityisesti ryhmä-, luokka- ja itsenäisen työskentelyn tasapainoa. Ryhmätöitä koettiin olevan liikaa ja itsenäistä työskentelyä liian vähän. Perinteistä luokkaopiskelua ja yrityskontakteja koettiin olevan sopivasti. Avoimissa vastauksissa erityisesti suurien ryhmien ryhmäarvioinnit koettiin välillä jopa epäoikeudenmukaisena ns. vapaamatkustajien vuoksi ja tilalle toivottiin enemmän henkilökohtaista arviointia. Tiimityön korostaminen peilaa tämän päivän yhteiskunnan korostamaa trendiä tiimiosaamisen tärkeydestä. Toisaalta kysymykseksi jää, kuinka paljon työelämä vaatii myös itsenäisen työskentelyn taitoja. KUVIO 62

KUVIO 62 Työskentely- ja oppimisympäristö

Kyselylomakkeen lopussa pyydettiin mainitsemaan kolme tärkeintä osaamista (kompetenssia), jonka opiskelija koki lisääntyneen 1. lukuvuoden aikana. Keskeisimmäksi osaamiseksi nousi kuusi osaamista (valmiutta): ICT, tiimityöskentely, organisointitaito, projektityöskentelytaidot, esiintymistaito sekä yritystoiminnan peruseriaatteiden oppiminen. KUVIO 63 ja 64

KUVIO 63 Keskeisimmät 1. lukuvuonna opitut valmiudet

ajanhallinta ajankäyttö ammattikuvan ammattisanasto delegointikyky englantia esiintyminen hahmottaminen heikkoudet **ict** ihmissuhdetaidot itsenäinen ja johtaminen juridiikka kielitaito konaisuuksien laskentatoimiosaaminen markkinointi oman oma ongelmanratkaisu opiskelumotivaatio opiskelutekniikka **organisointi** projektityöskentely raportointi selkiytyminen taidot tiedonhaku **tiimityöskentely** työskentely vahvuudet verkostoituminen yleinen yritystoiminta

KUVIO 64 Omien ammatti- ja metakompetenssien kehittyminen opiskelijoille tehdyn kyselyn mukaan

(eniten esiintyneet sanat suurempana)

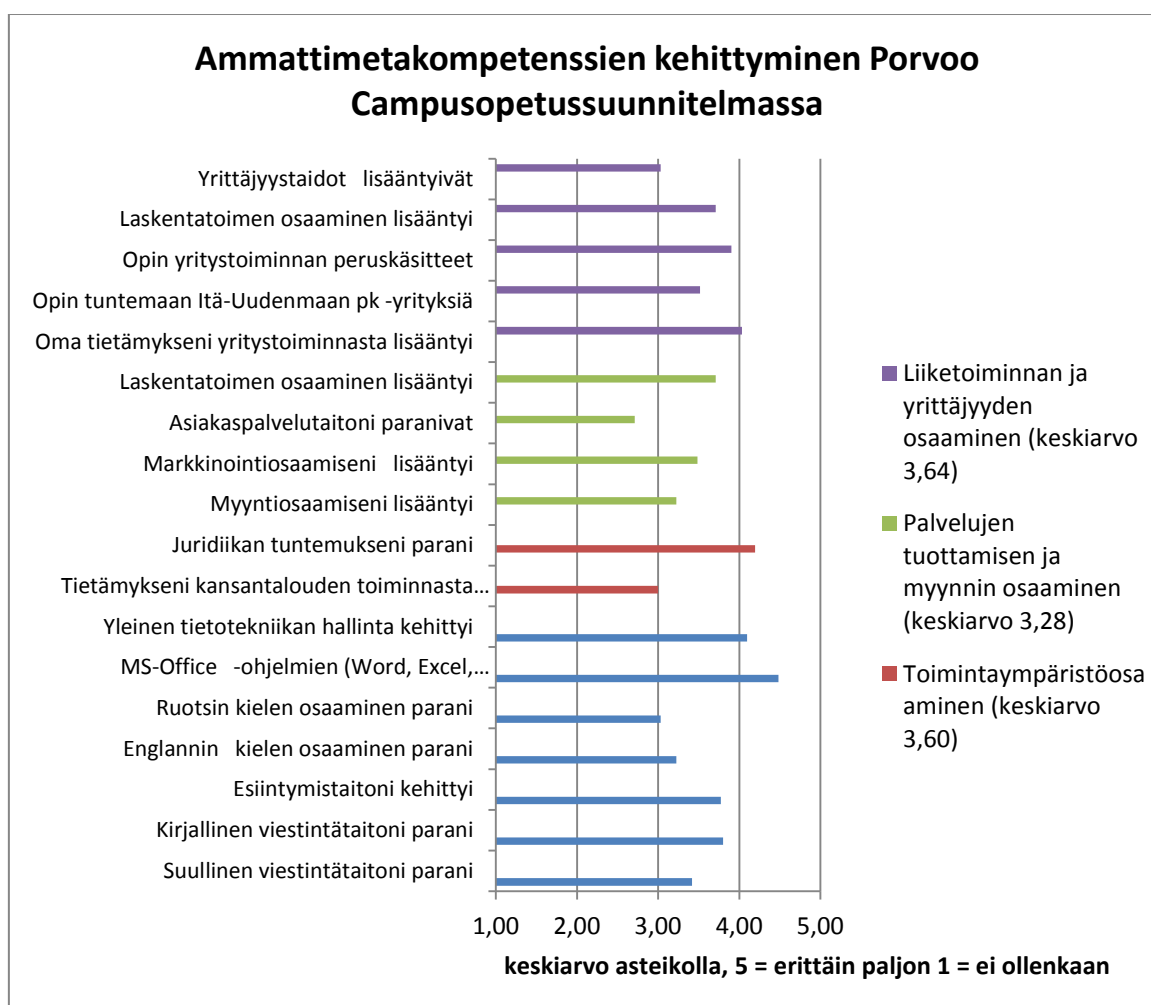
Verrattaessa tuloksia vastaajien sukupuolen mukaan, on huomattavissa, että miehet ovat keskimäärin kokeneet saavansa enemmän valmiuksia 1. lukuvuoden opinnoista. Keskiarvo oli kauttaaltaan korkeampi melkein kaikilla eri osa-alueilla. Keskiarvo soveltui erojen mittaamiseen melko hyvin. Viestintätaitojen osalta miehet kokivat erityisesti oman esiintymistaitonsa ja ruotsin sekä englannin kielen taidon kehittyneen. Metataidoista miehet kokivat omien opiskelutaitojensa ja verkostoitumistaitojensa kehittyneen sekä opiskelumotivaationsa kasvaneen naisia enemmän. Myös ammattikompetensseista miehet kokivat myyntiosaamisensa, markkinointiosaamisensa ja yrittäjäystaitojensa parantuneen naisia enemmän. Naiset kokivat johtamistaitojensa kehittyneen miehiä enemmän.

Verrattaessa koulutusohjelmia toisiinsa, kansainvälisen kaupan opiskelijat kokivat keskimäärin omien tietojen ja taitojen kehittyneen enemmän kuin taloushallinnon opiskelijat. Poikkeuksena oli laskentatoimen osaaminen, itseluottamus sekä opiskelumotivaatio.

Verrattaessa tuloksia aloitusvuoden mukaan 2010 aloittaneet kokivat keskimäärin omien valmiuksien kehittyneen enemmän kuin 2011 aloittaneet.

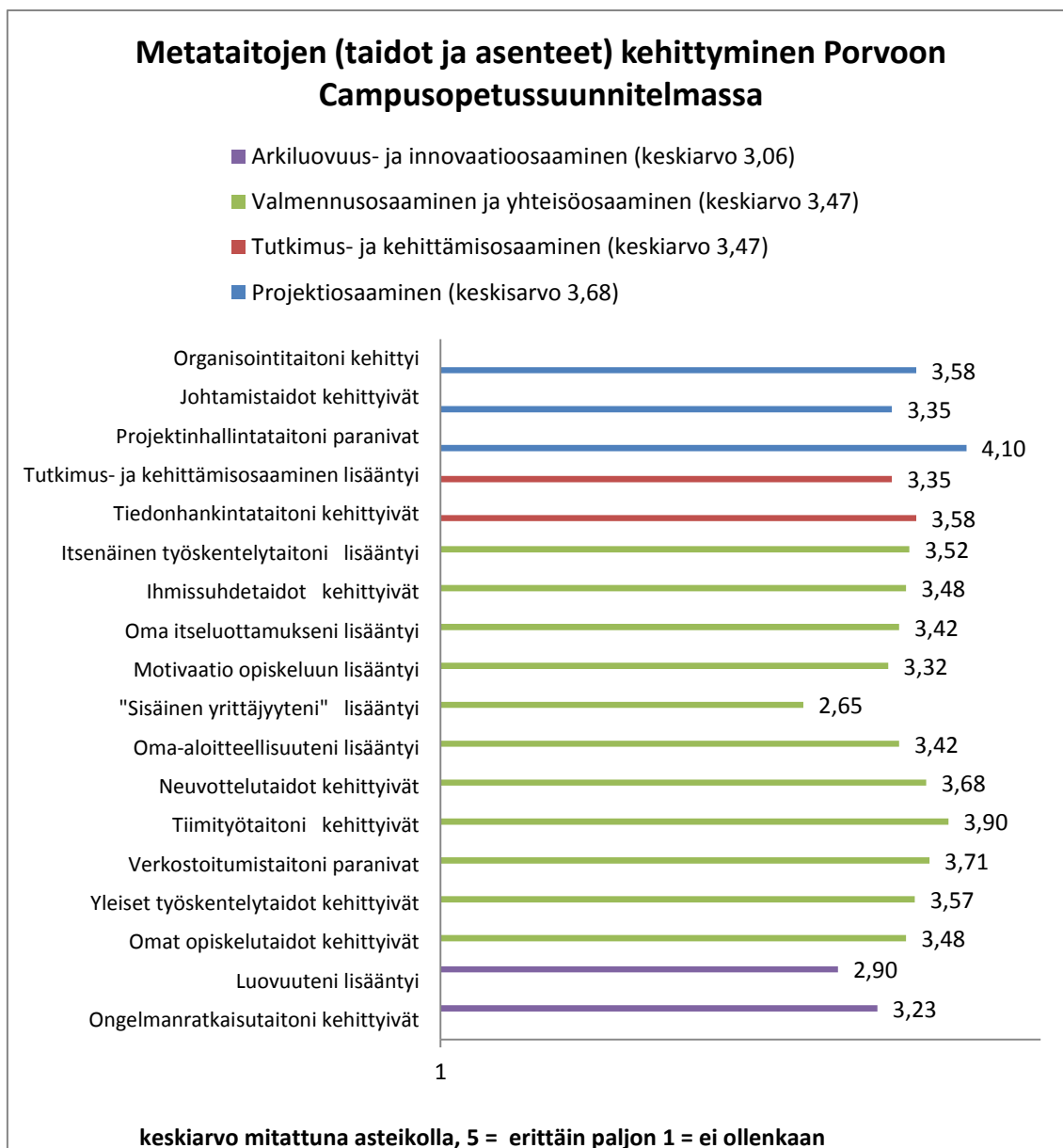
Jos tuloksia peilataan uuden opetussuunnitelman tavoitteisiin ja rakenteisiin, uuden opetussuunnitelman tavoitteet on saavutettu sekä ammatti- että metakompetenssien osalta erittäin hyvin. Parhaiten tavoitteet saavutettiin viestintäosaamisen, yhteisöosaamisen, toimintaympäristö- sekä liiketoiminnan osaamisen alueella. Opiskelijat kokivat, että he oppivat käyttämään monipuolisesti eri työvälineitä sekä viestimään monipuolisesti sekä suullisesti että kirjallisesti. Opetussuunnitelmassa mainituista metataidoista projektiosaaminen nousi keskeiseksi taidoksi. Voidaan olettaa, että nimenomaan projektiosaamisessa opiskelijat ovat kokeneet oman työn suunnittelutaidon, tiedonhankintavalmiuksien sekä tiimityötaitojen lisääntyneen. Jalkautuminen yrityksiin lisäsi myös verkostoitumistaitoja. Vaikka opiskelijat tekivät yritystutkimusta, he eivät mieltäneet, että tutkimus- tai kehittämisosaamisen olisi kovin paljon lisääntynyt. Markkinointiprojekti miellettiin jonkin verran enemmän markkinoinnin opetusta tukevaksi kuin yritystutkimusprojekti liiketoiminnan opetusta tukevaksi. Kumpikin projekti koettiin kuitenkin yleisesti mielekkääksi ja opiskelua tukevaksi. Oheisissa kuvioissa on koottu eri valmiuksien lisääntyminen opetussuunnitelman

rakenteiden (KUVIO 8) mukaan ammattikompetenssien (KUVIO 65) sekä metakompetenssien (KUVIO 66) osalta. Kun valmiudet ryhmitellään tietoihin, taitoihin ja asenteisiin, asenteelliset valmiudet on sisällytetty metakompetensseihin. Asenteellisia valmiuksia ovat mm. opiskelumotivaation lisääntyminen ja sisäinen yrittäjyys. Ammattikompetensseista Yhteisöosaaminen on siirretty metakompetenssien kuvioon. Kaikissa muissa paitsi Palvelujen tuottamisen ja myynnin osa-alueelle koettiin valmiuksien kehittyneen melko paljon (KUVIO 65).

KUVIO 65 Ammattikompetenssien kehittyminen Campusopetussuunnitelman rakenteiden mukaan

Projektiosaaminen ja tiimityötaidot nousevat keskeiseksi metataitojen osalta. Arkiluovuuden- ja innovaatio-osaamisen koetaan kehittyneen kaikkein vähiten. Tutkimus- ja kehittämisosaamisen sekä Valmennusosaamisen osalta esiintyi eniten hajontaa. KUVIO 66

KUVIO 66 Metataitojen kehittyminen opetussuunnitelman rakenteiden mukaan

Jo toisen lukukauden aikana yrityksen tutkimisessa joudutaan menemään syvemmälle yhden yrityksen toimintaan, jotta voidaan laatia yrityksille kehittämishankkeita.

Opintosuorituksista opiskelija saa normaalin opintosuorituksen rekisteriin. Arvosana voi koostua tenteistä, harjoitustöistä, yrityksille tehdyistä kehittämishankkeista sekä oppimisprosessin arvioinnista. Lisäksi he saavat erillisen todistuksen projektityöskentelystään yrittäjiltä. Oppimisprosessin arvioinnissa käytetään henkilökohtaista oppimispäiväkirjaa sekä ryhmissä tuotettua projektisuunnitelmaa. Ensimmäisen lukuvuoden oppimisen tuotoksista koostuva port-

folio sisältää mm. muistioita, projektisuunnitelmia, haastatteluraportteja ja esityksiä sekä yritystutkimuksen kokonaistulokset ja yhteistyöyrityksille tehdyt markkinointisuunnitelmat. Toisena lukuvuonna portfolioon lisätään joko yrityksille valmistellut kansainväliset markkina-analyysit ja kansainvälistymissuunnitelmat sekä käytännön vienti- ja tuontiselvitykset opiskeltaessa kansainvälistä kauppaa. Taloushallintoon suuntautuneet opiskelijat sisällyttävät portfolioon yritysten sisäiseen laskentatoimeen liittyvät selvitykset ja kehittämssuunnitelmat sekä verotus- ja rahoitussuunnitelmat. Syksyllä 2012 otettiin liikelousohjelmassa käyttöön valtakunnallinen www.kyvyt.fi -palvelu, joka on opiskelijan sähköinen osaamis- ja portfolioalusta. Tänne opiskelija voi viedä oman CV:n lisäksi mm. omia työnäytteitään.

Projektimainen oppiminen ja tiimityöskentely simuloivat aitoja yrityselämän tilanteita huomattavasti paremmin kuin pelkkä luokkatyöskentely. On huomioitava kuitenkin, että kaikki opittavat asiat eivät aina istu luontevasti projektiin, jolloin rinnalla on hyvä olla perusopetusta. Esim. tutkimusprojektissa tarvittavat Excel-taidot vastaavat Excel-jatkokurssin asioita, jolloin ensimmäisen lukukauden tietotekniikan opetus on MS-Officen perusteiden opiskelua tentteineen. Kielten ja matematiikan opiskelu on toteutettu myös melko irrallaan projektista.

7.3 Opettajan työnkuvan muuttuminen uudessa toimintatavassa

Opiskelijat hoitavat projekteja itsenäisesti opettajien ohjauksessa, mutta on todettava, että opettajatiimillä on oppilaitoksessa lopullinen vastuu projekteista. Projekti pysyy koossa koko lukukautta koskevan projektiaikataulun avulla, lisäksi sekä opettajat että opiskelijat kokoontuivat säännöllisesti tiimipalaveriin. Jokaisella opettajalla on oma selkeä vastuu- ja osaamisalueensa, koska muuten työmäärä kävisi liian suureksi. Kukin opettaja niin kuin opiskelijakin tuo oman panoksensa projektiin.

Isojen ryhmien johtaminen ja toiminnan organisointi vaativat hyviä rakenteita ja tämän toimintatutkimuksen kuvauksessa ilmeneekin, kuinka opettajat ja opiskelijat toiminnan kautta rakensivat itselleen kehykset opetussuunnitelman käytännön toteuttamiseksi. Campus-opetussuunnitelma on antanut raamit, mutta yksityiskohtaisempi ohjeistaminen on jäänyt koulutusohjelmien vastuulle. Tämä on toisaalta ollut ongelmallista, koska nyt koulutusohjelmat, vaikka ovat kohtuullisen pieniä saattavat toimia hyvinkin eri tavoin.

Oleellisia muutoksia aikaisempaan työskentelyyn on opettajan työskentelyn muuttuminen itsenäisestä tekijästä tiimityöskentelijäksi ja oppiaineiden suurempi integroiminen toisiinsa. Lisäksi opiskelijoiden oman työn suunnittelu lisääntyi. Kaikkea ei enää anneta yhtä valmiina kuin aikaisemmin.

Engeströmin (2004) sykliseen malliin kuuluu alkuvaiheessa ja kyseenalais-tamisvaiheessa ristiriidat, jotka ilmenevät osanottajille toiminnanhäiriöinä, epäonnistumisena ja tyytymättömyytenä. Analyysivaiheessa ristiriidat kärjistyvät.

Kolmas vaihe ristiriitoinen johtaa uuden toimintamallin kehittämiseen ja käyttöönottoon. Tällöin vanhat työtavat ja rakenteet törmäävät yhteen uuden mallin kanssa. Jos mietitään Campus - opetussuunnitelman käyttöönottoa, kyseenalaistamisvaihe sijoittui erityisesti opetussuunnitelman suunnitteluvaiheeseen ja analyysivaiheeseen päästiin kun opetussuunnitelma otettiin käyttöön.

Kritiikkiä on jonkin verran herättänyt kysymys ammattikorkeakoulun perustehtävästä. Unohtuuko ammattikorkeakoulun perustehtävä, osaavan työvoiman saaminen työelämään, kun opettajilla kuluu aika erilaisissa hanke- ym. muissa palaverissa.

7.4 Projektioppimisen hyöty paikallisille toimijoille aluekehitystyön näkökulmasta

Opiskelijoiden tekemien haastattelujen perusteella yritysten mielenkiinto yhteistyötä kohtaan on suuri: vuosina 2010 ja 2011 yli puolet haastatelluista yrityksistä halusi olla mukana joko markkinointisuunnitelmien, taloushallinnon kehittämissuunnitelmien tai kansainvälistymissuunnitelmien laatimisessa. Tähän mennessä opiskelijat ovat laatineet erilaisia kehittämissuunnitelmia lähes 30 yritykselle.

Opiskelijoiden tutkimusprojekti tuottaa monipuolista tietoa yritysten toiminnasta yhteistyökumppaneille. Itä-Uudenmaan TE -toimisto, Posintra Oy, luovien alojen verkostoyritys Probus Oy ja Porvoon Yrittäjät ry voivat verrata muista lähteistä saamaansa tutkimustietoa opiskelijoiden keräämään materiaaliin ja mukauttaa toimintaansa tarpeen mukaan.

Paikalliset pk-yritykset saavat kehittämissuunnitelmia ja ehdotuksia niin taloushallinnon, kansainvälistymisen kuin markkinoinninkin ongelmien ratkaisuksi. Opiskelijoiden työstä ei veloiteta mitään, mutta yrittäjän aikaa tietenkin kuluu opiskelijoiden ohjeistamiseen ja tulosten arvioimiseen. Lisäksi yhteistyöprojektien aikana yrittäjät saavat elävän kontaktin nuoriin opiskelijoihin, mahdollisiin työharjoittelijoihin ja tulevaan työvoimaan.

8 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Ammattikorkeakouluilla on painetta oman alkuperäisen tehtävän lisäksi palvella paikallisia toimijoita yhä enemmän. Ammattikorkeakouluopetuksen tulee tukea ammatillista kasvua, suorittaa soveltavaa tutkimusta ja kehittämistä joka palvelee ammattikorkeakouluopetusta, tukee työelämää ja aluekehitystä. Toteuttaessaan tehtäväänsä ammattikorkeakoulut toimivat yhteistyössä paikallisen elinkeinoelämän kanssa. (Suomen ammattikorkeakoulujen laki, 2003/351)

Mäki (2012) totesi väitöskirjatutkimuksessaan, että osaamisen kehittäminen yhteisöllisenä prosessina on tärkeää, kun koulutusorganisaatioihin kohdistuu paljon muutospaineita. Opettajan haasteena on löytää oppimisen muotoja, jotka edistävät työelämälähtöisyyttä sekä kehittävät opettajien teoreettiskäytännöllistä ja verkostomaista osaamista. Opettajien työ on laajentunut ammattikorkeakoulujen alusta lähtien opetussuunnitelmien kehittämiseen ja koulun toiminnan arviointiin, jota tehdään yhdessä kollegojen kanssa. Ammattikorkeakoulussa opettajat joutuvat lisäksi yhdistämään koko ajan enemmän omassa työssään tutkimuksen, kehittämisen, perusopetuksen ja työelämälähtöisyyden.

Porvoon Campus - opetussuunnitelman käyttöönotto on esimerkki uusien toimintatapojen toteutumisesta.

Poikelan (2009, 12) mukaan koulutuksen tulisi yhdistää sekä ammattiin liittyvän teoreettisen tietämyksen kasvattaminen että tulevassa ammatissa keskeisten taitojen kuten ongelmanratkaisu-, tiimityö- ja neuvottelutaitojen omaksuminen.

Projektityöskentelyn pohjaksi opiskelijat opiskelevat teoriaa ja lukuvuoden projektityöskentelyn tavoitteena on, että opiskelijat oppivat ammattikompetenssien lisäksi metataitoja. Keskeisiksi metataidoiksi nousivat projektinhalinta ja tiimityötaidot.

Opetussuunnitelman mukaan Liiketalouden koulutusohjelmasta valmistunut tradenomi pystyy tulosten mukaan toimimaan ammattimaisesti erilaisissa työelämän ja alueen kehittämishankkeissa. Tradenomiopiskelija on oppinut kehittämään omaa työskentelyään ja ajanhallintaansa. Hän on oppinut toimimaan vastuullisesti erilaisissa työryhmissä, kumppanuuksissa ja sidosryhmissä sekä suunnittelemaan ja organisoimaan tekemistään. Hän on oppinut verkottumaan ja kehittämään toimintaansa verkostoissa.

Innovatiiviset valmiudet ovat edellytys muutokselle ja luovuus saa aikaan aina jotakin uutta. Innovointi ilmenee myös eri muodoissa. Niin kuin Westerholm (2007) toteaa, nykyajan haasteet edellyttävät älykkäitä, eläviä organisaatioita, joissa on siirrytty rutiinitehtävistä innovatiivisuuteen ja välittämiseen, yksilötyöstä tiimityöskentelyyn, kapea-alaisuudesta monitaitoisuuteen, ylhäältä koordinoinnista kollegojen väliseen koordinointiin sekä esimiesten vallasta työntekijöiden valtaan. Tämä kuvaa hyvin myös ammattikorkeakoulujen opettajien nykyistä työskentelyä.

Informaatiota tarvitaan liike-elämän jokaiseen prosessin eri vaiheeseen: markkinamahdollisuuksien löytämiseen, asiakkaiden tarpeiden tyydyttämiseen, jne..

Oppijan näkökulmasta ongelmaperusteinen opetussuunnitelma on tieto- ja oppimisympäristö ja opettajalle se on työkalu, jota käytetään oppimisen ohjaamisessa ja osaamisen tuottamisessa. Ongelmaperusteisella oppimisella opiskelevalta edellytetään samoja osaamisvaatimuksia kuin perinteisellä menetelmällä opiskelevaltakin, mutta olemassa olevien tietojen ja taitojen lisäksi on hallittava tiedonhankinta-, ongelmanratkaisu-, ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelijan oppimisessa sillä on merkitystä vasta kun osaamista arvioidaan laaja-alaisesti. Campuksen projektilähtöisessä opetussuunnitelmassa opiskelija rakentaa osaamisen portfoliota monipuolisesti koko opiskelun aikana. Mukaan arviointiin on otettu niin substanssiosaaminen, metataidot kuin projektien tuotokset.

Kaiken kaikkiaan uuden opetussuunnitelman tavoitteena on lisätä opiskelijoiden yrittäjämäisiä valmiuksia ja yritystuntemusta projektioppimisen avulla, lisätä ammattikorkeakoulun ja paikallisten yritysten sekä muiden partnereiden välistä yhteistyötä sekä toteuttaa yrittäjien omaa toimintaa tukevia kehittämishankkeita. Yrityshaastattelujen avulla opiskelijat tutustuvat jo opintojensa alussa monipuolisesti erilaisiin yrityksiin. He pystyvät tunnistamaan pk-yritysten haasteet ja ymmärtävät yritysten kehittämiseen liittyvät tarpeet. Opiskelijat saavat mahdollisuuden luoda verkostoja myöhempiä tarpeitaan, esimerkiksi työharjoittelua, opinnäytetyön aihetta ja tulevaa työpaikkaa varten.

Tämä toimintatutkimus on syntynyt innovatiivisen opettajatiimin kannustamana ja opetussuunnitelmatyö jatkuu edelleen ja menetelmiä ja välineitä opetuksen kehittämiseen kehitellään edelleen. Voidaan puhua innovatiivisesta yhteistoiminnallisesta oppimisesta. Tarkasteltaessa ekspansiivista oppimissykliä (KUVIO 4, sivulla 12) voidaan todeta, että ensimmäisen ja toisen lukuvuoden projektit ovat jo päässeet seitsemänteen vaiheeseen ja niiden toteutumista voidaan jo arvioida ja kehittää. Oletus on myös, että projektit vuosien saatossa kehittyvät ja jopa muuttavat muotoaan.

Luovan innostuksen myötä opettajatiimi on myös käynyt esittelemässä kehitystyötä jo useammassa kansainvälisessä konferenssissa. Kerätty tutkimusaineisto on iso ja laajasti käyttökelpoinen ja aineistosta on valmistunut jo kaksi opinnäytetyötä. Tutkimusaineistoa käytetään myös perusoppimateriaalina esim. tutkimusmenetelmien opiskelussa. Kyselylomakkeet on käännetty myös englanniksi ja ruotsiksi, joten kansainvälinen yhteistyö on myös mahdollista.

Jatkotutkimusaiheita tutkimusprojektin osalta voisi olla yrityksen elinkaaren keskivaiheen yritysten ongelmat ja kipupisteet, sukupolvenvaihdos, kasvuyrittäjäisyys, jne. Myös avoimia kysymyksiä on jäänyt paljon purkamatta.

Opetussuunnitelmatyön osalta jatkotutkimusaiheita voisi olla opettajien kokemukset uudesta opetussuunnitelmasta. Kyselyn valmiuksien kehittymisestä voisi tehdä myös kaikille koulutusohjelmille ja verrata tuloksia keskenään. Mielenkiintoiseksi jatkotutkimusaiheeksi nousivat erot naisten ja miesten oppimiskokemusten välillä. Johtuvatko erot poikien kypsymisestä ja huonommasta

koulumotivaatiosta toisella asteella, joka muuttuu korkea-asteen opintojen aikana vai soveltuuko projektioppiminen kenties pojille paremmin kuin perinteinen luokkaoppiminen.

Virpi Malin (2010, 9 - 12) toteaa lisensiaattityössään, että tutkimuksen mieltäminen prosessiksi, retkeksi tai seikkailuksi, tarkoittaa kahden peruslähtökohdan hyväksymistä: kaikissa on erilaisia vaiheita ja toiseksi ne vievät aikaa. Oppiminen kuten tutkiminenkin on jatkuvaa liikettä ja kummallakin on jokin alku. Prosessi alkaa muutoksesta tai sen tarpeesta ja päättyy muutokseen. Prosessista syntyy jokin tulos ja yksittäinen tutkimus päättyy raporttiin, mutta sen herättämät ajatukset voivat olla taas jonkin uuden tutkimuksen alku.

Tämän työn loppuun olen lisännyt keskustelupätkän Suomi24 keskustelupalstalla Internetissä. Tämä keskustelu tuo vahvistuksen, että ainakin joku opiskelija on sisäistänyt yrityslähtöisen opetussuunnitelman menetelmien.

Opiskelijoiden keskustelu Suomi24 keskustelussa Internetissa 18.10.2012

Suomi24 - 17.10.2012 22:45:40

Minkälainen paikka Porvoon Haaga-helia on? Liiketalous siis, mihin siellä voi suuntautua?

Haaga-helia porvoo...10.2012 23:24 Minkälainen paikka Porvoon Haaga-helia on? Liiketalous siis, mihin siellä voi suuntautua? ...

Haaga-Helia amk:n Porvoon Campuksen liiketalouden koulutusohjelma on hyvin käytännönläheinen, meillä on aina jokin suurempi teema johon kaikki opiskeltavat aineet linkittyy, että siitä tulee suuri yhteinen kokonaisuus. Tämän lisäksi on yrityselämän kanssa yhteisiä projekteja. Parin vuoden ajan yhteistyötä on tehty juuri luovien alojen parissa, lähinnä koska Taidetehdaskin on naapurissa.

Opiskelu on pitkälti tutkivaa ja kehittävää oppimista. Tarkoittaa että meillä on teorialuentoja, mutta sen lisäksi itsenäisiä ja ryhmätyö- tehtäviä.

Ensimmäinen vuosi on yhteisiä perusopintoja kuten: yritystoiminnan perusteet, laskentatoimi, talousmatematiikka, kansantaloustiede, myyntiä ja markkinointia ja sopimus ja markkinointi- oikeutta sekä kieliä (englanti, ruotsi, espanja, ranska, saksa, venäjä).

Yrityselämän projekteina tehdään ekana vuotena markkinointisuunnitelma luovan alan yritykselle ryhmätyönä.

Toisena vuotena liiketalouden koulutusohjelma jakaantuu kahtia: taloushallinnon linja ja toinen on kansainvälinen kauppa ja myynti (markkinointi).

Toisen vuoden projektina kansainvälinen linjalla on ollut markkinasuunnitelman tekoa: miten luovan alan yritys laajenisi ulkomaille. Taloushallinnon linjalla on ilmeisesti enemmän kirjanpitoa ja taloushallintoa ja yrityksen sisäiseen kannattavuuteen liittyviä projekteja.

Erittäin suuri plussa on uudet ja modernit tilat, sekä jokaiselle annetaan koulun puolesta uusi huipputehokas kannettava. Teemme paljon kirjallisia raportteja, joten tehokas ja toimiva kannettava on ihan ehdoton

Yksi huono puoli on että opetustunteja tuntuu välillä olevan pakollisinakin aivan liian vähän päivittäin ainakin minun makuuni. Toisaalta jos haluaa ottaa rennommin ja pitää siitä että päivät ovat lyhyitä.

Hyppytunteja on lähes päivittäin ja kerran viikossa yksi vapaapäivä. Toki voi

käydä opintoja nopeutetummin, ja on siis paljon aikaa käydä esim töissä tai vapaavalintaisille kursseille.

t. KV- opiskelija, Porvoo Campus

LÄHTEET

Adzes, Icahn Ph.D.2004. *Managing Corporate Lifecycles*. The Adzes Institute Publishing.

Auvinen, P. 2004. Ammatillisen käytännön toistajasta monipuoliseksi aluekehittäjäksi? Ammattikorkeakoulu-uudistus ja opettajan työn muutos vuosina 1992 – 2010. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja 100.

Byrne, David and Ragin Charles. 2009. *The SAGE Handbook of Case-Based Method*. SAGE publication. First edition.

Carr, W. & Kemmis, S. 1983. *Becoming Critical: Knowing through Action Research*. Victoria: Deakin University.

Dahlgren, M.A. 2000. Portraits of PBL: Course Objectives and Students' Study Strategies in Computer Engineering, Psychology and Physiotherapy. *Instructional Science* 28, 309 - 329)

Engeström Yrjö. 2004. *Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittäminen työssä*. Otavan kirjapaino Oy.

Egenrieder, James A. 2007. *Journal of Virginia Science Education*. The Peer-Reviewed Journal of the Virginia Association of Science Teachers. April 2007, Volume 1, Number 2.

Etäpelto, Anneli & Tynjälä, Päivi. 1999. *Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia*. WSOY. 1. ja 2. painos.

Gibb, A. 2008. *Entrepreneurship and Enterprise Education in Schools and Colleges: Insights from UK Practice* *International Journal of Entrepreneurship Education* Vol. 6 Issue 2 2 pp. 48.

Gibb, A. 2005. 'Towards the Entrepreneurial University' UK National Council for Graduate Entrepreneurship Policy Paper 003.

Gibb, A. 2002. *Creating Conductive Environment for Learning and Entrepreneurship. Living with, Dealing with, Creating and Enjoying Uncertainty and Complexity*. Published in *Industry and Higher Education* June 2002, p. 135 - 147.

Gharry Pervez, Grønhaug Kjell. 2005. *Research Methods in Business Studies. Practical Guide*. Prentice Hall. Third edition.

Gillespie, Andrew. 2011. Foundations of Economics 2e Additional Chapter on Business Strategy. Oxford University Press.

Grant, M.M. 2002. Getting a Grip on Project-Based Learning. Theory, Cases and Recommendations. Meridian: A Middle School Computer Technologies Journal, 5, 1.<http://www.ncsu.edu/meridian/win2002/514/>. (January 30th, 2008).

Hakkarainen, K & Holmberg-Mattila, D. 2001. Opettajasta oppimisen tukijaksi. Teoksessa Poikela, E. & Öystilä, S (toim.) Tutkiminen on oppimista ja oppiminen on tutkimista. Tampere: Tampere University Press, 132-145.

Harris, J.H. & Katz, L.G. 2001. Young Investigators: The Project Approach in the Early Years. In Harel, I. & Papert, S. (Eds.). 1991. Constructionism. Norwood, NJ: Ablex.

Hakkarainen, Lonka, Lipponen. 2004. Tutkiva oppiminen. WS Bookwell Oy.

Hargreaves, A. 1999. Changing Teachers, Changing Times. Teacher's Work and Culture in the Postmodern Age. New York. Teachers College Press.

Heikkinen, Hannu L. T. & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena. 2006. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 1.painos. Dark Oy.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes Pirkko, Sajavaara, Paula. 2008. Tutki ja Kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena: Teemahaastattelu. 4. painos (7. painos 1995). Helsinki: Yliopistopaino, 1988.

Juuti, P. 1999. Johtamisen kehityslinjoja. Teoksessa Honka, J, Lampinen, L, Ruohotie, P & Harra, K (toim.) Matti Peltonen. Näkijä ja tekijä. Tampereen yliopiston ammattikasvatuksen tutkimuskeskuksen julkaisu & Okka-säätiön julkaisu. 45 - 56.

Juutilainen, Anneli. 2005. Pienen matkailuyrityksen yrittäjän taival. Oppiminen yrittäjyysprosessissa. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Digipaino.

Järvinen Pertti, Järvinen Annikki. 2004. Tutkimustyön metodeista. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy.

Kamensky Mika. Strateginen johtaminen. 2000. Kauppakaari Oyj. Gummerus kirjapaino Oy.

- Kananen, J. 2008. Kvali - Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93. Tampereen yliopistopaino Oy.
- Kananen, Jorma. 2009. Toimintatutkimus yrityksen kehittämisessä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 101. Tampereen yliopistopaino Oy.
- Koiranen, Matti. 1993. Ole yrittäjä - Ulkoinen ja sisäinen yrittäjyys. TT-Kustannustieto Oy. Tammer-Paino Oy. Tampere 1993.
- Koiranen, Matti & Peltonen, Matti. 1995. Yrittäjyyskasvatus. Tammer-Paino.
- Komission suositus (2003/361/EY) Euroopan yhteisöjen komission suositus mikroyritysten ja keskisuurten yritysten määritelmästä.
- Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistäminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009: 10. 2009. Opetusministeriö
- Kotila, H., toim. 2003. Ammattikorkeakoulupedagogiikka. KTM. 2006. Pk-yrityksen toimintaympäristö ja kehitysnäkymät. Kauppa- ja teollisuusministeriö.
- Kotter, John P. 1990. A Force fo Change. How Leadership Differs from Management. The Free Press. A Division of Macmillan, Inc. Printed in USA.
- Kotter, John P. 1996. Leading Change. Harvard Business School Press.
- Kurtakko, K. 1989. Toiminta, ajattelu, tieto. Opetus kasvu ympäristöstä orientoituvaksi - projektin loppuraportti. Lapin korkeakoulun kasvatustieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 11. Rovaniemi. Työkulttuurit ammattikorkeakouluopettajan toiminnan kontekstina. Jyväskylän yliopisto.
- Kärnä, Maija. 2011. Virtuaalinen tiedonrakennuksen tila ongelmaperustaisen oppimisen tukena. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Laukkanen, Mauri, toim. 2007. Kasvuyritys. Karisto Oy. Helsinki.
- Lincoln Y.S & Cuba E.G. 1985. Naturalistic Inquiry. Sage Publication, Beverly hills, California.
- Lynch, R. Corporate Strategy. 2006. 4th Edition. Prentice Hall.
- Malin, Virpi. 2010. Ontto oppimispuhe - kriittinen johtamistutkimuksen näkökulma organisaatiossa oppimiseen. N:o 180/ 2010. Jyväskylän yliopisto.

- Mäki, Kimmo. 2012. Opetustyön ammattilaiset ja mosaiikin mestarit. Jyväskylän yliopisto.
- Näsi, J. 1980. Ajatuksia käsiteanalyysistä ja sen käytöstä yrityksen taloustieteessä. Tampereen yliopisto. Yrityksen taloustieteen ja yritysoikeuden laitoksen julkaisuja.
- Norman, G. 2000. Arviointi ongelmalähtöisessä oppimisessä. Teoksessa Boud D. & Feletti G. (toim.) Ongelmalähtöinen oppiminen. Uusi tapa oppia. Helsinki Terra Cognita. 297 – 302.
- OPM 2009:7. Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat. Opetusministeriön julkaisuja 2009:7.
- Pk-yritysbarometri. 2007. Pk-yritysbarometri. 2007. Suomen yrittäjät ry & Finnvera Oyj.
- Pk-yritysbarometri. 2011. Suomen yrittäjät ry & Finnvera Oyj & Elinkeinoministeriö.
- Pk-yritysten menestystekijät. Tutkimus 2008. Toinen. Helsinki/ TNS Gallup Oy. Tilaaja Microsoft.
- Poikela, E & Poikela, S. 2005. Ongelmaperusteinen opetussuunnitelma – teoria, kehittäminen ja suunnittelu. Teoksessa E. Poikela & S. Poikela (toim.) Ongelmista oppimisen iloa: ongelmaperusteisen pedagogiikan kokeiluja ja kehittämistä. Tampere: Tampere University Press, 27 – 52.
- Rae, D. and Carswell, M. 2001. Towards a Conceptual Understanding of Entrepreneurial Learning. *Journal of Small Business and Enterprise Development*. Vol. 8 No 2.
- Rae, D. 2005. Entrepreneurial learning: a Narrative-Based Conceptual model. *Journal of Small Business and Enterprise Development*. Vol. 12 No 3.
- Richard Jones. 2007. *Project Management survival*. Kogan Page.
- Roodt, J. 2005. Self-employment and Required Skills. *Management Dynamics*. Stellenbosch. Vol 14, Iss. 4, pg. 18, 16pgs.
- Ruohotie, P. & Honka, J. 2003. *Ammatillinen huippuosaaminen*. Hämeenlinna; Saarijärven Offset.

Saunders, M. & Lewis, P. & Thornhill, A. 2009. Research Methods for Business Students. Pearson Education Limited. Fifth edition.

Savery, John R. Overview of Problem-Based Learning: Definitions and Distinctions. The Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning. Volume 1, no. 1 (Spring 2006)

Siltala, Reijo. 2010. Innovatiivisuus ja yhteistoiminnallinen oppiminen liikelämässä ja opetuksessa. Turun yliopisto.

Spets, Anne. 2007. Hanketyöpaja opettajankoulutuksen, ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistyön rakentajana. HAAGA-HELIA:n julkaisusarja. Tutkimuksia 3/ 2007.

Suominen, Jouni. 2011. Kohti oppivaa organisaatiota - Konstruktion muodostuminen johtamisen ja oppimisen välisistä riippuvuussuhteista. Turun kauppa-
korkeakoulu.

Suojanen, Ulla. 1992. Toimintatutkimus koulutuksen ja ammatillisen kehittymisen välineenä. Loimaan kirjapaino Oy.

Syrjälä, L & Ahonen, S & Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki. Kirjayhtymä.

Thomas, JW. 2000. A Review of Research on Project-Based Learning

Tourunen, Kalevi. 2009. Perheyrietykset kansantalouden resurssina. Keski suurten ja suurten yritysten omistajuus, toiminnan laajuus ja kannattavuus Suomessa 2000 - 2005. Jyväskylän yliopisto.

Töttö, Pertti. 2000. Pirullisen positivismin paluu: Laadullisen ja määrällisen tarkastelua. Tampere: Vastapaino.

Vehkalahti, Kimmo. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Westerholm, Hely. 2007. Tutkimusmatka pienyrittäjän työvalmiuksien ytimeen. Kirjallisuuteen ja DACUM -analyysiin perustuvakartoitus. Jyväskylän yliopisto.

Vilpponen, Irene. 2004. Oppimisprofiilit, kompetenssit ja niiden hyödyntäminen, Opetusteknologian tietokantasovellukset. Seminaarialustus. Helsingin yliopisto, Tietojenkäsittelytieteen laitos.

- Ylikerälä, Juhani. 2007. Yrityshautomokokemuksen vaikutukset tradenomiopiskelijan yrittäjäuran syntyyn ja kehittymiseen. Jyväskylän yliopisto.
- Ylinen, Aulis. 2004. Pienyrittäjän oppimistarpeet sekä oppiminen heidän itsensä kokemana. Jyväskylän yliopisto, Taloustieteidentiedekunta julkaisu N:o 141/2004

24.11.2011

Itä-Uudenmaan yritykset elinkaaren eri vaiheissa - Porvoon liiketalouden opiskelijoiden tutkimushanke 2011 - 2012

Perustiedot yrityksestä

Yrityksen yhteyshenkilö _____

Yrityksen/ Yhteyshenkilön puhelinnumero _____

Yrityksen/ Yhteyshenkilön sähköposti _____

1. Yrityksen nimi _____

2. Yrityksen kotipaikka _____

3. Yrityksen toimipaikka _____

4. Yrityksen ikä

a) alle 2 v ->1

b) 2 - 4 v ->2

c) 5 - 7 v ->3

d) 8 - 10 v ->4

e) 11 - 15 v ->5

f) 16 - 20 v ->6

g) yli 20 v ->7

5. Yrityksen toimiala

a) Rakennus -> 1

b) Metalliala -> 2

c) Tuotanto -> 3

d) Liikenne -> 4

e) Energia ->5

f) Maa- ja metsätalous ->6

g) Terveysthuolto -> 7

h) Hyvinvointipalvelut -> 8

24.11.2011

- i) Ympäristö -> 9
- j) Palvelu mikä? ->10
- k) Kauppa, mikä? -> 11
 - a.) Tukkukauppa _____ -> 1
 - b.) Vähittäiskauppa _____ -> 2
- l) Käsityö ->12
- m) Painoala ->13
- n) Taide ja kulttuuri ->14
- o) Ravitsemus ja majoitus ->15

6. Jokin muu, mikä ->16 Miten yritys on syntynyt?

- a) uusperustanta -> 1
- b) sukupolvenvaihdos -> 2
- c) osto -> 3
- d) spin-off -> 4
- e) franchising -> 5
- f) joku muu, mikä ->6

7. Yrityksen kokonaishenkilöstömäärä _____, joista

- a) vakituisia _____
- b) osa-aikaisia _____
- c) kausityöntekijöitä _____
- d) yrittäjä työskentelee yksin _____

8. Yrityksen liikevaihto vuonna 2010 oli

- a) alle 50 000 euroa -> 1

24.11.2011

- b) 50 000 - 200 000 -> 2
- c) 200 001 - 500 000->3
- d) 500 001 - 1 milj. -> 4
- e) yli 1 milj. -> 5

Perustiedot vastaajasta

9. Vastaajan asema/ työtehtävä yrityksessä _____

10. Sukupuoli

- a) mies -> 1
- b) nainen -> 2

11. Vastaajan ikä

- a) alle 25 v -> 1
- b) 25 - 34 v -> 2
- c) 35 - 44 v -> 3
- d) 45 - 54 v ->4
- e) 55 - 64 v ->5
- f) 65 ja yli -> 6

12. Vastaajan koulutus

- a) peruskoulu/ kansakoulu -> 1
- b) ylioppilas -> 2
- c) ammattikoulu -> 3
- d) ammattikorkeakoulu -> 4
- e) yliopistotutkinto -> 5
- f) joku muu, mikä _____ ->6

24.11.2011

13. Kuinka monta vuotta on toiminut yrittäjänä

- a) alle 2v -> 1
- b) 2-4 v -> 2
- c) 5-7 v -> 3
- d) 8-10 v -> 4
- e) 11-19 v -> 5
- f) 20 v ja yli -> 6

14. Miksi on ryhtynyt yrittäjäksi? (ympyröidään vain yksi vaihtoehto, vaikka useampikin tuntuisi sopivalta!)

- a) loistava yritysidea -> 1
- b) perheessä/suvussa paljon yrittäjiä -> 2
- c) sukupolvenvaihdos -> 3
- d) halu työskennellä itsenäisesti -> 4
- e) taloudellinen mahdollisuus -> 5
- f) työttömyys -> 6
- g) joku muu syy, mikä _____ -> 7

Tuotteet ja palvelut

15. Millaisia tuotteita yritys tarjoaa? (kolme tärkeintä tuotetta tai tuoteryhmää) (WORD-dokumentti)

16. Millaisia palveluita yritys tarjoaa? (kolme tärkeintä palvelua) (WORD-dokumentti)

17. Miten asiakaspalvelu on järjestetty? (esim. itsepalvelu, sähköinen kauppa, kotiinkuljetus, huolto, palvelut ulkoistettu ...) (WORD-dokumentti)

18. Tavoitteena on seuraavien 2-3 vuoden aikana

- a) laajentaa -> 1

24.11.2011

- b) pitää ennallaan - > 2
- c) supistaa palvelujen tai tuotteiden tarjontaa - > 3

Asiakkaat

19. Mitkä ovat kolme tärkeintä asiakasryhmää tällä hetkellä? (Word-dokumentti)

20. Millaista asiakasrekisteriä pidetään?

- a) sähköistä -> 1
- b) paperista -> 2
- c) asiakasrekisteriä ei pidetä -> 3

21. Jos asiakasrekisteriä pidetään, miten sitä hyödynnetään esim. markkinoinnissa tai palvelujen kehittämisessä? Voidaan valita useampi vaihtoehto!

- a) sähköpostimarkkinointi -> 1
- b) puhelinmarkkinointi -> 2
- c) suoramarkkinointi postitse -> 3
- d) tapahtumat, asiakastilaisuudet -> 4
- e) asiakastyytyväisyystutkimukset -> 5
- f) muu, mikä? _____ -> 6

Yrityskuva

22. Millainen mielikuva yrittäjällä on omasta yrityksestään? (Word-dokumentti)

23. Onko yrityskuvaa tarpeen parantaa?

- a) kyllä -> 1
- b) ei -> 2

24. Jos on tarpeen parantaa yrityskuvaa, niin millaisia toimenpiteitä on suunniteltu? (Word-dokumentti)

24.11.2011

25. Seurataanko asiakkaiden mielipiteitä yrityksestä?

- a) ei koskaan -> 1
- b) seurantaa on harkittu -> 2
- c) harvoin -> 3
- d) silloin tällöin -> 4
- e) säännöllisesti -> 5

Kysyntä

26. Mikä on yrityksen päämarkkina-alue

- a) paikallinen -> 1
- b) valtakunnallinen -> 2
- c) kansainvälinen -> 3

27. Aiotaanko laajentaa markkina-aluetta 2-3 vuoden aikana?

- a) kyllä -> 1
- b) ei -> 2

28. Millainen tuotteiden ja palveluiden kysyntä on tällä hetkellä

- a) erittäin hyvä, kasvava -> 5
- b) hyvä, kasvava -> 4
- c) normaali -> 3
- d) normaalia heikompi, laskeva -> 2
- e) erittäin heikko, laskeva -> 1

29. Miten kysynnän arvioidaan kehittyvän seuraavien 2-3 vuoden aikana?

- a) kysyntä kasvaa erittäin voimakkaasti -> 5
- b) kysyntä kasvaa voimakkaasti -> 4
- c) kysyntä pysyy samana -> 3
- d) kysyntä laskee nykyisestä -> 2

24.11.2011

e) kysyntä laskee paljon nykyisestä-> 1

Kilpailu

30. Millainen on yrityksen kilpailuasema päämarkkina-alueella tällä hetkellä?

- a) erittäin hyvä -> 5
- b) hyvä -> 4
- c) normaali, tyydyttävä -> 3
- d) heikko -> 2
- e) erittäin heikko -> 1

31. Miten kilpailun arvioidaan kehittyvän seuraavien 2-3 vuoden aikana?

- a) kilpailu kiristyy erittäin selvästi -> 5
- b) kilpailu kiristyy jonkin verran -> 4
- c) kilpailu pysyy samanlaisena -> 3
- d) kilpailu vähenee jonkin verran -> 2
- e) kilpailu vähenee paljon -> 1

32. Mitkä/ketkä ovat yrityksen pahimpia kilpailijoita? Ovatko ne kotimaisia vai ulkomaisia?
(Word-dokumentti)

33. Mitkä ovat yrityksen kilpailuedut? (Word-dokumentti)

Liikevaihdon kehitys

34. Mikä on liikevaihdon kehitysnäyte vuodelle 2012? (vertailu vuoteen 2011)

- a) liikevaihto kasvaa erittäin paljon -> 5
- b) liikevaihto kasvaa jonkin verran -> 4
- c) liikevaihto pysyy samana -> 3
- d) liikevaihto pienenee jonkin verran -> 2

24.11.2011

e) liikevaihto pienenee paljon -> 1

35. Mikä on liikevaihdon kehitysennuste 2-3 vuoden ajanjaksolle (vertailu vuoteen 2011)

a) liikevaihto kasvaa erittäin paljon -> 5

b) liikevaihto kasvaa jonkin verran -> 4

c) liikevaihto pysyy samana -> 3

d) liikevaihto pienenee jonkin verran -> 2

e) liikevaihto pienenee paljon -> 1

Kannattavuuden seuranta

36. a) Miten yritys seuraa toimintansa kannattavuutta? (YKSI VAI USEAMPI VAIHTOEHTO)

a) katetuotto

b) sijoitetun pääoman tuotto

c) liikevoittoprosentti

d) joku muu, mikä? _____

b) Miten yrityksessänne hoidetaan kirjanpito?

a) hoidamme itse -> 1

b) olemme ulkoistaneet -> 2

c) hoidamme osan itse, mutta tilinpäätöksen hoitaa tilitoimisto -> 3

c) Jos olette ulkoistaneet kirjanpitonne, mikä on pääasiallinen syy ulkoistamiseen

a) yrityksessä ei ole vaadittavaa kirjanpidon osaamista

b) ulkoistaminen tulee edullisemmaksi kuin kirjanpidon tekeminen itse

c) joku muu, mikä? _____

37. Miten kriittisen pisteen myyntimäärä määritellään?

24.11.2011

- a) kriittinen myynti euroina -> 1
- b) kriittinen myynti kappaleina -> 2
- c) kriittistä pistettä ei määritellä -> 3

Yrityksen poliittinen toimintaympäristö (Word -dokumentti)

38. Miten porvoollainen/itäuusmaalainen politiikka vaikuttaa yrityksen toimintaan? (esimerkiksi kaavoitus...)

39. Miten valtakunnan politiikka vaikuttaa yrityksen toimintaan?

40. Miten EU-tason politiikka vaikuttaa yrityksen toimintaan?

Lainsäädäntö ja normiympäristö (Word -dokumentti)

41. Miten lainsäädäntö/lainsäädännön muutokset vaikuttavat yrityksen toimintaan?

42. Millaisia standardeja ja sertifiointeja alalla on käytössä?

43. Miten ekologiset tekijät otetaan toiminnassa huomioon?

44. Millaiset arvot ja normit säätelevät toimintaa alalla?

45. Onko alan toimintatavoissa tai tapakulttuurissa tapahtumassa muutoksia?

46. Miten kansainvälisyys ja monikulttuurisuus vaikuttavat yrityksen toimintaan?

24.11.2011

Tekninen toimintaympäristö (Word -dokumentti)

47. Mitä uutta tekniikkaa on tulossa alalle?

48. Millaisia mahdollisuuksia tai uhkia uusi teknologia tuo tullessaan?

24.11.2011

49. Myykö yritys tuotteita tai palveluita sähköisesti?

- a) kyllä -> 1
- b) ei -> 2

Esimerkkejä? Word -dokumentti

50. Onko yrityksellä käytössä kotisivut? _____

- a) kyllä -> 1
- b) ei -> 2

51. Tunnetaanko seuraavia sosiaalisia medioita? (tunnetut ympyröidään) (Siirry laskentataulukkoon 51)

- a) Facebook
- b) Twitter
- c) Linked In
- d) YouTube
- e) MySpace
- f) Wiki
- g) Flickr
- h) palautepalvelut
- i) joitakin muita, mitä? _____

52. Käytetäänkö yrityksessä sosiaalista mediaa? (käytetyt ympyröidään) (Siirry laskentataulukkoon 52))

- a) Facebook
- b) Twitter
- c) Linked In

24.11.2011

- d) YouTube
- e) MySpace
- f) Wiki
- g) Flickr
- h) palautepalvelut
- i) joitakin muita, mitä? _____

53. Aiotaanko yrityksessä tulevaisuudessa hyödyntää sosiaalisen median mahdollisuuksia?

- a) kyllä -> 1
- b) ei -> 2

Jos aiotaan, niin miten? WORD

54. Millaisia kokemuksia sosiaalisen median käytöstä on ollut?

- a) myönteisiä -> 3
- b) kielteisiä -> 2
- c) ei lainkaan kokemuksia -> 1

55. Sallitaanko yrityksen henkilökunnan käyttää sosiaalista mediaa työaikana, esimerkiksi omaa Facebookia?

- a) sallitaan -> 1
- b) ei sallita -> 2

56. Onko sosiaalisen median käyttö estetty työaikana yrityksen tietokoneilla?

- a) on estetty -> 1
- b) ei ole estetty -> 2

24.11.2011

57. Miten sosiaalisen median arvellaan soveltuvan seuraaviin toimiin? (Siirry laskentataulukkoon 57)

	erittäin hyvin 5	melko hyvin 4	kohtalaisesti 3	melko huonosti 2	erittäin huonosti 1
a) markkinointiin	☐	☐	☐	☐	☐
b) rekrytointiin	☐	☐	☐	☐	☐
c) viestintään	☐	☐	☐	☐	☐
d) kokousten pitoon	☐	☐	☐	☐	☐
henkilökunnan koulutukseen	☐	☐	☐	☐	☐
e) johonkin muuhun mihin, _____	☐	☐	☐	☐	☐

Henkilöstön tarve

58. Tarvitaanko yrityksessä tällä hetkellä lisää henkilökuntaa?

- a) tarvitaan -> 1
- b) ei tarvita -> 2

59. Millaista henkilökuntaa tarvitaan? (Siirry laskentataulukkoon 59)

tarvitaan jatkuvasti satunnaisesti ei tarvita ollenkaan

	3	2	1
a) vakinaisia ammattilaisia	☐	☐	☐
b) määräaikaista ammattilaisia	☐	☐	☐
c) kausityöntekijöitä	☐	☐	☐
d) osa-aikatyöntekijöitä	☐	☐	☐

24.11.2011

e) vuokratyöntekijöitä

60. Mistä uudet työntekijät rekrytoidaan? (kolme tärkeintä) (Siirry laskentataulukkoon 60)

- a) työ- ja elinkeinotoimistosta
- b) www.mol.fi
- c) muualta Internetistä, esim. Linked In
- d) henkilökunnan suosittelemista
- e) henkilökunnan lapsista
- f) lehti-ilmoituksilla
- g) kouluista
- h) kilpailijoilta
- i) asiakkailta
- j) työvoiman vuokraajilta
- k) muualta, mistä _____

61. Yrityksen henkilöstötarve 2-3 vuoden tähtämellä

- a) kasvaa erittäin paljon -> 5
- b) kasvaa jonkin verran -> 4
- c) pysyy samana -> 3
- d) pienenee jonkin verran -> 2
- e) pienenee voimakkaasti -> 1

24.11.2011

62. Yrityksen henkilöstötarpeeseen vaikuttavat merkittävästi 2-3 vuoden tähtämellä. (Siirry laskentataulukkoon 62)

	erittäin paljon 5	melko paljon 4	pysyy samana 3	melko vähän 2	ei vaikuta lainkaan 1
a) eläkkeelle siirtymiset	☐	☐	☐	☐	☐
b) toiminnan kasvu	☐	☐	☐	☐	☐
c) kansainvälistyminen	☐	☐	☐	☐	☐
d) toiminnan supistaminen	☐	☐	☐	☐	☐
e) uuden tekniikan käyttö	☐	☐	☐	☐	☐
f) ostopalvelujen käyttö	☐	☐	☐	☐	☐
g) palkan sivukustannukset	☐	☐	☐	☐	☐
h) pätevän henkilökunnan puute	☐	☐	☐	☐	☐

Henkilöstön osaaminen

63. a) Millä alueilla yrityksen henkilökunta tarvitsee koulutusta tällä hetkellä? (voi olla useita tarpeita, siirry laskentataulukkoon 63)

- a) asiakaspalvelu
- b) myynti ja markkinointi
- c) palvelujen tuottaminen ja kehittäminen
- d) hankinta
- e) logistiikka
- f) tuotanto
- g) tietotekniikka
- h) tuotekehitys

24.11.2011

- i) taloushallinto
- j) rahoitus
- k) kansainvälistyminen
- l) johtaminen/esimiestyö
- m) sosiaalisen median käyttö
- n) viestintä
- o) muu, mikä _____

b) Onko yrityksessä suunnitteilla tai meneillään henkilöstön koulutusta?

- a.) ei -> 1
- b.) suunnitteilla -> 2
- c.) meneillään -> 3

Jos koulutusta on, niin mitä? _____ Word

64. Mitä kieliä yrityksen henkilökunta osaa? (voi olla useita vaihtoehtoja, siirry laskentataulukkoon 65)

- a) ruotsi
- b) englanti
- c) saksa
- d) ranska
- e) venäjä
- f) espanja
- g) muu, mikä _____

65. Tarvitseeko henkilökunta kielikoulutusta? (voi olla useita vaihtoehtoja, siirry laskentataulukkoon 65)

- a) ruotsi
- b) englanti

24.11.2011

- c) saksa
- d) ranska
- e) venäjä
- f) espanja
- g) muu, mikä _____

Yritysneuvonnan tarve

66. Onko yrityksessä jokin osa-alue, johon kaivataan ulkopuolista asiantuntija-apua, yritysneuvontaa, sparrausta? (voi olla useita vaihtoehtoja, siirry laskentataulukkoon 66)

- a) asiakaspalvelu
- b) myynti ja markkinointi
- c) palvelujen tuottaminen
- d) hankinta
- e) logistiikka
- f) tuotanto
- g) tietotekniikka
- h) tuotekehitys
- i) taloushallinto
- j) rahoitus
- k) kansainvälistyminen
- l) johtaminen/esimiestyö
- m) sosiaalisen median käyttö
- n) viestintä
- o) verkostoituminen
- p) rekrytointi
- q) muu, mikä _____

24.11.2011

67. Mistä asiantuntija-apua, yritysneuvontaa mieluiten haetaan? (kolme tärkeintä, siirry laskentataulukkoon 67)

- a) yrityskummi/mentori
- b) yritysneuvontapalvelut ja/tai yrityshautomopalvelut
- c) ELY-keskus
- d) työ- ja elinkeinotoimisto
- e) konsultti
- f) uusyrityskeskus
- g) kauppakamari
- h) yrittäjähdistys
- i) jokin muu, mikä _____

68. Kuinka paljon aikaa yrittäjä voisi käyttää viikossa yritysneuvontaan?

69. Tunnetako yhteiskunnan palveluja, erityisesti työ- ja elinkeinotoimiston tarjoamia palveluja? (ympyröidään kaikki tunnetut, siirry laskentataulukkoon 69)

- a) avoimet työpaikat
- b) www.mol.fi
- c) CV-netti
- d) CV-vahti
- e) työnhakijoiden haastattelupalvelu
- f) rekrytointitilaisuudet
- g) Eures-välitys ja työluvut
- h) maksulliset HRV-palvelut
- i) koulutus yhteishankkeena

24.11.2011

- a.) rekrykoulutus
- b.) täsmäkoulutus
- c.) muutoskoulutus irtisanottaessa
- j) palkkatuki oppisopimuksessa
- k) starttiraha

70. a) Onko yritys käyttänyt em. työ- ja elinkeinotoimiston palveluja? (ympyröidään kaikki käytetyt, siirry laskentataulukkoon 70)

- a) avoimet työpaikat
- b) www.mol.fi
- c) CV-netti
- d) CV-vahti
- e) työnhakijoiden haastattelupalvelu
- f) rekrytointitilaisuudet
- g) Eures-välitys ja työluvut
- h) maksulliset HRV-palvelut
- i) koulutus yhteishankkeena
 - a.) rekrykoulutus
 - b.) täsmäkoulutus
 - c.) muutoskoulutus irtisanottaessa
- j) palkkatuki oppisopimuksessa
- k) palkkatuki 1. työntekijän palkkaamisessa
- l) starttiraha

b.) Jos ette ole käyttäneet yllämainittuja palveluja, miksi ette?

24.11.2011

- a) monimutkaisuuden takia
- b) apua ei ole ollut saatavilla
- c) en ole tiennyt em. palveluista
- d) jokin muu, mikä?

71. Jos työ- ja elinkeinotoimisto avaisi oman Facebook -sivuston tai muun vastaavan sivuston, käyttäisikö yritys sitä palvelujen hankkimiseen?

- a) kyllä -> 1
- b) ei -> 2
- c) ehkä -> 3

72. Käyttääkö yritys Posintran kotisivuilta IU inno -hakemistoa ja/tai Yritystulkkia

- a) kyllä -> 1
- b) ei -> 2
- c) ei tunne palvelua -> 3

24.11.2011

Julkiset rahoituslähteet

73. Tunnettaanko seuraavat julkisen rahoituksen lähteet (ympyröidään tunnetut, siirry laskentataulukkoon 73)

- a) ELY-keskus
- b) TEKES
- c) FINNVERA
- d) SITRA
- e) Finpro
- f) työ- ja elinkeinotoimisto
- g) Silmu

74. Kun yrityksen toimintaa käynnistettiin, haettiinkö siihen julkista rahoitusta? Siirry laskentataulukkoon 74

	haettiin ja saatiin	haettiin, ei saatu	ei haettu
	3	2	1
a) ELY-keskus	☐	☐	☐
b) TEKES	☐	☐	☐
c) FINNVERA	☐	☐	☐
d) SITRA	☐	☐	☐
e) Finpro	☐	☐	☐
f) TE-toimisto	☐	☐	☐
g) Silmu	☐	☐	☐

75. Kun yrityksen toimintaa on kehitetty, haettiinkö siihen julkista rahoitusta? Siirry laskentataulukkoon 75

24.11.2011

	haettiin ja saatiin	haettiin, ei saatu	ei haettu
	3	2	1
a) ELY-keskus	☐	☐	☐
b) TEKES	☐	☐	☐
c) FINNVERA	☐	☐	☐
d) SITRA	☐	☐	☐
e) Finpro	☐	☐	☐
f) TE-toimisto	☐	☐	☐
g) Silmu	☐	☐	☐

76. Onko yritys osallistunut esim. seuraaviin julkisrahoitteisiin hankkeisiin? (ympyröidään kyllä-vastaukset) Siirry laskentataulukkoon 76

- a) yrityshautomo
- b) HAI -hanke hyvinvointiyrittäjille
- c) STOK, sähköinen talotekniikka
- d) Matkailu ja luovat alat (EAKR)
- e) Silmu, maaseudun kehittämissyhdystys

77. Onko yritys käyttänyt sähköistä TEKESin rahoitussuunnittelupalvelua?

- a) kyllä -> 1
- b) ei -> 2
- c) ei tunne palvelua -> 3

Rahoituksen tarve

78. Tarvitseeko yritys seuraavien 12 kk: aikana rahoitusta käyttöpääomaksi?

- a) kyllä -> 1
- b) ei -> 2

24.11.2011

79. Tarvitseeko yritys seuraavien 12 kk: aikana rahoitusta investointipääomaksi?

- a) kyllä -> 1
- b) ei -> 2

80. Tuottaako rahoituksen hankkiminen yleensä ongelmia

- a) kyllä -> 1
- b) ei -> 2
- c) joskus -> 3

81. Jos yritys tarvitsee rahoitusta, mitkä rahoituslähteet ovat todennäköisimmät (kolme todennäköisintä) Siirry laskentataulukkoon 81

- a) ELY-keskus
- b) TEKES
- c) FINNVERA
- d) SITRA
- e) Finpro
- f) työ- ja elinkeinotoimisto
- g) Silmu
- h) pankki
- i) vakuutusyhtiö

Yrittäjyys Suomessa

82. Seuraavassa on muutamia väittämiä yrittäjyyden asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa. Siirry laskentataulukkoon 82

Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Ei puolesta eikä vastaan	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
5	4	3	2	1

24.11.2011

a) Yrittäjäksi ryhtyminen on helppoa	☐	☐	☐	☐	☐
b) Yrittäjyys nähdään yleisesti
houkuttelevana vaihtoehtona	☐	☐	☐	☐	☐
c) Yrittäjänä toimimisen edellytykset
☐
ovat parantuneet viime vuosina	☐	☐	☐	☐	☐
d) Yhteiskunta kannustaa yrittäjäksi
☐
ryhtymistä	☐	☐	☐	☐	☐
e) Yhteiskunta tarjoaa riittävästi
neuvontapalveluja	☐	☐	☐	☐	☐
f) Julkisen palvelutuotannon avaaminen
☐
kilpailulle parantaisi asemaani yrittäjänä	☐	☐	☐	☐	☐
g) Yrityksen koon kasvattaminen
on helppoa	☐	☐	☐	☐	☐
h) Työnantajana toimiminen on helppoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐
i) Pätevän työvoiman saanti vaikeuttaa
☐
yrityksen kasvamista	☐	☐	☐	☐	☐
j) Yrittäjänä toimimista haittaa liiallinen
byrokratia	☐	☐	☐	☐	☐
k) Epäonnistumisen pelko rajoittaa
yrittäjäksi ryhtymistä	☐	☐	☐	☐	☐

24.11.2011

l) Epäonnistuminen yritystoiminnassa
vie yrittäjän henkilökohtaisiin vaikeuksiin	☐	☐	☐	☐	☐
m) Harkitsen liiketoiminnan lopettamista
lähitulevaisuudessa	☐	☐	☐	☐	☐
n) Harkitsen yritykseni myymistä	☐	☐	☐	☐	☐
o) Yrityksessäni on
tulossa sukupolven-
vaihdos	☐	☐	☐	☐	☐

Yritysten verkostoituminen

83. Millaisiin verkostoihin yrityksenne kuuluu?

- a) yhteinen valmistusverkosto -> 1
- b) yhteinen tutkimus- ja kehitystoiminta -> 2
- c) yhteinen markkinointiverkosto -> 3
- d) yhteinen hankintaverkosto -> 4
- e) yhteinen palveluverkosto -> 5
 - a.) ICT -> 1
 - b.) siivous -> 2
 - c.) vartiointi -> 3
 - d.) joku muu, mikä _____ -> 4
- f) yhteinen henkilökunta -> 6
- g) yhteiset toimitilat -> 7
- h) yrittäjäyhdistys, HYVEL ry, Premium Visits ry tms.
_____ ->8

24.11.2011

- i) ei kuulu verkostoihin, mutta harkitsee liittymistä. Mihin?
_____ -> 9
- j) ei kuulu mihinkään eikä harkitse liittymistä ->10

84. Jos kuuluu verkostoon, niin miten verkosto on järjestäytynyt?

- a. yhdistys -> 1
- b. osakeyhtiö -> 2
- c. osuuskunta -> 3
- d. franchising -> 4
- e. "vuokratuoli" -> 5
- f. jotenkin muuten, miten _____ ->6

85. Millaista hyötyä verkostoon kuulumisella tavoitellaan? (kysytään myös niiltä, jotka eivät kuulu verkostoon) WORD -dokumentti

- a. liiketoiminnan tehokkuus -> 1
- i. kustannussäästöt
- ii. fokusointi, keskittyminen olennaiseen liiketoimintaan
- iii. lisäkapasiteetin hankinta
- b. liiketoiminnan joustavuuden lisääminen -> 2
- c. markkinavoiman kasvattaminen -> 3
- i. markkinoille pääsy
- ii. markkina-alueen laajentaminen
- d. asiakkaille tarjottujen tuotteiden ja palveluiden parantaminen -> 4
- e. uusien teknologioiden ja liiketoiminnan kehittäminen -> 5
- f. koko alan arvojärjestelmän ohjaus ja hallinta ->6
- g. jotakin muuta hyötyä, mitä? _____ -> 7

24.11.2011

Keväällä 2012 opiskelijat laativat yrityksille **markkinointisuunnitelmia**, suunnitelmia markkinointitapahtuman järjestämiseksi ja markkinoinnin vuosikelloja. Työ tehdään ilmaiseksi, mutta vaatii yritykseltä haastattelun antamista ja mahdollisiin lisäkysymyksiin vastaamista sekä palautteen antamista opiskelijoille. Läsnäolo projektin esittelytilaisuudessa olisi suotavaa, mutta ei välttämätöntä.

Kiinnostaako kansainvälistyminen tai sisäisen prosessin kehittäminen? **Syksyllä 2012** opiskelijat laativat Porvoon seudun yrityksille **kansainvälistymissuunnitelmia ja suunnitelmia kustannuslaskennan, logistiikkaprosessin ja toiminnanohjauksen kehittämiseksi**. Yrityksen panos on samantyyppinen kuin markkinointisuunnitelman teossa.

Suunnitelmat tehdään ilman korvausta, opiskelijoiden harjoitustöinä. Suunnitelmat eivät sido mihinkään jatkotoimiin.

Markkinointisuunnitelma keväällä 2012 kiinnostaa ei kiinnosta

Kansainvälistymissuunnitelma syksyllä 2012 kiinnostaa ei kiinnosta

Yrityksen sisäisen prosessin kehittäminen 2012 kiinnostaa ei kiinnosta

Haluan yhteydenoton HAAGA-HELIAsta kyllä ei

**KIITOS
HAASTATTELUSTA**

Liipon 1. lukuvuoden arviointia

1. Opiskelun aloitusvuosi *

2010

2011

2. Opiskelen *

Taloushallintoa

Kansainvälistä kauppaa

3. Sukupuoli *

nainen

mies

4. AMMATTI- JA METAKOMPETENSSIEN LISÄÄNTYMINEN - YLEISET TYÖSKENTELEYTAIDOT *

Olen sitä mieltä, että 1. lukuvuotena Liiketalouden koulutusohjelmassa

	ei ollen- kaan	hyvin vähän	en osaa sanoa	jonkin verran	erittäin paljon
Suullinen viestintätaitoni parani	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjallinen viestintätaitoni parani	☐	☐	☐	☐	☐
Esiintymistaitoni kehittyi	☐	☐	☐	☐	☐
Englannin kielen osaaminen parani	☐	☐	☐	☐	☐
Ruotsin kielen osaaminen parani	☐	☐	☐	☐	☐
Matematiikan osaaminen parani	☐	☐	☐	☐	☐
MS-Office -ohjelmien (Word, Excel, Power-Point) osaaminen parani	☐	☐	☐	☐	☐
Yleinen tietotekniikan hallinta kehittyi	☐	☐	☐	☐	☐

5. AMMATTI- JA METAKOMPETENSSIT - AMMATTIOSAAMINEN *

Olen sitä mieltä, että 1. lukuvuotena Liiketalouden koulutusohjelmassa

ei ollen- hyvin vä- en osaa jonkin ver- erittäin

	kaan	hän	sanoa	ran	paljon
Oma tietämykseni yritystoiminnasta lisääntyi	☐	☐	☐	☐	☐
Opin tuntemaan Itä-Uudenmaan p - yrityksiä	☐	☐	☐	☐	☐
Opin yritystoiminnan peruskäsitteet	☐	☐	☐	☐	☐
Tietämykseni kansantalouden toiminnasta lisääntyi	☐	☐	☐	☐	☐
Juridiikan tuntemukseni parani	☐	☐	☐	☐	☐
Myyntiosaamiseni lisääntyi	☐	☐	☐	☐	☐
Markkinointiosaamiseni lisääntyi	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakaspalvelutaitoni paranivat	☐	☐	☐	☐	☐
Laskentatoimen osaaminen lisääntyi	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjyystaidot lisääntyivät	☐	☐	☐	☐	☐

6. AMMATTI- JA METAKOMPETENSSIT - YLEISET TAIDOT *

Olen sitä mieltä, että 1. lukuvuotena Liiketalouden koulutusohjelmassa

	ei ollen- kaan	hyvin vä- hän	en osaa sa- noa	jonkin ver- ran	erittäin pal- jon
Omat opiskelutaidot kehittyivät	☐	☐	☐	☐	☐
Yleiset työskentelytaidot kehittyivät	☐	☐	☐	☐	☐
Verkostoitumistaitoni paranivat	☐	☐	☐	☐	☐
Projektinhallintataitoni paranivat	☐	☐	☐	☐	☐
Tiimityötaitoni kehittyivät	☐	☐	☐	☐	☐
Neuvottelutaidot kehittyivät	☐	☐	☐	☐	☐
Luovuuteni lisääntyi	☐	☐	☐	☐	☐
Oma-aloitteellisuuteni lisääntyi	☐	☐	☐	☐	☐
"Sisäinen yrittäjyyteni" lisääntyi	☐	☐	☐	☐	☐
Ongelmanratkaisutaitoni kehittyivät	☐	☐	☐	☐	☐
Motivaatio opiskeluun lisääntyi	☐	☐	☐	☐	☐

Oma itseluottamukseni lisääntyi	☐	☐	☐	☐	☐
Ihmissuhdetaidot kehittyivät	☐	☐	☐	☐	☐
Johtamistaidot kehittyivät	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedonhankintataitoni kehittyivät	☐	☐	☐	☐	☐
Organisointitaitoni kehittyi	☐	☐	☐	☐	☐
Itsenäinen työskentelytaitoni lisääntyi	☐	☐	☐	☐	☐
Tutkimus- ja kehittämisosaaminen lisääntyi	☐	☐	☐	☐	☐

7. PROJEKTIT *

Vastaa seuraaviin väittämiin

	ei ollen- kaan	jonkin verran	en osaa sanoa	melko paljon	erittäin paljon
Lukukauden yritystutkimusprojekti tukee liiketalouden opiskelua	☐	☐	☐	☐	☐
Markkinointiprojekti tukee markkinoinnin opiskelua	☐	☐	☐	☐	☐

8. TYÖSKENTELY- JA OPPIMISYMPÄRISTÖ *

Ensimmäisenä lukuvuotena

	liikaa	sopivasti	liian vähän
Ryhmätöitä oli	☐	☐	☐
Itsenäistä työskentelyä oli	☐	☐	☐
Yrityskontakteja oli	☐	☐	☐
Perinteistä luokkatyöskentelyä oli	☐	☐	☐

9. Lisää kolme tärkeintä taitoa/ osaamista, jonka koet lisääntyneen 1. lukuvuoden opiskelun aikana (voit käyttää hyödyksesi edellä mainittuja ammatti- ja metakompetenssien listaa)

10. Avoin palaute opiskelusta Porvoon Liiketalouden koulutusohjelmassa

OPETUSSUUNNITELMA

LIIKETALOUDEN KOULUTUSOHJELMA

SISÄLLYS

- 1 JOHDANTO
- 2 LIIKETALOUDEN KOULUTUSOHJELMAN TAVOITTEET
- 3 LIIKETALOUDEN KOULUTUSOHJELMAN TUOTTAMA OSAAMINEN
- 4 LIIKETALOUDEN KOULUTUSOHJELMAN OPETUSSUUNNITELMA
 - 4.1 Opetussuunnitelman rakenne
 - 4.2 Opintokokonaisuudet

1 JOHDANTO

Porvoon uusi Campus valmistuu syksyllä 2010. Campukselle muuttavat HAAGA-HELIAN matkailun ja liiketalouden koulutus Porvoossa, Laurea-ammattikorkeakoulun Porvoon toimipiste ja Porvoon seudun kehitysyhtiö Posintra Oy. Campukselle muuton myötä HAAGA-HELIAN matkailun ja liiketalouden Porvoon koulutusohjelmat uudistavat opetussuunnitelman-
sa ja ottavat käyttöön tutkivaan ja kehittävään oppimiseen perustuvan pedagogisen lähestymistavan opetuksessa. Tämä tarkoittaa työelämälähtöisiä oppimisprojekteja, joissa yhteistyötä tehdään ensisijaisesti alueen pienten ja keskisuurten yritysten kanssa painottuen matkailu-, hyvinvointi-, KIBS- ja luoville aloille. Oppimisprojektit toteutetaan yritysten, opettajatiimien ja opiskelijoiden yhteistyönä tuottaen opiskelijoille liiketaloudellista ammattiosaamista mutta myös työelämässä tarvittavia metataitoja: projektiosaaminen, tutkimus- ja kehittämisosaaminen, valmennusosaaminen, arkiluovuus ja innovaatio-osaaminen.

Opettajat suunnittelevat ja toteuttavat opiskelijoiden ja elinkeinoelämän kanssa hankkeisiin sidotut opintokokonaisuudet. Oppiminen tapahtuu laajoissa kokonaisuuksissa, ja oppimista edistetään monella eri tavalla: lukemalla kirjallisuutta, osallistumalla luentoihin, seminaareihin ja erilaisiin työpajoihin, etsimällä ratkaisumalleja itsenäisesti ja yhteisillä oppimisfoorumeilla. Opintokokonaisuuden toteutuksessa on kuusi vaihetta:

1. Kehittämistehtävän ja -ongelman asettaminen
2. Tavoitteiden ja sisällön rakentaminen toteutus suunnitelmassa
3. Työskentelyteorioista sopiminen
4. Työskentely ja tiedon rakentaminen yhdessä
5. Reflektointi
6. Osaamisen jakaminen

Toimintatavassa oppiminen tapahtuu yhteistyössä, joka on tasapuolista, kaikkia kunnioittavaa ja uuteen rohkaisevaa. Onnistunut oppimisprosessi

vaatii luottamusta ryhmän kaikilta jäseniltä. Työryhmissä voi olla jäseniä kaikista Porvoon kuudesta opetusohjelmasta. Oppiminen on aktiivista ja tavoitehakuista toimintaa, johon yksilöt osallistuvat prosessia eteenpäin vievinä toimijoina. Luottamuksen lisäksi tarvitaan sitoutumista, jolla tarkoitetaan yhteisiin tavoitteisiin pyrkimistä, mutta myös aktiivista ja yrittäjämäistä roolia itse prosessin eteenpäin viemiseksi. Tieto rakentuu ryhmässä reaali- ja virtuaalimaailmassa.

Oppiminen on usein ajasta ja paikasta riippumatonta, vapautta tehdä rohkeasti omia päätöksiä ja tulkintoja perustelemalla valinnat. Itseohjautuvuus on vastuullisuutta ja aloitteellisuutta sallien uusien polkujen avaamisen. Oppiminen on haasteellista ja se herättää oppijoiden uteliaisuuden ja kiinnostuksen kohteena olevaan teemaan. Jokainen oppimisprosessin vaihe kehittää oppijaa ammatillisesti ja menetelmällisesti.

Monimuotoisuus oppimisessa merkitsee moniaineksisia työryhmiä, erilaisia työmenetelmiä, erilaisuuden hyväksymistä ja sen hyödyntämistä oppimisen edistäjänä. Valittu toimintatapa tukee HAAGA-HELIAN strategisia painopistealueita jotka ovat palvelu, myynti ja yrittäjäyys.

Porvoossa toteutettavat opetussuunnitelmat mahdollistavat opintojen osan tai kaikkien opintojen suorittamisen SYMBIO 2.0:ssa. Se on Campuksen yrittämisen, kehittämisen ja tutkimuksen hermokeskus, joka käynnistää ja koordinoi Campuksen projektitoimintaa sekä hoitaa asiakkuuksia. Lisäksi SYMBIO 2.0 on Campuksen toiminnan ja organisaatiokulttuurin muutoksen ja kehittymisen ydin, joka on kaikille opiskelijoille mahdollinen, salliva, kokeileva ja rohkea.

SYMBIO 2.0 toimii edelläkävijänä amk-kentässä, sillä yrittäjäidentiteettiä lähestytään laajasta näkökulmasta. Se toimii ikään kuin hiukkaskiihdyttimenä, joka altistaa yrittäjyydelle ja törmäyttää toimijat ja ideat. Tuloksena syntyy rohkeita ammattilaisia, valmiuksia yrittäjyyteen, oivaltavia ratkaisuja ja käytänteitä, jopa uusia toimialoja. SYMBIO 2.0 toteuttaa aluevaikuttamistehtävää uudella tavalla. SYMBION pitkäjänteinen ja monialainen

tutkimustoiminta tuottaa uutta tietoa ja ymmärrystä alueen ja sen yritysten kehittämiseksi. SYMBIO 2.0:ssa tuotetaan monimuotoista tutkimusaineistoa alueesta, alueen organisaatioista, toimintaympäristöstä ja omasta toiminnasta. Keskeisenä menetelmänä on etnografinen toimintatutkimus.

2 LIIKETALouden KOULUTUSOHJELMAN tavoitteet

Liiketalouden koulutusohjelman opiskelija pystyy toimimaan ammattimaisesti ja yhteiskehittelyn periaatteita soveltaen erilaisissa työelämän ja alueen kehittämiseen liittyvissä hankkeissa. Hän myös arvioi kriittisesti hankkeen tavoitteita, toimintatapoja ja tuloksia. Hän osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida tutkimus- ja kehittämistehtäviä osana tutkimus- ja kehittämisryhmää sekä itsenäisesti. Opiskelija osaa soveltaa perustellusti valitsemaansa tutkimuksellista lähestymistapaa ja menetelmää/-iä käsillä olevaan tutkimus- ja kehittämistehtävään sekä arvioida tutkimus- ja kehittämisprosessin tuloksia.

Liiketalouden opiskelija osaa kehittää rakentavasti omaa työskentelyään ja ajanhallintaansa myös muutostilanteissa ja epävarmuudessa. Hän vahvistaa ammatillista osaamistaan ja ammatti-identiteettiään jatkuvasti muuttuvassa ja myös ennakoimattomassa työelämässä. Hän osaa toimia vastuullisesti erilaisissa työryhmissä, kumppanuukissa ja sidosryhmissä sekä suunnitella, organisoida ja kehittää niitä hyödyntäen arviointia ja palautetta. Hän pystyy verkottumaan ja kehittämään toimintaansa verkostoissa.

Opiskelija pystyy soveltamaan joustavasti erilaisia luovia ja ennakoivia menetelmiä sekä kehittämään näitä edelleen omaan toimintaansa soveltuviksi. Hän kykenee edistämään itsessään ja yhteisössään luovaa ja yrittäjämäistä asennetta ja osaa jalostaa syntyneet ideat tuotteiksi. Hän kykenee myös luomaan innovatiivista toimintaa tukevia yhteiskehittelyn käytänteitä ja toimintatapoja sekä tarttumaan innovatiivisuuden kannalta kriittisiin asioihin käytänteiden kehittämiseksi.

Liiketalouden koulutusohjelmasta valmistunut tradenomi pystyy toimimaan työelämässä liiketalouden asiantuntijatehtävissä ja yrittäjänä. Tradenomi ymmärtää yritysten ja organisaatioiden toimintaprosesseja ja osaa soveltaa liiketalouden osaamistaan käytännössä. Hän toimii asiakaslähtöisesti, osaa verkottua ja toimia rakentavasti työyhteisön jäsenenä.

Tradenomi osaa rakentaa ja analysoida liiketoimintaa ja liiketoimintaprosesseja ja kehittää yksittäisiin ongelmiin ratkaisuja. Valitsemallaan liiketalouden osa-alueella tradenomi pystyy toiminnan strategiseen kehittämiseen. Tradenomilla on monipuolista liiketoiminnan osaamista ja myynti-

ja palveluasennetta. Hän toimii myös rohkeasti yrittäjämäisellä asenteella. Tradenomi osaa toimia vuorovaikutustilanteissa kahdella kotimaisella ja vähintään yhdellä vieraalla kielellä.

Ammatillisten opintojen painopistealueina ovat vaihtoehtoisesti kansainvälinen kauppa ja myynti tai yrityksen taloushallinto. Kansainväliseen kauppaa erikoistunut tradenomi on kielitaitoinen, ymmärtää kulttuurieroja ja pystyy toimimaan kansainvälisissä tehtävissä. Yrityksen taloushallintoon erikoistunut tradenomi hallitsee yrityksen taloudellisen ohjauksen.

3 LIIKETALOUDEN KOULUTUSOHJELMAN TUOTTAMA OSAAMINEN

Tradenomeilla on vahva ammattiosaaminen seuraavilla osa-alueilla:

- viestintäosaaminen
- toimintaympäristöosaaminen
- palvelujen tuottamisen ja myynnin osaaminen
- yhteisöosaaminen
- liiketoimintaosaaminen.

Viestintäosaamisessa opiskelija kehittää taidon viestiä ammattimaisesti ja hyödyntää sopivia työvälineohjelmia. Kielten opinnot sisältävät äidinkielen, toisen kotimaisen kielen, englannin ja toisen vieraan kielen opintoja. Kielten opinnoissa painotetaan kirjallisen viestinnän lisäksi liiketoiminnassa tärkeää suullista kielitaitoa.

Toimintaympäristöosaamisessa painottuu toimintaympäristön tunteminen ja sen analysointi alueiden ja yritysten kehittämiseksi eri menetelmiä käyttäen. Opiskelija osaa hyödyntää taloudellisen, juridisen ja sosiaalisen toimintaympäristön tuomia uusia mahdollisuuksia myös globaalissa kontekstissa.

Palvelujen tuottamisen ja myynnin osaaminen sisältää käytännön myynti- ja palvelutyön periaatteet, asiakkuuksien hallintaa ja niiden kehittämistä

sekä palvelujen tuottamista ja kehittämistä. Opiskelija osaa hyödyntää digitaalisten medioiden tuomia mahdollisuuksia myynnissä.

Yhteisöosaamisessa opiskelija kehittää sekä itsensä johtamisen taitoja että esimiesosaamista toimimalla projekteissa eri tehtävissä. Hän osaa soveltaa johtamis- ja kehittämisteorioita toiminnan kehittämiseen. Opiskelija ymmärtää verkostoitumisen merkityksen liiketoiminnalle ja osaa kehittää verkostoja.

Liiketoimintaosaamisessa opiskelija osaa rakentaa ja analysoida liiketoimintaa ja liiketoimintaprosesseja sekä kehittää yksittäisiin ongelmiin ratkaisuja. Opiskelija kehittää liiketoimintaprosesseja ja valitsemallaan liiketalouden osa-alueella, kansainvälisessä kaupassa ja myynnissä tai yrityksen taloushallinnossa, hän pystyy toiminnan strategiseen kehittämiseen.

Näiden osaamisalueiden sekä toimintatavan avulla opiskelijoille kehittyvät yleisempiä työelämässä tarvittavia metataitoja, jotka ilmenevät projektiosaamisena, tutkimus- ja kehittämisosaamisena, valmennusosaamisena, arkiluovuutena ja innovaatio-osaamisena.

4 LIIKETALouden KOULUTUSOHJELMAN OPETUSSUUNNITELMA

4.1 Opetussuunnitelman rakenne

Perusopinnot	60 op
Ammattiopinnot	90 op
Vapaasti valittavat	15 op
Työharjoittelu	30 op
Opinnäytetyö	15 op

Perusopinnot 60 op

1. Tiedon tuottaminen ja välittäminen	9 op
2. Ammattimainen viestintä	6 op

3. Toimialani globaalissa toimintaympäristössä	6 op
4. Asiakaskeskeinen myyntityö	12 op
5. Itsensä johtaminen	6 op
6. Liiketoiminnan rakentaminen	12 op
7. Kielet	
9 op	

Liiketalouden koulutus rakentuu lukukausiteemoihin seuraavasti

lukukausi 1 Liiketoiminta tutuksi

lukukausi 2 Kannattava yritystoiminta

lukukausi 3 Yrityksen kansainvälistyminen/ Yrityksen talouden ohjaus

lukukausi 4 Kansainvälinen kauppa/ Talouden optimointi

lukukausi 5 Kehittämistehtävä omalla erikoistumisalueella

4.3 Opetusmenetelmät

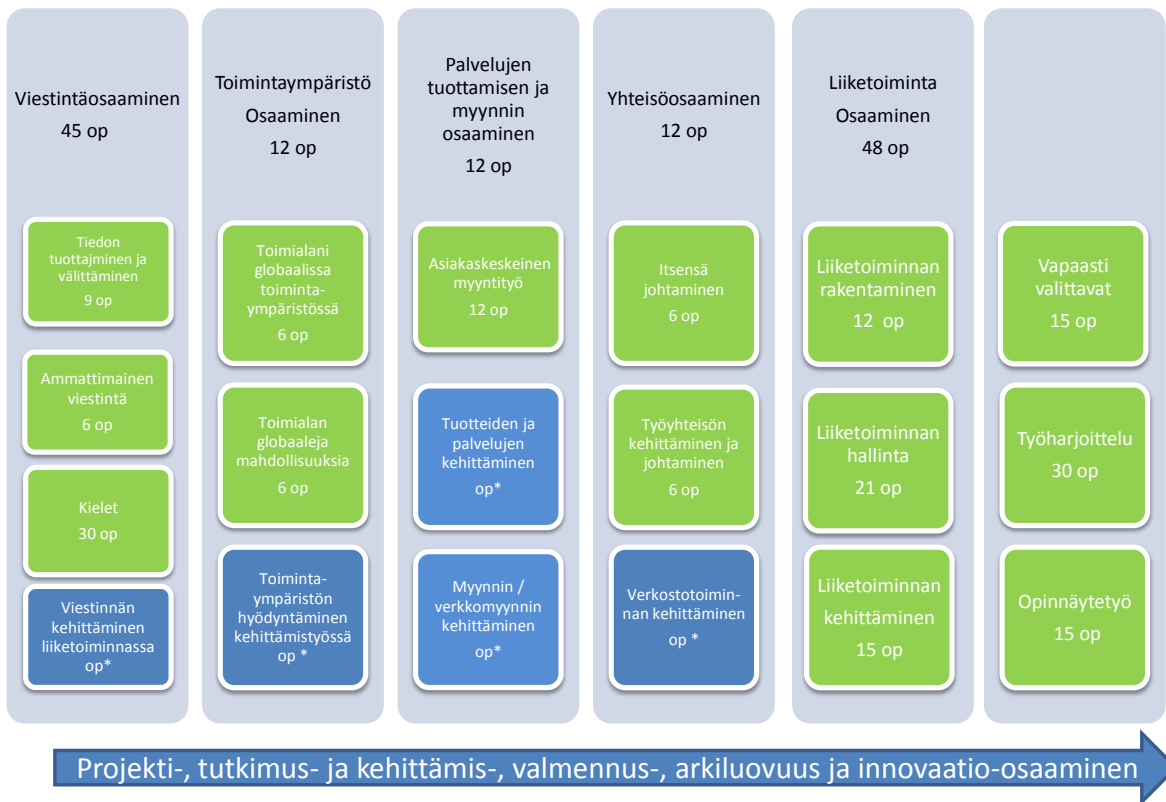
Porvoon yksiköstä valmistuvat tradenomit vievät mukanaan työelämään kompetenssisalkun, joka koostuu meta- ja ammattiosaamisesta. Opiskelijalla on koulutusohjelman ja omien tavoitteidensa pohjalta rakennettu kompetenssisalkku, jota täytetään pääasiassa laajoissa tutkimus- ja kehittämisprojekteissa toimimalla.

Opiskelijan rooli eri hankkeissa on vaativuustasoltaan aina haasteellisempi sitä mukaa kuin opinnot etenevät ja osaamista tulee lisää. Opinnot etenevät ja arvioinnit tehdään omaksumisen, soveltamisen ja kehittämisen osaamistasoilla. Ensimmäisen vuoden jälkeen opiskelija siirtyy vaativampiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Kompetenssisalkkuun kerätään oleellisena osana myös kieliosaamista, ja kielten oppiminen tapahtuu hanketyöskentelyyn integroituen aina, kun se on mahdollista. Tutkimus- ja kehittämishankkeissa korostuvat myynti- ja palveluosaaminen, liiketoiminnan uudistaminen, yrittäjämäinen asenne sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa tarvittava metodinen osaaminen. Valmennus- ja esimiestyöskentelyn osaamista opiskelija kerää toimimalla esimiestyhtävissä (esim. tiiminjohtaja, projektipäällikkö).

Opiskelija voi henkilökohtaisen opetussuunnitelmansa mukaisesti hyödyntää Campuksen tarjoamaa mahdollisuutta toimia eri koulutusohjelmien projekteissa ja opintokokonaisuuksissa suomen, ruotsin ja englannin kielellä, mikä laajentaa hänen erikoistumismahdollisuuksiaan.

4.2 Opintokokonaisuudet

Tradenomikoulutuksen opintokokonaisuudet on kuvattu kuviossa 1. Vihreät kokonaisuudet ovat pakollisia ja siniset vaihtoehtoisia tai vapaasti valittavia.

Kuvio 1: Tradenomin opintojen rakenne, moduulit ja opintojaksot
(Siniset laatikot kuvaavat vapaasti valittavia moduuliopintoja) * opintopistemäärä yksilöllisesti valittavissa